

**УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА**

**На правах рукопису
УДК 378.093.5:37.091.33:780.614.331**

КАУРОВ Павло В'ячеславович

**ФОРМУВАННЯ ДОСВІДУ СКРИПКОВОГО ВИКОНАВСТВА В
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ІЗ
ЗАСТОСУВАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ**

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 01
Освіта за спеціальністю 014 Середня освіта (музичне мистецтво)

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Кауровим П.В.

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Науковий керівник

Федоришин Василій Ілліч,

доктор педагогічних наук, професор

КИЇВ - 2024

АНОТАЦІЇ

Кауров П.В. Формування досвіду скрипкового виконавства в майбутніх учителів музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня вищої освіти доктора філософії з галузі знань 01 Освіта, за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво). Український державний університет імені Михайла Драгоманова. Київ, 2024.

Зміст анотації

У дисертації досліджено актуальну проблему формування досвіду скрипкового виконавства в майбутніх учителів музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. Набуття досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій у контексті формування професійної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва потребує накопичення певної критичної маси особистісного інформаційно-комунікаційного досвіду, який дозволив би забезпечити удосконалення процесу скрипкової підготовки за рахунок нарощування інформаційних ресурсів щодо музичної педагогіки та виконавства, інтегрованість отриманої мистецтвознавчої, музично-педагогічної інформації тощо.

Розглянуто поняття «інформаційно-комунікаційні технології», що інтегрує в собі два змістові сенси. Перший сенс стосується безпосередньо інформаційних технологій - тобто певних уніфікованих технологій, спрямованих на створення, накопичення програмного продукту, на можливість доступу до інформації та її збереження, зміну тощо. Другий змістовий сенс стосується медійних комунікацій та трансляцій, засобів аудіо-обробки контенту та його візуалізації, а також подальшого транслявання за допомогою як дротового, так і бездротового зв'язку, що дозволяє

користувачам аудіо-візуальне споживання інформації. Сутність інформаційно-комунікаційних технологій полягає в тому, що ефективно забезпечення та практична їх реалізація актуалізуються у сфері практичного їх використання шляхом мережевої конвергенції в єдину систему аудіовізуалізуючих засобів зв'язку із телефонними та безпосередньо комп'ютерними засобами. Така об'єднуюча система функціонує за допомогою єдиного сигналу щодо її регулювання та управління нею.

Основними напрямками удосконалення мистецької освіти загалом і формування досвіду скрипкового виконавства зокрема на основі застосування інформаційно-комунікаційних технологій є наступні: підвищення якості навчального процесу шляхом збільшення обсягів навчальної інформації абсолютно різного характеру у стислі терміни; спрямованість мистецького навчання на системне і всеохоплююче оновлення інформаційно-комунікаційних технологій та програмно-апаратних засобів; забезпечення повної доступності студентства до навчального процесу, а також безперервності й систематичності мистецького навчання, незважаючи на будь-які форс-мажорні ситуації, на кшталт погіршення в країні епідеміологічного стану та широкомасштабної війни агресора, шляхом залучення дистанційного навчання; підсилення творчого потенціалу мистецького навчання. Проведений аналіз змісту та специфіки досвіду скрипкового виконавства студентів факультетів мистецтв університетів здійснений на основі особистісно-орієнтованого, компетентісно-конструктивного, інформаційно-креативного підходів.

В основі організації процесу формування досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій лежить визначена нами структура, яка містить: *мотиваційно-гедоністичний, виконавсько-фаховий та рефлексивно-перетворюючий компоненти*. Кожен із цих структурних компонентів включає елементи, які характеризують і розкривають їх сутнісні ознаки.

Мотиваційно-гедоністичний компонент охоплює глибокий стабільний інтерес до музично-педагогічної діяльності із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, до мистецької діяльності, стійке прагнення до впровадження художніх цінностей, через гедоністичний ефект в середовище підростаючого покоління, адже мотивація – це спонукання, що викликає активність організму й визначає її спрямованість. *Виконавсько-фаховий* компонент включає використання вчителем музичного мистецтва інтерактивних методів спілкування, що характеризує готовність студентів факультетів мистецтв до включення в активні форми музично-виконавської діяльності. Охоплюючи психолого-педагогічні та мистецтвознавчі знання, уміння та навички, виконавсько-фаховий компонент розкриває творче використання досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційної комунікації. *Рефлексивно-перетворюючий* компонент представлений готовністю до критичного осмислення, адекватного оцінювання результатів музично-педагогічної діяльності, вибору кращих способів фахової діяльності, розвиненою здатністю до педагогічної та мистецької рефлексії.

Критерієм сформованості мотиваційно-гедоністичного компоненту нами визначено ступінь сформованості особистісної установки на підвищення якості власного скрипкового виконавства (показники: вияв стійкого пізнавального інтересу до набуття знань у сфері скрипкового виконавства; наявність перманентного потребового спонукання щодо систематичного провадження скрипкової виконавської діяльності). Критерієм сформованості виконавсько-фахового компоненту обрано міра сформованості інструментально-виконавської компетентності (показники: вияв обізнаності у галузі інтерпретаційного опрацювання музичних творів; наявність перцептивно-технічних умінь щодо втілення інтерпретаційної концепції музичного твору під час скрипкового виконавства; вияв здатності до практичного володіння інформаційно-комунікативними технологіями у процесі інструментальної підготовки). Критерієм рефлексивно-

перетворюючого компонента ступінь сформованості виконавської стабільності в майбутніх учителів музичного мистецтва (показники: вияв здатності до рефлексивного аналізу результатів власної інтерпретаційно-виконавської діяльності; вияв здатності до самооцінювання і самокорекції під час скрипкового виконавства).

Педагогічними умовами процесу формування досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій нами визначено: педагогічного стимулювання спрямованості скрипкової підготовки майбутніх учителів музики на оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями; педагогічного забезпечення інформаційної основи скрипкової підготовки в якості важливого чинника інтеграції в цьому процесі навчальних курсів, а також педагогічного інструментарію, що включає комп'ютерні технології, побудовані на сучасних інформаційно-комунікаційних засобах навчання, поєднаних із методами і засобами мистецького навчання; педагогічного забезпечення формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі фахової скрипкової підготовки.

Розроблена методико-технологічна модель формування досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій студентів факультетів мистецтв, яка охоплює: мету, завдання, методологічні підходи (особистісно-орієнтований, компетентісно-конструктивний, інформаційно-креативний), структуру (мотиваційно-гедоністичний, виконавсько-фаховий та рефлексивно-перетворюючий компоненти та їх критерії і показники), педагогічні умови, етапи експериментальної роботи (установчо-цільовий, професійно-поглиблюючий, аналітично-конструктивний), методи, засоби і форми педагогічної роботи, що разом становить повний технологічний цикл.

На констатувальному етапі експериментального дослідження, відповідно до визначених критеріїв та показників сформованості досвіду скрипкового

виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій студентів факультетів мистецтв, нами були розроблені та охарактеризовані рівні означеного феномена: високий, середній, низький. Послідовне виконання усіх завдань констатувального експерименту дозволило окреслити сукупність методів і прийомів мистецького навчання, а також інформаційно-комунікаційних засобів, для упровадження й експериментальної перевірки методики формування досвіду скрипкового виконавства в майбутніх учителів музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

Розроблена методика формування досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій охопила три основні етапи: установчо-цільовий, професійно-поглиблюючий, аналітично-конструктивний.

I етап – *установчо-цільовий*, перебіг якого включав педагогічну інтенсифікацію мотиваційної цілеспрямованості майбутніх учителів музичного мистецтва щодо когнітивного і виконавсько-практичного аспектів систематичного провадження скрипкової (інструментальної) підготовки на основі педагогічного стимулювання емоційно-гедоністичного супроводження навчального процесу. Установчо-цільовий етап запропонованої методики передбачав формування в студентів факультетів мистецтв особистісної установки на перманентне удосконалення рівня скрипкового виконавства шляхом педагогічного підтримання стійкості пізнавальних інтересів та художньо-естетичного потребового спонукання у царині скрипкового виконавства. Характерною особливістю установчо-цільового етапу методики формування досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій в майбутніх учителів музичного мистецтва стала педагогічна активізація позитивно-емоційного фону провадження скрипкової підготовки, за допомогою якого досягалось відчуття й усвідомлення студентами скрипкової виконавської діяльності як сенситивної цінності, провадження якої дарує естетичну насолоду. На цьому етапі були використані

такі методи: групові віртуальні тренінги з інструментально-виконавської ерудованості, мультимедійні інтернет-презентації, віртуальні майстер-класи провідних викладачів скрипкової гри та скрипалів-виконавців, тематичні інтернет-форуми, навчальні дискусії, симуляційні ігри, метод контролю, методи інсценізації творів для скрипки тощо.

II етап – *професійно-поглиблюючий*, який передбачав здобуття студентами компетентності у галузі як безпосередньо інструментального виконавства, так і у царині поглибленого володіння інформаційно-комунікаційними технологіями, що є в сучасних умовах одним з основних факторів професіоналізму майбутнього вчителя музичного мистецтва. Характерною властивістю професійно-поглиблюючого етапу методики формування досвіду скрипкового виконавства із застосування інформаційно-комунікаційних технологій є усвідомлення студентами провідної ролі інформаційно-комунікаційних технологій для оволодіння інструментально-виконавською компетентністю у частині, зокрема, інтерпретаційної діяльності. Саме застосування інформаційно-комунікаційних технологій надає студентам можливість швидкого ознайомлення як із методичною літературою в галузі інтерпретаційного опрацювання музичних творів для скрипки, так і з різними інтерпретаційними версіями музичних творів від провідних скрипалів-виконавців. Адже швидко ознайомитись із цими версіями можна, просто прослухавши в інтернеті в тому чи іншому виконанні обраний музичний твір. На цьому етапі були використанні наступні методи: інформаційно-комунікаційне вправляння в умовах мережево-цифрового середовища, інтернет-моніторинг, симуляційно-ділові ігри, вербальні методи мистецького навчання (пояснення, розповідь, коментар тощо), тренінги, методи розвитку інтересу, інтерактивні, образно-демонстраційні методи, кейс-методи, контрольне тестування, навчальні дискусії та ін.

III етап методики формування досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій – *аналітично-конструктивний*. Аналітично-конструктивний етап забезпечував набуття

майбутніми вчителями музичного мистецтва здатності до стабільного прилюдного виконання музичних творів для скрипки, що фактично і засвідчує сформованість досвіду скрипкового виконавства. Специфіка цього етапу методики формування досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій полягала у перманентній фіксації за допомогою означених технологій власних прилюдних виступів, яка й уможливила систематичне провадження їх рефлексивного аналізу, а також самооцінювання студентом не тільки кожного окремого прилюдного виступу, а загальної тенденції формування досвіду скрипкового виконавства. на цьому етапі було застосовано наступний педагогічний інструментарій: метод електронної фіксації зразків прилюдного скрипкового виконання музичних творів; метод рефлексивного аналізу; тренінги, метод створення персональної електронної бібліотеки власних прилюдних виступів та відповідного каталогу; теоретичний метод аналізу динаміки розвитку власного досвіду скрипкового виконавства; «Індивідуальний тренінг рефлексивно-аналітичних умінь інтерпретаційно-виконавської діяльності»; форма наукової роботи студентів факультетів мистецтв - проблемна група у віртуальному просторі та ін.

Порівняльний аналіз вхідних і вихідних даних результатів проведеного формувального експерименту уможливив виявлення позитивної динаміки рівнів сформованості досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій майбутніх учителів музичного мистецтва. Упроваджена і експериментально перевірена методика формування досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій сприяє підвищенню рівня професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва, водночас, розвиваючи інтерпретаційні, рефлексивно-аналітичні уміння, уміння самооцінювання й самокорекції у процесі музично-виконавської діяльності.

Ключові слова: досвід скрипкового виконавства, майбутні вчителі музичного мистецтва, інформаційно-комунікаційні технології, компонентна структура, педагогічні умови, виконавська стабільність.

Kaurov P.V. Formation of experience of violin performance in future music teachers with the use of information and communication technologies.

Qualifying scientific work on manuscript rights.

Dissertation for obtaining the scientific degree of Doctor of Philosophy in the field of knowledge 01 Education, specialty 014 Secondary Education (Musical Art). Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov. Kyiv, 2024.

Abstract content

The dissertation examines the actual problem of forming the experience of violin performance in future music teachers with the use of information and communication technologies. Gaining experience in violin performance with the use of information and communication technologies in the context of the formation of the professional competence of a future music teacher requires the accumulation of a certain critical mass of personal information and communication experience, which would allow to ensure the improvement of the process of violin training due to the increase of information resources regarding musical pedagogy and performance, integration received art history, music and pedagogical information, etc.

The concept of "information and communication technologies", which integrates two meaningful meanings, is considered. The first meaning refers directly to information technologies, that is, certain unified technologies aimed at creating and accumulating a software product, the possibility of accessing information and its preservation, change, etc. The second content sense refers to media communications and broadcasts, means of audio-processing of content and its visualization, as well as further broadcasting using both wired and wireless communication, which allows users to audio-visually consume information. The essence of information and communication technologies is that their effective provision and practical implementation are actualized in the field of their practical use through network convergence into a single system of audiovisual means of communication with telephone and directly computer means. Such a unified system

functions with a single signal for its regulation and control.

The main areas of improvement of art education in general and the formation of violin performance experience in particular based on the use of information and communication technologies are the following: improving the quality of the educational process by increasing the amount of educational information of a completely different nature in a short period of time; the focus of artistic education on the systematic and comprehensive updating of information and communication technologies and software and hardware; ensuring the full accessibility of the student body to the educational process, as well as the continuity and systematicity of artistic education, despite any force majeure situations, such as the deterioration of the epidemiological situation in the country, by involving distance learning; strengthening the creative potential of art education. The analysis of the content and specifics of the experience of violin performance by students of art faculties of universities was carried out on the basis of personality-oriented, competence-constructive, informational-creative approaches.

The organization of the process of forming the violin performance experience of future music teachers with the use of information and communication technologies is based on the structure defined by us, which contains: motivational-hedonistic, performance-professional and reflexive-transformative components. Each of these structural components includes elements that characterize and reveal their essential features.

The motivational-hedonistic component includes a deep and stable interest in music-pedagogical activity with the use of information and communication technologies, in artistic activity, a persistent desire to introduce artistic values, due to the hedonistic effect in the environment of the younger generation, because motivation is an urge that causes the activity of the organism and determines its orientation. The performance-professional component includes the use by the music teacher of interactive methods of communication, which characterizes the readiness of students of the faculties of arts to be included in active forms of music-performance activity. Encompassing psychological-pedagogical and artistic

knowledge, abilities and skills, the performance-professional component reveals the creative use of the experience of violin performance with the use of information communication. The reflexive-transformative component is represented by readiness for critical thinking, adequate evaluation of the results of musical and pedagogical activity, choosing the best methods of professional activity, developed ability for pedagogical and artistic reflection.

The criterion of the formation of the motivational-hedonistic component is defined as the degree of formation of a personal attitude to improve the quality of one's own violin performance (indicators: the manifestation of a persistent cognitive interest in acquiring knowledge in the field of violin performance; the presence of a permanent necessary motivation for the systematic implementation of violin performance activities). The criterion for the formation of the performance-professional component was chosen as the measure of the formation of instrumental-performance competence (indicators: evidence of awareness in the field of interpretative processing of musical works; presence of perceptual and technical skills in the implementation of the interpretive concept of a musical work during violin performance; evidence of the ability to practically master information and communication technologies in the process of instrumental training). The criterion of the reflexive-transformative component is the degree of formation of performance stability in future music teachers (indicators: the ability to reflexively analyze the results of one's own interpretation and performance activity; the ability to self-evaluate and self-correct during violin performance).

Pedagogical conditions of the process of formation of violin performance experience of future music teachers with the use of information and communication technologies are defined by us: pedagogical stimulation of the focus of violin training of future music teachers on mastering information and communication technologies; pedagogical provision of the informational basis of violin training as an important factor in the integration of educational courses in this process, as well as pedagogical tools, which include computer technologies built on modern information and communication tools of education, combined with methods and

means of artistic education; pedagogical support for the formation of information and communication competence of future music teachers in the process of professional violin training.

A methodical-technological model of formation of experience of violin performance with the use of information and communication technologies of students of arts faculties has been developed, which covers: goal, task, methodological approaches (personally-oriented, competence-constructive, informational-creative), structure (motivational-hedonistic, executive- professional and reflexive-transformative components and their criteria and indicators), pedagogical conditions, stages of experimental work (establishment-target, professional-deepening, analytical-constructive), methods, means and forms of pedagogical work, which together constitute a complete technological cycle.

At the ascertainment stage of the experimental research, in accordance with the defined criteria and indicators of the formation of the experience of violin performance with the use of information and communication technologies of students of the faculties of arts, we developed and characterized the levels of the specified phenomenon: high, medium, low. The consistent performance of all the tasks of the ascertaining experiment made it possible to outline a set of methods and techniques of artistic education, as well as information and communication tools, for the implementation and experimental verification of the methodology of forming the experience of violin performance in future music teachers with the use of information and communication technologies.

The developed method of forming the violin performance experience of future music teachers with the use of information and communication technologies covered three main stages: establishment-target, professional-deepening, analytical-constructive.

The first stage is the establishment-target stage, the course of which included the pedagogical intensification of the motivational focus of future music teachers regarding the cognitive and performance-practical aspects of the systematic implementation of violin (instrumental) training on the basis of pedagogical

stimulation of emotional and hedonistic support of the educational process. The establishment-target stage of the proposed methodology provided for the formation of students of the arts faculties of a personal attitude to the permanent improvement of the level of violin performance by means of pedagogical maintenance of the stability of cognitive interests and the necessary artistic and aesthetic motivation in the field of violin performance. A characteristic feature of the establishment-target stage of the method of forming the experience of violin performance with the use of information and communication technologies in future music teachers was the pedagogical activation of the positive-emotional background of violin training, with the help of which students felt and realized violin performance as a sensitive value, the implementation of which gives aesthetic pleasure. At this stage, the following methods were used: group virtual trainings on instrumental and performing erudition, multimedia Internet presentations, virtual master classes of leading violin teachers and violinists-performers, thematic Internet forums, educational discussions, simulation games, control method, methods staging works for violin, etc.

The II stage is a professional in-depth one, which provided for students to acquire competence in the field of both direct instrumental performance and in the field of in-depth mastery of information and communication technologies, which is one of the main factors in the professionalism of a future music teacher. A characteristic feature of the professional deepening stage of the method of formation of experience in violin performance with the use of information and communication technologies is the students' awareness of the leading role of information and communication technologies for mastering instrumental and performance competence in part, in particular, interpretation activities. It is the use of information and communication technologies that gives students the opportunity to quickly familiarize themselves with both the methodical literature in the field of interpretive processing of musical works for the violin, as well as with various interpretive versions of musical works by leading violinists-performers. After all, you can quickly familiarize yourself with these versions by simply listening to the selected

musical piece in one or another performance on the Internet. At this stage, the following methods were used: information and communication exercises in the network and digital environment, Internet monitoring, simulation and business games, verbal methods of artistic education (explanation, narration, commentary, etc.), trainings, methods of interest development, interactive, figurative - demonstration methods, case methods, control testing, educational discussions, etc.

The third stage of the method of formation of violin performance experience with the use of information and communication technologies is analytical and constructive. The analytical-constructive stage ensured that future teachers of musical art acquired the ability to perform violin musical works in public, which actually testifies to the formation of violin performance experience. The specifics of this stage of the method of forming violin performance experience with the use of information and communication technologies consisted in the permanent fixation with the help of specified technologies of one's own public performances, which made it possible to systematically carry out their reflective analysis, as well as the student's self-evaluation not only of each individual public performance, but also of the general trend of formation experience of violin performance. at this stage, the following pedagogical tools were used: the method of electronic recording of samples of public violin performance of musical works; method of reflexive analysis; trainings, a method of creating a personal electronic library of one's own public performances and a corresponding catalog; a theoretical method of analyzing the dynamics of the development of one's own violin performance experience; "Individual training of reflective and analytical skills of interpretive and performing activities"; the form of scientific work of students of the faculties of arts - a problem group in the virtual space, etc.

The comparative analysis of the input and output data of the results of the formative experiment made it possible to identify the positive dynamics of the levels of formation of the experience of violin performance with the use of information and communication technologies of future music teachers. The implemented and experimentally proven method of forming the experience of violin performance with

the use of information and communication technologies contributes to increasing the level of professional competence of future teachers of musical art, at the same time, developing interpretive, reflective and analytical skills, the ability to self-evaluate and self-correct in the process of musical performance.

Keywords: violin performance experience, future music teachers, information and communication technologies, component structure, pedagogical conditions, performance stability.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ ВІДОБРАЖЕНО У ТАКИХ ПУБЛІКАЦІЯХ

Статті у фахових виданнях України

1. Кауров П.В. Педагогічні умови формування досвіду скрипкового виконавства в майбутніх учителів музичного мистецтва із використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2021, № 5 (109) Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2021. С. 246-256. DOI 10.24139/2312-5993/2021.05/246-256.

<https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/02/5-2021-%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BB-%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%BA-1.pdf>

2. Кауров П.В. Специфіка фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2021, № 6 (110). Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2021. С. 29-37. DOI 10.24139/2312-5993/2021.06/029-037.

<https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/04/62021-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B9.pdf>

Стаття у науковому зарубіжному виданні

3. Pavlo Kaurov. Специфіка аналітико-конструктивного етапу формування досвіду скрипкового виконавства студентів факультетів мистецтв із використання інформаційно-комунікативних технологій. Frankfurt. ТК

Meganom LLC. Paradigm of knowledge. 1 (59). doi: 10.26886/2520-7474.1(59)2024.5.

Праці апробаційного характеру

4. Кауров П.В. Формування мотивації майбутнього скрипаля на початковому етапі навчання. Новаторські ідеї в галузі струнно-смичкової педагогіки: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції. К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2018. С. 50-53.

5. Кауров П.В. Використання мультимедійних технологій в інструментальному навчанні майбутніх вчителів музики. Акмеологічні підходи в методиці викладання основного музичного інструменту: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції. К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2018. С. 20-22.

6. Кауров П.В. Інноваційний підхід у сучасній мистецькій освіті. Сучасна мистецька освіта: матеріали II Міжнародних науково-практичних читань пам'яті академіка Анатолія Авдієвського. К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. С. 139-140.

7. Кауров П.В. Особливості навчання студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів у класі скрипки. Неперервна педагогічна освіта XXI століття: матеріали XVI Міжнародних педагогічно-мистецьких читань пам'яті професора О.П. Рудницької. Випуск 2 (14). Київ. Талком. 2019. С. 172-175.<https://lib.iitta.gov.ua/715895/1/%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A%20%D0%A7%D0%98%D0%A2%D0%90%D0%9D%D0%AC%202019%20%D0%94%D0%9E%20%D0%94%D0%A0%D0%A3%D0%9A%D0%A3.pdf>

8. Кауров П.В: Сутнісне значення інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці вчителів музичного мистецтва: матеріали V Міжнародних науково-практичних читань пам'яті академіка Анатолія Авдієвського. К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2021. С. 173-176.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЇ	2
ЗМІСТ	16
ВСТУП	18
РОЗДІЛ I. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ДОСВІДУ СКРИПКОВОГО ВИКОНАВСТВА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	21
1.1. Сутність та специфічні особливості досвіду скрипкового виконавства студентів факультетів мистецтв	21
1.2. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій як сучасний тренд мистецької освіти: основні напрямки та тенденції	35
Висновки до першого розділу	52
Список використаних джерел до першого розділу	54
РОЗДІЛ II. СТРУКТУРА ДОСВІДУ СКРИПКОВОГО ВИКОНАВСТВА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА І КОНСТАТАЦІЯ СТАНУ ЇЇ СФОРМОВАНOSTІ	
2.1. Компонентна структура та педагогічні умови досвіду скрипкового виконавства студентів факультетів мистецтв	
2.2. Діагностування рівнів сформованості досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва та результати констатувального експерименту	
Висновки до другого розділу	
Список використаних джерел до другого розділу	
РОЗДІЛ III. ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ДОСВІДУ СКРИПКОВОГО ВИКОНАВСТВА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	

3.1. Установчо-цільовий етап формувального експерименту з досвіду скрипкового виконавства студентів факультетів мистецтв

3.2. Динаміка формування досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва із застосування інформаційно-комунікаційних технологій та результати формувального експерименту

Висновки до третього розділу

Список використаних джерел до третього розділу

ВИСНОВКИ

ДОДАТКИ

ВСТУП

Сучасні реалії, притаманні інформаційним суспільствам, до яких належить і українське суспільство, здійснюють свій потужний вплив на освітні процеси. Не виключенням став і процес мистецького навчання, важливою складовою якого є музично-інструментальне навчання, зокрема скрипкова підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва. Набуття студентами під час формування досвіду скрипкового виконавства паралельно ще й особистісного інформаційно-комунікаційного досвіду стає можливим лише за умови розширення простору навчального середовища, детермінованого процесом скрипкової підготовки, за рахунок активного використання інформаційно-комунікаційних технологій під час навчання гри на скрипці.

Проблематика застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освіті цікавила багатьох учених, які працюють у галузі психолого-педагогічних, соціальних, економічних досліджень. До таких належать: В.Биков, Я.Болюбаш, Я.Булахова, С.Гончаренко, О.Готько, В.Заболотний, Т.Коваль, О.Міщенко, О.Пінчук, О.Спірін, О.Шестопап та ін. Проблематика застосування інформаційно-комунікаційних технологій в мистецькій освіті була розглянута Л.Гавриловою, Я.Гайдою, М.Сисло, В.Степановим, В.Стриковським, Н.Філіппенко, А.Хасса та ін.

Аналіз психолого-педагогічних і методичних досліджень вітчизняних та зарубіжних учених виявив, що деякі аспекти проблеми формування досвіду скрипкового виконавства вчителя музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій залишаються ще недостатньо дослідженими, зокрема: відсутнє чітке визначення сутності, змісту і структури цього феномена, чинників його набуття в сучасних умовах глобалізації та інформатизації освіти, на сьогодні недостатньо розкрито алгоритм педагогічного осмислення інновацій щодо ефективного формування досвіду скрипкового виконавства вчителя музичного мистецтва із застосуванням

інформаційно-комунікаційних технологій, шляхів їх практичного втілення.

Про це свідчать виявлені протиріччя між :

- наявними соціальними умовами, які висувають нові вимоги до орієнтації системи мистецької освіти і недостатнім вивченням чинників формування досвіду скрипкового виконавства вчителя музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій;

- сучасними тенденціями потреби оптимізації художньо-музичної освіти майбутніх учителів музичного мистецтва й невідповідністю існуючих орієнтирів у теорії та практиці підготовки студентів факультетів мистецтв;

- потребою сучасного вітчизняного й міжнародного ринків праці у висококваліфікованих фахівцях третього тисячоліття, покликаних вирішувати практичні питання взаємодії, взаємовпливу і недостатньою розробленістю теоретичних засад формування досвіду скрипкового виконавства вчителя музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

Наявність зазначених суперечностей, а також потреба в уточненні сутності та структури досвіду скрипкового виконавства вчителя музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій зумовили вибір теми дисертаційного дослідження *«Формування досвіду скрипкового виконавства в майбутніх учителів музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана відповідно плану наукових досліджень кафедр теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування й кафедри інструментального та оркестрового виконавства Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова та складає частину наукового напрямку «Вдосконалення музично-естетичного навчання учнівської молоді у різних ланках мистецької освіти». Тему дисертації затверджено Вченою Радою НПУ імені М.П.Драгоманова (протокол № 3 від 30. 09. 2021 р.).

Мета дослідження – розробити, теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити методику формування досвіду скрипкового виконавства в майбутніх учителів музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

Об'єкт дослідження – процес інструментального навчання студентів факультетів мистецтв у закладах вищої освіти України.

Предмет дослідження – методика формування в майбутнього вчителя музичного мистецтва досвіду скрипкового виконавства в майбутніх учителів музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

Відповідно до мети було визначено такі **завдання** дослідження:

1. Виявити сучасний стан розробки проблеми формування досвіду скрипкового виконавства в майбутніх учителів музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

2. Визначити наукові підходи та структурні компоненти формування досвіду скрипкового виконавства в студентів факультетів мистецтв із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій у процесі фахового навчання.

3. Розробити структурну модель та методику формування досвіду скрипкового виконавства в майбутніх учителів музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

4. Схарактеризувати критерії, показники та рівні сформованості означеної якості в майбутнього вчителя музичного мистецтва.

5. Експериментально перевірити ефективність методики формування досвіду скрипкового виконавства в майбутніх учителів музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій в процесі фахового навчання на основі створеної методико-технологічної моделі.

Методологічну та теоретичну основу дослідження становлять: концептуальні положення філософії освіти (В. Андрущенко, Ю.Афанасьєв, І.Зязюн, В. Лутай, В. Шинкарук); психолого-педагогічні концепції розвитку

творчої особистості в умовах застосування інформаційно-технологічних технологій (В.Биков, Я.Болубаш, Я.Булахова, С.Гончаренко, О.Готько, В.Заболотний, Т.Коваль, О.Міщенко, О.Пінчук, С.Сисоєва, О.Спирін, О.Шестопал та ін.); сучасні теоретичні та методичні засади мистецької освіти (А.Зайцева, А. Козир, В.Лабунець, О.Олексюк, В. Орлов, Г.Падалка, О.Ростовський, О.Рудницька та ін.); інструментальна підготовка скрипалів у закладах вищої освіти (О. Андрейко, К. Завалко, В. Федоришин та ін.); застосування інформаційно-комунікаційних технологій в мистецькій освіті розглянута в працях Л.Гавриловою, Я.Гайдою, М.Сисло, В.Степановим, В.Стриковським, Н.Філіппенко, А.Хасса та ін.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань і досягнення мети відповідно до логіки дослідження на різних етапах був використаний комплекс взаємно доповнених дослідницьких методів:

- теоретичних: аналіз, синтез, ретроспективний аналіз порівняння, конкретизація, узагальнення відомостей із наукових джерел із досліджуваної проблеми з метою визначення сутності базових понять дослідження, з'ясування змісту, структури, критеріїв і показників сформованості досвіду скрипкового виконавства в майбутніх учителів музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій;

- моделювання для створення методики формування означеної якості в закладах вищої освіти;

- емпіричних: анкетування, бесіда, тестування, спостереження, педагогічний експеримент – для виявлення особливостей організації процесу фахового навчання студентів факультетів мистецтв, діагностування рівня сформованості досвіду скрипкового виконавства в майбутніх учителів музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій у процесі фахового навчання, перевірки ефективності запропонованої методики;

- статистичних: методи математичної обробки й аналізу одержаних даних для порівняння їх із вихідними положеннями.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що вперше:

- здійснено цілісне дослідження формування досвіду скрипкового виконавства в майбутніх учителів музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій;

- розкрито сутність поняття «досвід скрипкового виконавства в майбутніх учителів музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій»;

- обґрунтовано структуру досвіду скрипкового виконавства в студентів факультетів мистецтв із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, який включає: мотиваційно-гедоністичний, виконавсько-фаховий та рефлексивно-перетворюючий компоненти;

- розроблено методику формування досвіду скрипкового виконавства в майбутніх учителів музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій у процесі фахового навчання на засадах особистісно-орієнтованого, компетентнісно-конструктивного, інформаційно-креативного підходів;

- в основу дисертації покладено такі педагогічні умови: педагогічне стимулювання спрямованості скрипкової підготовки майбутніх учителів музики на оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями; педагогічне забезпечення інформаційної основи скрипкової підготовки в якості важливого чинника інтеграції в цьому процесі навчальних курсів, а також педагогічного інструментарію, що включає комп'ютерні технології, побудовані на сучасних інформаційно-комунікаційних засобах навчання, поєднаних із методами і засобами мистецького навчання; педагогічне забезпечення формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі фахової скрипкової підготовки.

Визначено критерії, показники та рівні сформованості досвіду скрипкового виконавства в майбутніх учителів музичного мистецтва із

застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій міжкультурної комунікації майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання. Уточнено зміст базових понять дисертаційного дослідження.

Подальшого розвитку й конкретизації дістали теоретичні положення щодо фахового навчання студентів факультетів мистецтв у закладах вищої освіти; методологічні підходи формування в майбутнього вчителя музичного мистецтва досвіду скрипкової підготовки на оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями в процесі фахового навчання; методи й форми професійного навчання студентів факультетів мистецтв університетів.

Практичне значення отриманих результатів полягає в розробці методів формування досвіду скрипкової підготовки майбутніх учителів музики на оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями, які можуть екстраполюватися в різні види фахової діяльності студентів факультетів мистецтв. Обґрунтована та експериментально перевірена методика формування досвіду скрипкової виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва на оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями в процесі фахового навчання можливо впроваджувати в освітній процес під час вивчення дисциплін «Методика музичної освіти», «Науковий семінар», на заняттях із виробничої практики. Розроблений спецкурс «Інформаційно-комунікаційні технології у процесі інструментальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва»: міжкультурної комунікації студентів факультетів мистецтв», який доповнював матеріали дисертації. Матеріали дослідження можуть бути використані в освітньому процесі музично-педагогічних закладів різного освітнього рівня – у підготовці українських та іноземних студентів за кваліфікаційними рівнями «бакалавр» і «магістр» у системі післядипломної освіти, у процесі самоосвіти вчителів музичного мистецтва.

Апробація результатів дослідження проводилась у процесі виступів і обговорень основних положень та результатів дослідження на науково-методичних і науково-практичних конференціях, на Міжнародних:

«Неперервна педагогічна освіта ХХІ століття, ХVІ Міжнародні педагогічно-мистецькі читання пам'яті професора О.П. Рудницької (Київ, 2019), «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти» (Київ, 2019); «Мистецька освіта в Україні: проблеми теорії і практики» (Київ, 2019); «Сучасні проблеми виконавської підготовки викладачів мистецьких дисциплін» (Херсон, 2019); II-V Міжнародних науково-практичних читаннях пам'яті академіка Анатолія Авдієвського (2019, 2020, 2021); на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Акмеологічні підходи в методиці викладання основного музичного інструменту» (Київ, 2018); на I Всеукраїнській науково-практичній конференції «Новаторські ідеї в галузі струнно-смичкової педагогіки» (Київ, 2018); на Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Траєкторія розвитку життєвих перспектив особистості в умовах сучасного освітнього простору» (Суми, 2021), на засіданнях кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування та кафедри хореографії факультету мистецтв імені А.Авдієвського, щорічних звітних науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу, аспірантів і докторантів Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, 2019-2023).

Впровадження результатів дисертаційного дослідження здійснено в навчально-виховний процес: факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (довідка № 256 від 23.05. 2024 р.), Факультеті культури і мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки (довідка № 03-24/03/1421 від 17.05. 2024 р.), Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету (довідка № 01-12/78 від 20.05.2024 р.)

Вірогідність і аргументованість результатів дослідження забезпечується методологічним і теоретичним обґрунтуванням його вихідних позицій; музикознавчим та психолого-педагогічним аспектами; використанням комплексу взаємопов'язаних методів, адекватних об'єкту, предмету, меті та завданням дослідження; проведеною дослідно-

експериментальною роботою; результатами кількісної та якісної експериментальної перевірки розроблених методичних рекомендацій; позитивними наслідками впровадження у навчально-виховний процес факультетів мистецтв розроблених методичних рекомендацій.

Публікації. Основні теоретичні положення й результати дослідження знайшли відображення в 8 авторських публікаціях, з них – 2 у провідних фахових виданнях України, 1 – у міжнародному виданні, 5 – праці апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг тексту дисертації – 202 сторінки, з них 177 сторінок основного тексту. Робота містить 15 таблиць та 2 рисунки.

РОЗДІЛ І

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ДОСВІДУ СКРИПКОВОГО ВИКОНАВСТВА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

1.1. Сутність та специфічні особливості досвіду скрипкового виконавства студентів факультетів мистецтв

Набуття досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій у контексті формування професійної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва потребує накопичення певної критичної маси особистісного інформаційно-комунікаційного досвіду, який дозволив би забезпечити удосконалення процесу скрипкової підготовки за рахунок нарощування інформаційних ресурсів щодо музичної педагогіки та виконавства, інтегрованість отриманої мистецтвознавчої, музично-педагогічної інформації тощо. Набуття студентами під час формування досвіду скрипкового виконавства паралельно ще й особистісного інформаційно-комунікаційного досвіду стає можливим лише за умови розширення простору навчального середовища, детермінованого процесом скрипкової підготовки, за рахунок активного використання інформаційно-комунікаційних технологій під час навчання гри на скрипці.

Спрямованість скрипкової підготовки на оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями здатна забезпечити накопичення майбутніми учителями музичного мистецтва не лише досвіду скрипкового виконавства, але й особистісного інформаційно-комунікаційного досвіду. Наявність саме цього досвіду підвищує якість мистецької освіти студентів факультетів мистецтв, забезпечуючи її відкритість, доступність, розширення їх освітніх

горизонтів за рахунок залучення інформаційних ресурсів для набуття як формальної, так і неформальної мистецької освіти.

Поняття мистецької освіти сучасні вчені розглядають у нерозривному зв'язку із загальною освітою, не виокремлюючи особливостей професійної мистецької освіти та її структурних складових. Такі особливості впливають і на навчання грі на скрипці студентів факультетів мистецтв ЗВО. В організації навчального процесу визначальною рисою є концептуальна єдність, що дає можливість всебічного, поступового розвитку музиканта-виконавця. Але особливо акцентується увага на аналізі виконання музики і вивчення саме методик навчання, тобто відбувається підготовка вчителя, а не виконавця. Можливості для розвитку є, і студенти факультетів мистецтв, які показують високі результати, нерідко стають лауреатами різноманітних всеукраїнських та міжнародних конкурсів. Оптимізації процесу сприяє створена система творчих лабораторій і виконавських шкіл, які очолюють досвідчені митці. Основним завданням в освітньому процесі скрипкової підготовки ми вбачаємо:

- цілеспрямований особистісно-орієнтований підхід;
- формування особистісної ціннісної свідомості;
- кореляційні зв'язки споріднених спеціальностей;
- наставництво (формування практичних навичок студентів факультетів мистецтв під наглядом досвідчених педагогів);
- активна роль в практиці соціокультурної діяльності.

Скрипка, як жодний інший інструмент, краще впливає на почуття людини, бо сприймається нею як людський голос (спів). Людське вухо гостріше реагує на нетемперований стрій, яким наділена скрипка. На факультетах мистецтв поширення набула така форма роботи, коли один і той самий твір вивчається на різних дисциплінах (в класі основного інструменту, на сольфеджіо, аналізі музичних форм, диригуванні, аранжуванні тощо), що дозволяє музичний твір глибше відчувати, краще розглянути засоби виразності, швидше, і в більш широкому контексті вивчити його.

Вітчизняна скрипкова педагогіка характеризувалася рядом особливостей, які однаковою мірою властиві педагогам, незважаючи на відмінність їх індивідуальних рис, які спираються на досвід і кращі традиції вітчизняної та зарубіжної скрипкової педагогіки. На їх основі, вітчизняна скрипкова школа ставить такі вимоги до педагогічного процесу:

- прищеплення навичок осмислювання задуму композитора, вміння правдиво виражати ідейно-художній зміст музичного твору на основі точної передачі нотного тексту;

- виховання навичок творчої інтерпретації музичного твору, вміння розкривати його ідейну сутність шляхом виявлення власної особливості творчого ставлення до даного музичного твору. Інтерпретаційні задуми виконавця повинні бути прості, глибокі й переконливі;

- розвиток досконалої технічної майстерності виконавця, дбайливе виховання культури, яскравість виражальних засобів;

- уміння на всіх етапах навчання зберігати єдність технічного та художнього розвитку учнів;

- розвиток раціональної техніки роботи над музичним твором, культивування навичок постійного слухового контролю, аналізування технічних труднощів та уміння добирати вірні виконавські засоби для їх вподобання.

Добір навчального репертуару складається з кращих зразків скрипкової художньої літератури творів українських композиторів з метою виховання в учнів любові до вітчизняної музики (Л.Гінсбург, І.Лесман, В.Стеценко, К.Мострас та ін.). Виховання художнього музичного смаку і художнього світорозуміння стилістичних особливостей творів, композиторів різних епох та країн, забезпечує вільний розвиток творчих індивідуальностей виконавців. Найхарактерніша риса національної музичної педагогіки у методиці гри на скрипці полягає в її творчому характері, несумісному з проявами догматизму і формалізму. Кожен музикант розвивається по індивідуальному плану, але

навчальний процес підлягає систематизації, яка повинна підпорядковуватися різним особливостям індивідуального розвитку учня.

На паралельний розвиток єдності художнього і технічного у виконавстві учнів звертають увагу науковці [1; 4; 13; 23; 32; 54; 84; 90; 92]. При чому вони виділяють хибні напрямки в роботі педагога, це:

- навчальна спрямованість лише на розвиток технічних навичок, при якому учень не розуміє, якій художній меті слугують ці навички;

- розвиток творчої уяви учня, навантаження його складними художніми завданнями без урахування технічної підготовки, без достатнього професійного опанування ним виконавських прийомів гри.

Треба щоб у процесі оволодіння скрипковими інструментами було присутнє безперервне взаємопроникнення засвоєних художніх завдань і оволодіння технікою. Технічна сторона включає в себе художньо-музичні елементи, які домінують над технічними. Але протягом всього музичного навчання, художнє і технічне повинні розвиватися рівномірно.

Одним із найважливіших завдань закладів вищої освіти музичного профілю є підготовка висококваліфікованих кадрів музикантів і педагогів. З цією метою в навчальні плани університетів і консерваторій введений курс методики навчання гри на скрипці та цілий ряд виробничих педагогічних практик. Теоретичні положення курсу методики гри на скрипці ґрунтуються на досвіді та педагогічних досягненнях кращих представників вітчизняного та зарубіжного скрипкового мистецтва. Досвід роботи музичних навчальних закладів показує, що підготовка студентів факультетів мистецтв до педагогічної практики залежить від визначення музично-виконавських здібностей студентів, вміння вірно методично провести урок на різних етапах навчання, знання принципів роботи над вивченням музичних творів, тобто засвоєння теоретичних основ скрипкового виконавства. Володіння скрипкою – це складний процес, в якому вирішальну роль відіграють майстерність педагога, досконалість знання найбільш доцільних правил та способів навчання.

У процесі виховання скрипаля провідна роль належить музично-слуховій уяві. Цей фактор допомагає поєднати художній і технічний розвиток скрипаля. Учень, в процесі засвоєння музичного твору, повинен сольфеджувати, проспівувати, не називаючи нот спершу у реальному звучанні, потім за допомогою внутрішнього слуху. Це забезпечує природній розвиток музично-слухової уяви, навичок чистого інтонування та читання з листа. Поступова дія внутрішнього слуху поширюється на темброву та динамічну сторону звучання, на голосоведення, гармонію, тобто на всі елементи музичної тканини.

На свободу та природність ігрових рухів вказують провідні методисти [4; 32; 55; 77]. Слухові уявлення учня ще не гарантують йому високих виконавських досягнень, адже їх потрібно уміло реалізувати. І тут набуває повної сили фактор свободи і природності виконавських рухів. Координація слуху і руху неможлива, якщо в ігровому апараті виконавця матиме місце хоч найменше нецілеспрямоване зайве напруження м'язів. Свобода постановки має сенс лише тоді, коли вона спрямована на досягнення конкретного звуку. Остаточні критерії доцільності постановки полягають в абстрактній звільненості м'язів, а не в високій якості звучання.

А це вимагає особистісного підходу до кожного учня. У кожного виконавця один і той же твір набуває індивідуальності, неповторного відтінку. Тому одне із основних завдань вчителя в кінцевому результаті полягає в тому, щоб виховати не собі подібних виконавців, а різних за творчою індивідуальністю не схожих один на одного музикантів. Коли педагог працює так, щоб учні копіювали його, тоді ці учні – «близнюки», а коли він вказує лише напрям самостійного навчання, тоді виходить індивідуальність. У цьому процесі треба враховувати тип темпераменту та інтелектуальні здібності, які впливають на розвиток виконавця-скрипаля, але паростки індивідуальних якостей доцільно підмічати якнайраніше.

Щоб виховувати учнів з індивідуальними виконавськими властивостями, треба їх спрямовувати по шляху творчої ініціативи у повсякденній роботі.

Ініціатива може розвиватися лише за умови, що учень вміє самостійно працювати, і викладачу треба прикласти дуже багато сил, щоб розвинути самостійність у роботі. Формування самостійності треба виховувати ще з перших років навчання. Самостійність з'являється тоді, коли педагог не вимагає простого копіювання прийомів, показаних ним самим, а допомагає, щоб все показане пройшло через свідомість учнів. Не можна підміняти творчу індивідуальність учня думками і почуттями педагога.

У методичних працях із скрипкового виконавства наголошується на зв'язок професійного навчання і виховання [4; 32; 55; 77]. Навчання музиці – це багатосторонній процес, в якому педагог повинен формувати не тільки професійні навички учня, а й стійкі моральні якості порядної людини, тобто педагог здійснює функції не тільки вчителя, а й вихователя. Начебто продовжує і доповнює роботу, що проводиться в сім'ї і загальноосвітній школі. Ефективність виховання роботи в класі з фаху цілком залежить від ступеня підготовленості самого вихователя. Педагог-музикант завжди мусить бути для учня неперевершеним зразком не тільки професійності, а й людини. Авторитет педагога – це надзвичайно важливий виховальний фактор, який треба вміло щоденно використовувати, адже щоб уміти виховувати, треба самому бути вихованим.

У процесі навчання гри на скрипкових інструментах важливо розвивати музичні здібності учнів. Важливою передумовою навчального процесу є визначення музичних здібностей (слух, ритм, пам'ять, музичність). Перш ніж приступити до планомірного виховання майбутнього музиканта, треба дістати виразне уявлення про рівень розвитку його музичного слуху, почуття ритму, музичної пам'яті та емоційної чутливості до музики. Значна частина педагогічних помилок полягає в тому, що здібності учня визначені неточно. З розвитком учня, з кожним курсом, він стає на ступінь вище, тому педагог повинен враховувати ступінь здібностей та виходити з їх існування. Початкова оцінка здібностей учнів не ярлик, що навішується раз і назавжди.

Важливим є звуковисотний музичний слух. Він сприймає і пізнає мелодію, суттєво впливає на точність інтонації. Почуття ритму дає можливість сприймати й відтворювати ритм у музиці. Емоційна чутливість до музики дає здатність переживати її, як вираз певного ідейно-емоційного змісту. Враховувати треба не тільки музичний, а й психологічний фактор, тобто учень повинен бути здатен до тяжкої розумової праці. Якщо учень не здатний до такої розумової праці та тривалої зосередженості, то складний шлях до оволодіння таким складним інструментом як скрипка, стає загубленим часом. Навчання гри на скрипкових інструментах вимагає нормальної побудови руки, пальцевої еластичності, сили, бажано мати ініціативну здібність до охоплення всіх технічних тонкощів та сприйняття всіх відтінків музичної думки.

Від початкового етапу навчання гри на скрипці в значній мірі залежить вияв дальшого розвитку учня. Треба враховувати навіть мінімальні зміни здібностей учня. Недбало прищеплені початкові навички можуть загальмувати навіть кращого учня, тому легше навчити, ніж перевчити. По-перше, подвійна робота, а по-друге доведеться ламати динамічний стереотип. У цьому процесі музичний слух розвивається і вдосконалюється. Паралельно потрібно розвивати емоції, пам'ять та ритм, спонукати учня до активного розуміння праці. Ядром музично-скрипкового навчання є організація різноманітних послідовно ускладнених дій учнів. З цієї позиції потрібно, щоб учень знаходив свій спосіб вивчення твору, свій спосіб подолання труднощів.

Не менш дієвим фактором успішного розвитку скрипаля є формування виконавського апарату при відсутності надмірних затиснень у всіх його ланках – спина, плечовий пояс, плече, передпліччя, кисть, пальці. Важливим є оволодіння рухами, викликаними художньо-виконавськими намірами, розвиток відчуття пластичної організації рухів. Отже, створюються передумови для вільного, творчого виконання музичних творів. Ще однією складністю роботи є чітке визначення індивідуального напрямку професійного розвитку учня [4]. Педагогу слід виходити із індивідуальних можливостей учня, уникати форсованого розвитку, оскільки такий метод

роботи призводить до перенапруги сил учня, повної його безпорадності, невміння працювати самостійно.

Прагнення до розвитку і вдосконалення – перспективний шлях розвитку скрипаля. Для цього необхідні виховання слуху, свобода і природність рухів, точність ритміки і фразування. Разом з тим, виконавець повинен володіти культурним і музично-історичним світоглядом, щоб бути співзвучним з настроями, які передаються музикою. Музична композиція не завжди «говорить сама за себе». Манера виконання скрипаля служить відображенням його душевних переживань і пов'язаних з ними змін. Студент факультету мистецтв із активною життєвою позицією буде прагнути синтезувати свої особистісні переживання з тими, які відображені у музичному творі. Художні образи і почуття, втілені в музиці, є змістом музичного твору. Завдання виконавця – виразити емоційно-образний зміст музики за допомогою динамічних відтінків, фразування, та інтонації. Ці засоби часто впливають на манеру виконання.

Одна із основних рис музики як мистецтва полягає в глибині та великій силі впливу на людину. Формування музично-естетичної культури особистості є однією з найважливіших цілей естетичного виховання. Відображаючи емоційний досвід людства, музика виявляє здатність кожної людини переживати тонкі почуття, надає людям моральні сили, виховує мужність, віру в життя, красу, збагачує почуття та інтелект. В.Сухомлинський стверджував, що музичне виховання – це не виховання музикантів, а перш за все виховання особистості [74].

З цієї позиції розглянемо феномен досвіду, що згідно компетентнісної парадигми є саме тим елементом, який характеризує сформованість найважливіших професійних компетенцій особистості. Аналізуючи філософський та психолого-педагогічний контекст феномена «досвід» у сучасних наукових дослідженнях, доцільно зазначити, що історія його тлумачення пов'язана з процесами:

- розуміння і пізнання (Р. Декарт, І. Кант, Дж. Локк та ін.);

- вирішення проблемних ситуацій (В.Андрущенко, Ф. Перлз, К.Роджерс та ін.);

- рефлексивними процесами (Дж. Дьюї, К. Юнг та ін.);

- сукупності якостей, що віддзеркалюють ефективність діяльності особистості (І. Зязюн, Ю. Приходько Т. Сердюк, О. Шевнюк, та ін.) [5; 27; 39; 40; 67; 81; 85; 98].

У психолого-педагогічній літературі (А. Адлер, Ф. Перлз, К.Роджерс, К. Юнг та ін.) досвід трактується як індивідуальне ставлення особливості до світосприйняття. На думку К. Роджерса, розглядати суб'єктивний досвід доречно через особистісне світосприйняття, вказуючи при цьому на необхідність відкритості особистості для нового досвіду, що визначає індивідуальність і неповторність особистості [67]. Сучасні вчені (Г.Балл, Г. Спенсер, Е. Торндайк, Д. Уотсон та ін. пов'язують особливість досвіду, включаючи:

- переживання й оцінювання людиною як особистісно значуще для неї у процесі взаємодії з навколишньою дійсністю;

- інтерпретацію поняття досвід, як поступове накопичення знань про світ у всіх його проявах в життєдіяльності людини;

- здатність духовного осягнення емоційних, раціональних, ціннісних аспектів буття, що формує в пам'яті уявлення, які регулюють діяльність і поведінку особистості.

Визначення цього поняття у філософській та психолого-педагогічних науках трактується як сукупність «знань і навичок, набутих на основі спостережень і переживань, які віддзеркалюються в чуттєвому і практичному видах досвіду» [75]. Досвід характеризує універсальність людської діяльності як єдності знання, умінь і навичок, почуття, волі тощо. Він виявляється в осмисленні результатів емпіричного досвіду, що передбачає спроможність до поглиблення фахових знань, виокремлення необхідних аспектів професійного становлення, подальшого акмеологічного розвитку особистості.

У мистецькій освіті категорія досвіду розкривається у дослідженнях Т. Завадської, О.Єременко, О. Олексюк, В.Орлова, О. Ребрової, М.Ткач, О. Шевнюк, О. Щолокової та ін. [22; 46; 53; 56; 74]. Науковці розкривають сутність понять «професійно-особистісний досвід» (В.Орлов), «морально-естетичний досвід» (О. Олексюк, М.Ткач), «художньо-естетичний досвід» (О.Шевнюк, О. Щолокова), «музично-естетичний досвід» (Т. Завадська), «художньо-ментальний досвід» (О. Реброва). У зв'язку з цим, на нашу думку, вкрай важливим завданням майбутнього вчителя музичного мистецтва, є не лише передача рефлексивно-свідомого відношення до світу мистецьких цінностей, але й налагодження механізму психологічного розвитку особистісно-професійних якостей, що віддзеркалюють ефективність мистецької діяльності.

Тому загальне розуміння музичності, що базується на досвіді, стає тим центром тяжіння, який сприяє опануванню специфічних технічних знань і умінь, тобто проявляється відома закономірність, а саме розкриття високих і тонких художніх цілей потребує досконалої і тонкої техніки скрипкового виконавства. А це, в свою чергу, вимагає спрямованості на розвиток музичної і загальної культури, укріплення гарного музичного смаку, розвитку внутрішнього слуху, техніки читання нот з листка, вільного орієнтування у нотному тексті, тощо.

Враховуючи вищезазначене досвід скрипкового виконавства студентів факультетів мистецтв базується на таких підходах: *особистісно-орієнтованому, компетентнісно-конструктивному, інформаційно-креативному.*

Особистісно-орієнтований підхід важливий тому, що процес конструювання і реалізації педагогічної діяльності орієнтується на особистість як мету, суб'єкт та ефективний результат. Цей підхід передбачає створення відповідних умов для природного процесу саморозвитку та самореалізації у становленні творчого потенціалу суб'єкта освіти, спонукає майбутнього фахівця до активної діяльності. Він передбачає орієнтацію на внутрішній світ

особистості, що охоплює необхідність розвитку самостійності, творчої ініціативи, моральної позиції, естетичних смаків тощо.

О. Рудницька зазначала, що пізнавальний і практичний досвід став «складовою більш широкого емоційно забарвленого особистого досвіду, завдяки якому людина прилучається до глибинно-сислового осягнення світу замість одержання предметних знань про нього» [68, 28]. Про оволодіння таким досвідом, способів розв'язання пізнавальних і практичних завдань свідчать світоглядні погляди особи, ціннісні орієнтації, правила самоорганізації власного внутрішнього світу. Подібно до набуття «досвіду, застосування знань, людина у навчально-виховному процесі опановує і досвід виконання атрибутивних функцій становлення себе як особистості. У такий спосіб особистісно-зорієнтована педагогіка збагачує і доповнює традиційну освіту гуманістичними цілями, адже передача соціально-культурного досвіду, що становить мету освіти, не може бути ефективною, якщо не активізується особистісно-сислова сфера людини» [68, 28].

Особистісно-орієнтований підхід регулює систему професійно вагомих відносин й спрямований на формування професійно важливих якостей та практичних навичок, що сприяють саморегуляції, самоорганізації та самореалізації вчителя музичного мистецтва у практичній роботі. Адже мистецька освіта характеризується майже непомітним для формальної фіксації розвитком особистості, коли здійснюється розуміння того, яке у тебе призначення в світі. Значною мірою цьому розумінню сприяють зустрічі з мистецтвом, що дають особистості нові враження, що і спонукає до подальшого життєвого пошуку.

Вітчизняні дослідники висловлюють думку, що кожна людина є унікальною особистістю, оскільки їй властива свідомість, певна система потреб, поглядів, інтересів, переконань, розумових, моральних та інших якостей, які внутрішньо визначають її поведінку, надають їй певної цілеспрямованості, стійкості й організованості [69, 121]. Така діяльність має визначені результати, осмислено-спрямована та контрольована на досягнення

передбаченого результату, за умови цілковитої відповідальності перед власним сумлінням.

Компетентнісно-конструктивний підхід до фахової освіти дає змогу зберегти культурно-історичні та етносоціальні цінності, якщо компетентності розглядати як особистісні утворення, що містять інтелектуальні, моральні й емоційні складові. Це важливий підхід забезпечує спрямованість педагогічного процесу на формування базових компетентностей особистості, що і є інтегральною характеристикою людини. Така характеристика має бути сформованою у процесі навчання й містити «знання, вміння, ставлення, досвід діяльності й поведінкові моделі особистості» [58, 449].

Проблемою компетентнісно-конструктивного підходу в освітній сфері займалися А. Алексюк, В. Бондар, М. Головань, С. Гончаренко, О. Дубасенюк, О.Єременко, В. Краєвський, О. Локшина, В. Лозова, Н.Мойсеюк, О. Овчарук, О. Онопрієнко, О. Пометун, О. Савченко та ін. Багатоаспектна діяльність учителя, яка обумовлена розвитком його професійно-педагогічних та особистісних якостей, пов'язана багатомірними стосунками, характером взаємодії з учнями. Ці зв'язки та їх ієрархія утворюють інтегральні характеристики діяльності вчителя, детермінують його професійний та особистісний розвиток.

На думку М. Головань, до особливостей компетентнісного підходу доцільно віднести:

- визнання компетенцій як інструменту опису кінцевого результату навчання;
- перенесення акцентів з поінформованості суб'єктів навчання на їх уміння використовувати знання для вирішення практичних проблем;
- оцінювання рівня сформованості в компетентності студентів як результату навчального процесу;
- особистісно-центрована спрямованість навчання;
- націленість фахової підготовки на майбутнє працевлаштування випускників [18, 53].

Єдність особистісно-орієнтованого та компетентісно-конструктивного підходів визначається інтегративними та варіативними зв'язками, які існують у практичній діяльності вчителя музичного мистецтва. Це поєднання суттєво впливає на формування професійних умінь та навичок студентів факультетів мистецтв. Уміння ставити і вирішувати педагогічно-творчі завдання, аналізувати виховні ситуації, діагностувати музичні здібності учнів. У відповідності до цих вимог доцільно моделювати навчально-виховний процес, а їх вирішення повинно органічно входити у лекційні курси та практичні заняття студентів факультетів мистецтв. Загалом, виконавська компетентність пов'язується зі здатністю творчої особистості до інновацій, ініціатив – власного прочитання мистецького задуму, за умови художньо-технічної відповідності інструментального виконання.

Інформаційно-креативний підхід конденсує висвітлення проблем, пов'язаних із актуалізацією наявних здібностей індивіда до успішного опанування професією і ефективного виконання трудової діяльності, із покладанням зусиль, застосуванням знань, умінь, підтриманням їх на належному рівні, формуванням і розвитком власних різноманітних професійно значущих функцій і якостей, тобто забезпеченням своєї професійної спроможності.

На думку дослідників [26; 43; 69; 71; 90] творча активність кожної особистості є рушійною силою у формуванні ціннісної картини світу. На думку дослідників, основою становлення творчого потенціалу музиканта-виконавця є акретактивність як здатність прирощування творчих потенцій та формуванні ціннісних настанов, від педагога-майстра до учня.

Інформаційно-креативний підхід забезпечує:

- обопільну готовність до прийому та передачі повідомлення, підтримання взаємозв'язку в процесі педагогічної взаємодії;
- активний обмін повідомленнями (інформацією, думками, рішеннями, станами), надання інформації за запитом або отриманні відповіді на запит від партнера;

- в усвідомленні та фіксації власного місця в системі ролевих, ділових, міжособистісних зв'язків спілкування.

Важливими з позиції інформаційно-креативного підходу є уміння особистості виділяти у своїй професійній діяльності таку творчу одиницю як кванта (запозичене із глосарію фізики – неподільна частинка, задля якої виділяється певна порція енергії), – у даному контексті – вчинок, і відповідно цьому планувати і вибудовувати стратегію свого розвитку. Як зазначає О.Киричук, творчий акт є полізмістовним та енергомістким діянням, приносячи не лише суб'єктивно новий зміст, але і здійснюючи об'єктивний приріст досвіду, знань, змісту. Це своєрідна «проекція перспективності здійснюваного акту творення на майбутнє у житті даного індивіда, забезпечення «надситуативності» конкретного діяння, насиченості його смислом «вчинку», достеменного самовияву «Я» [41, 280-281].

Як зауважують дослідники [7; 9; 21; 69; 81; 92], креативність формується завдяки вихованню, впливу оточуючих та середовища, системи навчання, вірогідно, що творчі особистості у сфері мистецтва перебувають у відповідних умовах з привнесенням елементів дивергентного мислення для вирішення творчих завдань, адже середовище, у якому формується майбутній музикант, художник, актор, відповідно креативно-творче. Завдяки активному використанню образного мислення вся пошуково-творча робота спрямована на набуття власного унікального досвіду осмислення та переосмислення творчої дії для якості вирішення творчого завдання.

На думку Д. Бережанської сутність поняття «креативна компетентність» як комплексну характеристику особистості, її здатність до продукування принципово нових ідей на основі попереднього психічного розвитку (знання, вміння, навички, ініціативність, самостійність, самооцінка, самоконтроль) [С. 68-71].

Таким чином, особистісно-орієнтований, компетентнісно-конструктивний та інформаційно-креативний підходи забезпечують

формування досвіду скрипкового виконавства студентів факультетів мистецтв із використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

1.2. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій як сучасний тренд мистецької освіти: основні напрямки та тенденції

Процес мистецького навчання студентів музично-педагогічних ЗВО набуває зараз вельми динамічного розвитку, обумовленого значним зміцненням інформаційно-комунікаційної парадигми суспільства. Ця парадигма набула для процесу мистецького навчання ще більшого значення в умовах світової епідеміологічної ситуації, коли роль інформаційно-комунікаційних технологій відіграє все більшу й більшу роль завдяки переходу навчального процесу на новий рівень – рівень дистанційного навчання, яке поступово стає новим освітнім трендом. Адже саме дистанційне мистецьке навчання, яке провадиться на базі інформаційно-комунікаційних технологій, з одного боку, дозволяє забезпечити студентам та професорсько-викладацькому складу епідеміологічну безпеку, а з іншого боку, уможливорює безперервність інструментальної підготовки із скрипковою підготовкою включно.

Дослідження проблеми застосування інформаційно-комунікаційних технологій в мистецькій освіті вимагає детального розгляду поняття «інформаційно-комунікаційні технології», визначення відповідних методологічних підходів тощо. Розгляд проблеми застосування інформаційно-комунікаційних технологій доцільно, на нашу думку, починати з визначення поняття «технологія в навчанні».

Поняття «технологія в навчанні» визначене С.Гончаренком в Українському педагогічному енциклопедичному словнику як «...галузь застосування системи принципів до програмування процесу навчання й використання їх у навчальній практиці з орієнтацією на детальні цілі навчання,

які допускають їх оцінювання» [19, 459]. Дослідник зазначає, що метою застосування технології є «...керованість процесом навчання» [19, 459], спрямовування учня на повне засвоєння матеріалу.

Проблематика застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освіті цікавила багатьох учених, які працюють у галузі психолого-педагогічних, соціальних, економічних досліджень. До таких належать: В.Биков, Я.Болубаш, Я.Булахова, С.Гончаренко, О.Готько, В.Заболотний, Т.Коваль, О.Міщенко, О.Пінчук, О.Спірін, О.Шестопал та ін. Проблематика застосування інформаційно-комунікаційних технологій в мистецькій освіті була розглянута Л.Гавриловою, Я.Гайдою, М.Сисло, В.Степановим, В.Стриковським, Н.Філіппенко, А.Хасса та ін.

Аналіз науково-теоретичних джерел з проблематики інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) дозволив зазначити, що поняття «інформаційно-комунікаційні технології» інтегрує в собі два змістові сенси. Перший сенс стосується безпосередньо інформаційних технологій (ІТ) тобто певних уніфікованих технологій, спрямованих на створення, накопичення програмного продукту, на можливість доступу до інформації та її збереження, зміну тощо. В українському педагогічному енциклопедичному словнику інформаційні технології визначено як «...комплекс методів і заходів, які забезпечують збереження, обробку, передачу і відображення інформації; відіграє істотну роль ... в педагогічній діяльності, організаційному управлінні, наукових дослідженнях» [19, 204].

Другий змістовий сенс стосується медійних комунікацій та трансляцій, засобів аудіо-обробки контенту та його візуалізації, а також подальшого транслявання за допомогою як дротового, так і бездротового зв'язку, що дозволяє користувачам аудіо-візуальне споживання інформації.

Слід додати, що *сутність інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), ефективне забезпечення та практична їх реалізація актуалізуються у сфері практичного їх використання шляхом мережевої конвергенції в єдину систему аудіовізуалізуючих засобів зв'язку із телефонними та безпосередньо*

комп'ютерними засобами. Така об'єднуюча система функціонує за допомогою єдиного сигналу щодо її регулювання та управління нею.

В.Биков розглядає інформаційно-комунікаційні технології в освіті як комп'ютерно орієнтований компонент у складі педагогічної технології. Цей компонент, на думку дослідника, «...відображає деяку формалізовану модель певного компоненту змісту навчання і методики його подання у навчальному процесі, що представлена у цьому процесі педагогічними програмними засобами і передбачає використання комп'ютера, комп'ютерно орієнтованих засобів навчання і комп'ютерних комунікаційних мереж для розв'язування дидактичних завдань або їх фрагментів» [11, 141].

О.Спірін виявляє аналогічний науковий погляд на проблему застосування ІКТ в освіті, розглядаючи ІКТ в якості сегменту загальної педагогічної технології [72]. Т.Коваль досліджує застосування ІКТ в освіті під кутом зору необхідності формування у студентів готовності до провадження фахової інформаційно-комп'ютерної діяльності [42].

Досліджуючи проблематику застосування ІКТ у реаліях підсилення їх впливу на процес мистецької освіти, доцільно, на нашу думку, сконцентрувати увагу на тісному взаємозв'язку між рівнем якості мистецького навчання у музично-педагогічних ЗВО і рівнем інтегрованості у цей процес ІКТ. Про це свідчить світова практика щодо управління якістю освіти за допомогою ІКТ, відображена у міжнародних стратегічних документах на кшталт ІТІЛ [91], що узагальнює найефективніший світовий досвід організації будь-якого підприємства, навчального закладу або окремого підрозділу за допомогою інформаційної системи в аспекті інфраструктурного репозитарію інформаційних технологій. Новаційність наукового концепту, на базі якого розроблено ІТІЛ, полягає в реалізації ідеї щодо забезпечення управління якістю освіти за допомогою спеціальних сервісів за принципом: «Чим вище рівень комп'ютерних сервісів, які використовуються в освіті, тим вище рівень самої освіти [91].

Поступова інформатизація освітніх процесів в Україні має свою історію, яка розпочалася ще у 50-х роках ХХ століття. Тоді з'явилися перші спроби розмістити у найбільш технічно-розвинених навчальних закладах комп'ютерні засоби, які, працюючи із перфокартами, використовувались виключно для навчання студентів основам програмування, для прискорення складних математичних розрахунків у процесі розв'язання задач.

В.Биков зазначає, що середина 70-х років була ознаменована активізацією розвитку програмно-апаратних засобів. Ця активізація була спричинена пропозицією провідного вітчизняного вченого, академіка В.Глушкова, який, очолюючи Інститут кібернетики Академії наук України, запропонував тодішньому уряду УРСР створити Загальнодержавну автоматизовану систему збирання та опрацювання даних для обліку, планування та управління народним господарством [11].

Важливим кроком інформатизації освіти України стало створення у 1978 році Головного обчислювального центру Міністерства народної освіти України (ГОЦМНОУ). У 80-х роках минулого століття була створена прогресивна комп'ютерно-технологічна платформа, на базі якої була уведена «...у промислову експлуатацію перша, а у 1985 році – друга черга галузевої автоматизованої системи управління народною освітою (ГАСУНО) України» [11].

Починаючи з 90-х років, разом із здобуттям Україною незалежності, падінням «залізної завіси», входженням нашої Держави у глобалізований світ, а системи освіти України в Болонський процес, розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, а також їх застосування в освітніх процесах, набули колосальної стрімкості. Про це свідчить кількість законодавчих актів, розроблених і прийнятих керівництвом України у ХХІ столітті, які складають нормативно-правову базу нашого дослідження. Наведемо деякі з них:

Закон України «Про вищу освіту»;

Закон України «Про інформацію»;

Закон України «Про Концепцію Національної програми інформатизації»;

Закон України «Про Національну програму інформатизації»;
Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми "Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці" на 2006-2010 роки»;
Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Єдину державну електронну базу з питань освіти»;
Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні»;
Указ Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти» та ін. [25; 34; 35; 36; 37; 38; 51 59; 63].

Наведені вище нормативно-правові акти українських урядовців корелюють із європейськими нормативно-правовими актами, які врегульовують застосування ІКТ в освітніх процесах на базі програмно-апаратних засобів. Ці програмно-апаратні засоби доцільно класифікувати згідно двох основних груп:

- перша група охоплює програмно-апаратні засоби, які надійшли від тих фірм, компаній, підприємств, що безпосередньо спеціалізуються на розробленні програмного забезпечення, на кшталт Student Lifecycle Management (SAP SLM), Quality Information System (HIS QIS) та ін;
- друга група охоплює програмно-апаратні засоби, які цілеспрямовано виробляються під замовлення тих чи інших закладів освіти або навіть цілих освітніх об'єднань, які скооперувались і виробили вимоги, спільні для усіх учасників такого освітнього об'єднання навчальних закладів.

Причому замовлене програмне забезпечення може вироблятись для цілого регіону на кшталт інформаційної освітньої системи, створеної для ЗВО Баварії (Computerbasiertes Entscheidungsunterstützungssystem für die Hochschulen in Bayern) на основі SAP NetWeaver та CEUS або інформаційної системи для автоматизації підсумкової атестації студентів jExam [96].

Тотальне застосування інформаційно-комунікаційних технологій у мистецькій освіті свідчить про оновлення її змісту на всіх рівнях: не тільки в

музично-педагогічних ЗВО, у відповідних науково-методичних установах тощо, але й у закладах середньої освіти, і навіть у дошкільних закладах. Це обумовлено колосальним потенціалом ІКТ щодо упровадження абсолютно нових форм і методів викладання музичного мистецтва.

Основними *напрямами* удосконалення мистецької освіти загалом і формування досвіду скрипкового виконавства зокрема на основі застосування інформаційно-комунікаційних технологій є наступні:

- підвищення якості навчального процесу шляхом збільшення обсягів навчальної інформації абсолютно різного характеру у стислі терміни;

- спрямованість мистецького навчання на системне і всеохоплююче оновлення інформаційно-комунікаційних технологій та програмно-апаратних засобів;

- забезпечення повної доступності студентства до навчального процесу, а також безперервності й систематичності мистецького навчання, незважаючи на будь-які форс-мажорні ситуації, на кшталт погіршення в країні епідеміологічного стану, шляхом залучення дистанційного навчання;

- підсилення творчого потенціалу мистецького навчання.

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій під час формування досвіду скрипкового виконавства у процесі інструментальної підготовки студентів музично-педагогічних ЗВО вимагає дотримання наступних *принципів*, а саме:

- функціональність та відмовостійкість інформаційно-комунікаційних засобів навчання та програмно-апаратного забезпечення;

- висока якість візуальних та акустичних відображень;

- забезпечення конфіденційності особистих даних;

- забезпечення вільного доступу до навчальної інформації.

Актуальним на сьогоднішній день завданням професорсько-викладацького складу музично-педагогічних ЗВО, які працюють у руслі мистецької освіти, є спроможність інтегрувати власні уміння у галузі викладання мистецьких дисциплін, зокрема, уміння викладання гри на скрипці,

із уміннями вільного володіння інформаційно-комунікаційними засобами, а також відповідним програмно-апаратним забезпеченням. Це підтвердили останні події, пов'язані із погіршенням епідеміологічної ситуації, коли використання інформаційно-комунікаційних технологій стали стійким освітнім трендом, від якого залежала системність, послідовність і безперервність навчального процесу.

Таким чином, вимоги до професійної компетентності сучасного викладача мистецьких дисциплін загалом і викладача гри на скрипці зокрема у сьогоднішніх реаліях підвищились за рахунок необхідності формування такого її компоненту як компетенція у галузі інформаційно-комунікаційних технологій. Адже, з одного боку, необхідність щодо володіння професорсько-викладацьким складом інформаційно-комунікаційними технологіями становить вимогу, окреслену у наведених вище нормативно-правових актах України, а з іншого боку, застосування інформаційно-комунікаційних технологій підсилює мотивацію студентів щодо осучаснення інструментальної підготовки. Адже аксіоматично, що сучасна молодь є інформаційно-орієнтованою і у багатьох випадках володіє інформаційно-комунікаційними засобами і програмно-апаратним забезпеченням вільніше, ніж професорсько-викладацький склад.

Продовжуючи розгляд проблематики застосування інформаційно-комунікаційних технологій в мистецькій освіті і, зокрема, в інструментальній підготовці студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів, доцільно конкретизувати деякі з цих технологій, найбільш доречних саме для навчального процесу в музично-педагогічних ЗВО.

Оскільки в сучасних музично-педагогічних ЗВО України навчається досить велика кількість іноземних студентів з КНР, Польщі тощо, які під час погіршення епідеміологічної ситуації, як правило, вирушають додому, то однією з таких інформаційно-комунікаційних технологій, яка уможливорює безперервність і системність навчального процесу, ми вважаємо *технологію колаборативно-віртуального навчання*. В інтернаціональному вимірі ця

технологія має аббревіатуру COIL, яка розшифровується як Collaborative Online International Learning.

Ця динамічна інформаційно-комунікаційна технологія, що базується на синтезі концепції телематики і концепції комп'ютерних «Відкритих Систем» («Open Systems»), за своєю сутністю являє собою навчальну технологію групового співробітництва або взаємодії (англ. Collaboration Technologies) [1], [25, 85].

Н.Дацун окреслює основні напрямки розвитку інформаційно-комунікаційної технології колаборативно-віртуального навчання COIL, серед яких:

- напрямок програмного забезпечення роботи групи («Groupeware»);
- напрямок розподіленого обчислення «Distributed Computing», який функціонує у вигляді «Distributed Computing Environment (DCE)» [25, 85].

Інформаційно-комунікаційна технологія COIL в освіті являє собою сучасну освітню парадигму викладання навчальних курсів, а також наукової комунікації. Інформаційно-комунікаційна технологія COIL передбачає системне застосування інформаційно-комунікаційних методів і засобів навчання у закладах вищої освіти з метою набуття студентами актуального досвіду віртуальної когнітивної активності та мобільності, групового навчально-пізнавального спілкування у процесі віртуального обміну навчальною або науковою інформацією між студентством, професорсько-викладацьким складом закладів вищої освіти, які знаходяться у різних країнах світу.

Застосування інформаційно-комунікаційної технології колаборативно-віртуального навчання виконує функцію навчального або наукового спілкування, створюючи сприятливі умови для набуття студентами і викладачами технологічно-цифрових (діджитальних) умінь, дослідницьких та комунікативно-міжкультурних компетентностей, необхідних для сучасного глобалізованого інформаційно-комунікаційного, інтеркультурно-цифрового середовища.

Водночас, залучення інформаційно-комунікаційної технології *колаборативно-віртуального навчання* виконує не тільки *функції* безпосередньо навчального або наукового спілкування, але й забезпечує виконання *функції професійної та профорієнтаційної комунікації* із фаховими установами й організаціями, у яких студенти після отримання відповідних дипломів можуть отримати роботу за фахом. Таким чином, студенти або аспіранти з КНР, які здобувають освіту в музично-педагогічних закладах України, мають змогу на основі застосування технології *міжнародного колаборативно-віртуального навчання COIL фахово спілкуватись* із представниками навчальних закладів середньої та вищої освіти Китаю, в яких після закінчення ВНЗ можуть працювати за фахом вчителя музичного мистецтва, викладача мистецьких дисциплін тощо. Тобто в даному випадку технологія *міжнародного колаборативно-віртуального навчання COIL* виконує ще й функцію профорієнтаційної комунікації.

З огляду на вищезазначене, такі функції технології *колаборативно-віртуального навчання COIL*, як *функції* навчального, наукового спілкування, *функції професійної та профорієнтаційної комунікації* забезпечують вільний діджитальний інтеркультурний полілог між студентами, викладачами, представниками фахових установ та організацій в глобалізованому інформаційно-комунікаційному середовищі.

Звужуючи розгляд проблематики нашого дослідження до застосування інформаційно-комунікаційної технології конкретно під час скрипкової підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва, зокрема, безпосередньо у процесі формування в них досвіду скрипкового виконавства, доцільно, на нашу думку, окреслити в цьому контексті сутність інформаційно-комунікаційної технології *колаборативно-віртуального навчання COIL*, яка *полягає в організації процесу скрипкової підготовки в групах з метою надання знань, формування умінь і навичок у галузі формування досвіду скрипкового виконавства шляхом розв'язання поставлених практичних навчальних завдань в режимі реального часу, коли студенти, знаходячись*

географічно в різних регіонах, мають змогу синхронно здійснювати практичну музично-виконавську, навчально-наукову, професійно-методичну комунікацію із професорсько-викладацьким складом та поміж собою, взаємодіючи у прямому ефірі за допомогою сукупності телекомунікаційних та комп'ютерних засобів.

Водночас, формування досвіду скрипкового виконавства за допомогою інформаційно-комунікаційної технології *колаборативно-віртуального навчання COIL* може відбуватись також асинхронно, з урахуванням різних часових поясів різних країн, в яких перебувають групи студентів та викладачі. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє не тільки організувати процес скрипкової підготовки в умовах реального часу, але й зберігати протягом тривалого часу проведені **групові** заняття з гри на скрипці, групові репетиції, концертні заходи тощо, ретельний колективний аналіз яких і забезпечує усвідомлене й динамічне формування в студентів музично-педагогічних ЗВО досвіду скрипкового виконавства.

До основних форм *колаборативно-віртуального навчання COIL*, метою якого є формування досвіду скрипкового виконавства у процесі інструментальної підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів, можна віднести різноманітні **групові** навчальні форми, серед яких:

- віртуальні курси з скрипкової гри, які складаються з групових занять тривалістю від декількох днів до декількох місяців;
- разові групові віртуальні заняття з гри на скрипці різної тривалості (від 30 хвилин до декількох годин);
- групові віртуальні тренінги формування виконавської стабільності студентів-скрипалів;
- групові віртуальні репетиції студентів скрипкового класу перед екзаменами, заліками, концертами тощо;
- групові віртуальні форми проведення модульного контролю, заліків та іспитів – основні форми поточної та підсумкової атестації студентів;

- віртуальні концерти, фестивалі, конкурси як основні форми музичного виконавства;
- мультимедійна інтернет-презентація;
- віртуальні майстер-класи;
- інтернет-форуми з проблем музичного виконавства загалом і скрипкового виконавства зокрема та ін.

Наступною інформаційно-комунікаційною технологією є технологія дистанційного навчання, яка набула колосальної популярності в умовах погіршення й загострення епідеміологічної ситуації в Україні та у світі. За великим рахунком, ця технологія набула рис інформаційно-комунікаційної технології лише із поширенням комп'ютерних та телекомунікаційних засобів.

Порівняно із розглянутою вище технологією *колаборативно-віртуального навчання COIL* зміст дистанційного навчання як сучасної інформаційно-комунікаційної технології є суттєво ширшим. Принципова відмінність змісту *колаборативно-віртуального* дистанційного навчання полягає в тому, що *колаборативно-віртуальне навчання передбачає навчальну або наукову роботу виключно із групами студентів, тобто оперує груповими заняттями. Дистанційне ж навчання як сучасна інформаційно-комунікаційна технологія передбачає як групові, так і індивідуальні заняття із студентами, що має велике значення саме для мистецької освіти.*

Адже за навчальними планами музично-педагогічних ЗВО основою інструментальної, вокальної та диригентської підготовки студентів є саме індивідуальні заняття. У навчальних планах з інструментальної підготовки відведена достатня кількість годин саме для систематичних індивідуальних занять з курсів «Спеціальний інструмент», «Додатковий інструмент», які проводяться 1 раз на тиждень. Під час означених індивідуальних занять студенти мають опанувати уміннями й навиками гри на фортепіано, скрипці, альті, бандурі, флейті, домрі, акордеоні тощо. Для вивчення навчальних курсів «Постановка голосу» та «Хорове диригування» система індивідуальних занять є аналогічною.

Аналізуючи проблематику дистанційного навчання, доцільно, на нашу думку, розглядати її у двох вимірах:

перший вимір окреслює дистанційне навчання як сталу, досить розвинену, містку, загально-навчальну технологію, що існувала задовго до появи сучасних комп'ютерних та телекомунікаційних засобів, як «технологію цілеспрямованого і методично організованого керівництва навчально-пізнавальною діяльністю учнів (незалежно від рівня освіти, яку вони одержують), що проживають на відстані від освітнього центру» [4, 125];

другий вимір окреслює дистанційне навчання в сучасному розумінні як інформаційно-комунікаційну технологію, яка функціонує на базі тотального застосування комп'ютерних та телекомунікаційних засобів.

Характерно, що технологія дистанційного навчання у розумінні першого зазначеного нами виміру, зароджувалась зовсім **не** як інформаційно-комунікаційна технологія, бо таких технологій до другої половини ХХ століття просто не існувало. Дистанційне навчання як стала, розвинена, містка загально-навчальна технологія має тривалу історію й хронологію розвитку, початок якої сягає корінням ще у минулі століття. С.Гончаренко, до прикладу, зазначає, що «...за методами організації навчального процесу дистанційне навчання близьке до заочної форми навчання» [19, 125]. Дослідник вказує також на те, що основу дистанційного навчання складає самостійна навчальна діяльність студентів, спрямована спеціальними викладачами-консультантами або тьюторами, «...які здійснюють керівництво самостійною роботою студентів, які ведуть окремі навчальні заняття і здійснюють контроль засвоєння навчального матеріалу» [19, 125-126].

Із розвитком комп'ютерних і телекомунікаційних засобів дистанційне навчання набуло сучасних рис інформаційно-комунікаційної технології, яка може бути використана як на денному, так і на заочному відділеннях музично-педагогічних ЗВО. Н.Дацун визначає сучасну дистанційну освіту як «...одержання навчальних послуг в слухний для того, хто навчається, час і в комфортному для нього місці» [24, 85]. На думку вченого, «...мова ведеться

про загальну тенденцію інтернаціоналізації освіти і глобалізації навчання. Увагу, яку приділяє цьому питанню навчальна спільнота, відбивають міжнародні наукові конгреси і конференції за тематикою відкритої, розподіленої і дистанційної («дистантної») освіти [24, 85]. Дослідник пише, що в якості основи технології дистанційного навчання знаходиться «...застосування засобів телематики і мультимедіа» [24, 85]. Під телематикою автор розуміє «...комп'ютерні додатки, об'єднані із телекомунікаціями» [24, 85].

Кількість форм, які передбачає дистанційне навчання, порівняно із кількістю форм, притаманних технології *колаборативно-віртуального навчання COIL*, є більшою. Окрім наведених вище форм, технологія дистанційного навчання під час інструментальної підготовки студентів загалом і їх скрипкової підготовки зокрема, передбачає наступні форми:

разові індивідуальні віртуальні заняття з гри на скрипці різної тривалості (від 30 хвилин до декількох годин);

віртуальні курси з скрипкової гри, які складаються з індивідуальних занять, тривалістю від декількох днів до декількох місяців;

індивідуальні віртуальні тренінги формування виконавської надійності студентів-скрипалів;

персональні віртуальні репетиції студентів скрипкового класу перед екзаменами, заліками, концертами тощо;

індивідуальні віртуальні форми проведення модульного контролю, заліків та іспитів – основні форми поточної та підсумкової атестації студентів;

Для наведених вище форм інформаційно-комунікаційних технологій *колаборативно-віртуального навчання COIL* та дистанційного навчання доцільно використовувати такі освітні інтернет-платформи, як ZOOM, MOODL та ін. Що стосується мульти-медійних засобів, то практика віртуального мистецького навчання загалом та скрипкової підготовки зокрема засвідчує, що, для проведення як групових, так і індивідуальних занять, репетицій, концертних заходів велику роль відіграє досконала якість

допоміжної мультимедійної апаратури (моніторів, колонок для удосконалення тембру та підсилення звучання, мікшерів та ін.), яка дозволяє якомога точніше і якісніше передати як візуальні, так і аудіо-нюанси музичного виконання студентів, особистісну демонстрацію музичних творів викладачем, пояснення й коментарі викладача тощо з комп'ютера, планшета або смартфона.

Наведені вище форми, якими оперує розглянута вище інформаційно-комунікаційна технологія дистанційного навчання в мистецькій освіті, передбачають певне зміщення акцентів у традиційних рольових стосунках професорсько-викладацького складу та студентства, що є суб'єктами процесу мистецького навчання у цілому і скрипкової підготовки зокрема, у процесі якої й відбувається формування у студентів досвіду скрипкового виконавства. Заплановане проведення систематичних (1 раз на тиждень) віртуальних індивідуальних занять online під час фахової підготовки скрипалів, полегшуючи процес сприймання і аналізу отриманої від викладача навчальної інформації, а також оцінювання практичних виконавських результатів її власного втілення під час повторного прослуховування offline проведених занять, підвищує персональну виконавсько-пошукову активність студента факультету мистецтв.

Ця особистісна виконавсько-пошукова активність стосується віднайдення оптимальних тембрів звучання скрипки, найбільш доречного для тієї чи іншої форми скрипкового твору динамічного розвитку, можливості виправлення інтерпретаційних або суто технічних помилок скрипкового виконавства, що є необхідними для практичного формування досвіду скрипкового виконавства. З огляду на зазначене вище, роль професора або доцента, який викладає студентам гру на скрипці, зміщується від традиційної ролі «зразкового знавця і тлумача-ілюстратора» скрипкових творів до ролі мотиватора творчої музичної діяльності студентів, який спрямовує і стимулює їх виконавсько-пошукову активність.

Нових сенсів набуває сумісна інтерпретаційна діяльність студентів-скрипалів і викладачів під час віртуальних індивідуальних занять у процесі

скрипкової підготовки. Бурхливе захоплення інформаційно-комунікаційними засобами мистецько-освітнього простору призвело до того, що професорсько-викладацький склад остаточно втратив статус єдиного джерела мистецтвознавчої, музично-теоретичної, музично-історичної інформації, необхідної для визначення стилю, жанру скрипкового твору, художньо-естетичних поглядів композитора та притаманних його композиторському стилю засобів музичної виразності.

Колосальна кількість означеної інформації, яка знаходиться у вільному доступі, дякуючи інформаційно-комунікаційним технологіям, зміщує наголос в інтерпретаційній роботі викладача до ролі інформаційного провідника, модератора й арбітра щодо відбору тієї чи іншої мистецтвознавчої, музично-теоретичної, музично-історичної інформації. Тобто відбувається збагачення музично-дидактичного змісту інтерпретаційної роботи за рахунок інформаційно-відбіркового та виконавсько-пошукового елементів, що позитивно стимулює процес формування досвіду скрипкового виконавства у студентів факультетів мистецтв.

Наведені вище групові форми мистецького навчання, якими оперує розглянута вище інформаційно-комунікаційна технологія колаборативно-віртуального навчання *COIL* в мистецькій освіті, передбачають зміщення акцентів у традиційних рольових стосунках не тільки професорсько-викладацького складу та студентства, але й у стосунках безпосередньо між студентами.

Такі форми, як групові віртуальні курси з скрипкової гри, разові групові віртуальні заняття, групові віртуальні тренінги формування виконавської надійності студентів-скрипалів, групові віртуальні репетиції студентів скрипкового класу перед екзаменами, групові віртуальні форми проведення модульного контролю, заліків та іспитів, віртуальні концерти, фестивалі, конкурси, інтернет-форуми з проблем музичного виконавства роблять абсолютно прозорими й доступними поточні й підсумкові результати скрипкової підготовки студентів, обсяги набутого ними досвіду скрипкового

виконавства тощо. Адже кожен із студентів – учасників *колаборативно-віртуального навчання* – демонструє персональний результат скрипкової підготовки, який завдяки збереженню у часі може бути повторно прослуханий, проаналізований, оцінений і обговорений як професорсько-викладацьким складом, так і колегами-студентами з групи, що є ключовим фактором у процесі формування досвіду скрипкового виконавства. Роль професорсько-викладацького складу збагачується також функцією моніторингу означених групових обговорень, спрямуванню на практичне корегування скрипкового виконавства студентів.

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій колаборативно-віртуального навчання, дистанційного навчання в мистецькій освіті загалом і під час формування досвіду скрипкового виконавства зокрема вимагає відповідного методичного забезпечення, важливу роль у якому відіграє виробництво навчальних програм. Типова й робоча навчальні програми з навчальних курсів «Спеціальний інструмент» та «Додатковий інструмент», присвячені навчанню студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів гри на скрипці, розроблені спеціально на основі застосування інформаційно-комунікаційних технологій, мають відповідати конкретним специфічним вимогам, серед яких:

організація і забезпечення безвідмовного прямого й зворотнього зв'язку між професорсько-викладацьким складом і студентством під час індивідуальних форм занять із скрипкової підготовки;

організація і забезпечення колаборативної полілогічної діяльності студентів у групі для сумісного розв'язання проблемних ситуацій скрипкової підготовки;

організація і забезпечення активізації самостійної пошуково-виконавської діяльності студентів;

синтез мистецтвознавчого, музично-дидактичного, музично-теоретичного, виконавсько-методичного і рефлексивно-оцінювального інформаційних компонентів у змісті навчальної програми;

цільове створення віртуальних аудиторій для окремого проведення індивідуальних та групових форм скрипкової підготовки студентів;

організація і забезпечення цілеспрямованої стратегії набуття студентами досвіду скрипкового виконавства у контексті співробітництва із закладами середньої та вищої музично-педагогічної освіти, в яких студенти можуть провадити свою подальшу фахову діяльність.

Таким чином, проведений аналіз інформаційно-комунікаційних технологій, доцільних для застосування у процесі мистецького навчання у цілому й для формування досвіду скрипкового виконавства студентів музично-педагогічних ЗВО дозволив стверджувати наступне:

використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі інструментальної підготовки студентів музично-педагогічних ЗВО сприяє здатності студентів до самонавчання й активізує їх пошуково-виконавську діяльність;

використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі інструментальної підготовки студентів музично-педагогічних ЗВО комплексно розвиває особистісні якості студентів, які включають здатність до творчої мистецтвознавчої або методичної дискусії, уміння й навички наукового спілкування;

використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі інструментальної підготовки студентів музично-педагогічних ЗВО створює передумови для розвитку творчого мислення, для якого характерним є оригінальність, гнучкість та рефлексивність, оскільки дозволяє необхідну кількість разів прослуховувати, аналізувати, оцінювати різноманітні форми занять із подальшим корегуванням результатів;

використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі інструментальної підготовки студентів музично-педагогічних ЗВО збагачує персональний досвід студентів у галузі скрипкового виконавства за рахунок повторного прослуховування, аналізу й подальшої самокорекції власних прилюдних виступів.

Висновки до першого розділу

Здійснений теоретико-методологічний аналіз формування досвіду скрипкового виконавства у майбутніх учителів музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій дозволив дійти таких висновків:

- спрямованість скрипкової підготовки на оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями здатна забезпечити накопичення майбутніми учителями музичного мистецтва не лише досвіду скрипкового виконавства, але й особистісного інформаційно-комунікаційного досвіду. Наявність саме цього досвіду підвищує якість мистецької освіти студентів факультетів мистецтв, забезпечуючи її відкритість, доступність, розширення їх освітніх горизонтів за рахунок залучення інформаційних ресурсів для набуття як формальної, так і неформальної мистецької освіти;

- вітчизняна скрипкова педагогіка характеризувалася рядом особливостей, які однаковою мірою властиві педагогам, незважаючи на відмінність їх індивідуальних рис, які спираються на досвід і кращі традиції вітчизняної та зарубіжної скрипкової педагогіки. На їх основі, вітчизняна скрипкова школа ставить такі вимоги до педагогічного процесу: прищеплення навичок осмислювання задуму композитора, вміння правдиво виражати ідейно-художній зміст музичного твору на основі точної передачі нотного тексту; виховання навичок творчої інтерпретації музичного твору, вміння розкривати його ідейну сутність шляхом виявлення власної особливості творчого ставлення до даного музичного твору. Інтерпретаційні задуми виконавця повинні бути прості, глибокі й переконливі; розвиток досконалої технічної майстерності виконавця, дбайливе виховання культури, яскравість виражальних засобів; уміння на всіх етапах навчання зберігати єдність технічного та художнього розвитку учнів; розвиток раціональної техніки роботи над музичним твором, культивування навичок постійного слухового

контролю, аналізування технічних труднощів та уміння добирати вірні виконавські засоби для їх вподобання;

- науковцями розкрито сутність понять «професійно-особистісний досвід» (В. Орлов), «морально-естетичний досвід» (О. Олексюк, М. Ткач), «художньо-естетичний досвід» (О. Шевнюк, О. Щолокова), «музично-естетичний досвід» (Т. Завадська), «художньо-ментальний досвід» (О. Реброва). Для досвіду скрипкового виконавства вкрай важлива не лише передача рефлексивно-свідомого відношення до світу мистецьких цінностей, але й налагодження механізму психологічного розвитку особистісно-професійних якостей, що віддзеркалюють ефективність мистецької діяльності. Тому загальне розуміння музичності, що базується на досвіді, стає тим центром тяжіння, який сприяє опануванню специфічних технічних знань і умінь, тобто проявляється відома закономірність, а саме розкриття високих і тонких художніх цілей потребує досконалої і тонкої техніки скрипкового виконавства. А це вимагає спрямованості на розвиток музичної і загальної культури, укріплення гарного музичного смаку, розвитку внутрішнього слуху, техніки читання нот з листка, вільного орієнтування у нотному тексті, тощо;

- досвід скрипкового виконавства студентів факультетів мистецтв базується на таких підходах: особистісно-орієнтованому, компетентісно-конструктивному, інформаційно-креативному. Особистісно-орієнтований підхід важливий тому, що процес конструювання і реалізації педагогічної діяльності орієнтується на особистість як мету, суб'єкт та ефективний результат. Цей підхід передбачає створення відповідних умов для природного процесу саморозвитку та самореалізації у становленні творчого потенціалу суб'єкта освіти, спонукає майбутнього фахівця до активної діяльності. Він передбачає орієнтацію на внутрішній світ особистості, що охоплює необхідність розвитку самостійності, творчої ініціативи, моральної позиції, естетичних смаків тощо. Компетентісно-конструктивний підхід до фахової освіти дає змогу зберегти культурно-історичні та етносоціальні цінності, якщо компетентності розглядати як особистісні утворення, що містять

інтелектуальні, моральні й емоційні складові. Цей важливий підхід забезпечує спрямованість педагогічного процесу на формування базових компетентностей особистості, що і є інтегральною характеристикою людини. Така характеристика має бути сформованою у процесі навчання й містити знання, вміння, ставлення, досвід діяльності й поведінкові моделі особистості. Інформаційно-креативний підхід конденсує висвітлення проблем, пов'язаних із актуалізацією наявних здібностей індивіда до успішного опанування професію і ефективного виконання трудової діяльності, із покладанням зусиль, застосуванням знань, умінь, підтриманням їх на належному рівні, формуванням і розвитком власних різноманітних професійно значущих функцій і якостей, тобто забезпеченням своєї професійної спроможності;

- поняття «інформаційно-комунікаційні технології» інтегрує в собі два змістові сенси. Перший сенс стосується безпосередньо інформаційних технологій (ІТ) тобто певних уніфікованих технологій, спрямованих на створення, накопичення програмного продукту, на можливість доступу до інформації та її збереження, зміну тощо. Другий змістовий сенс стосується медійних комунікацій та трансляцій, засобів аудіо-обробки контенту та його візуалізації, а також подальшого транслювання за допомогою як дротового, так і бездротового зв'язку, що дозволяє користувачам аудіо-візуальне споживання інформації;

- сутність інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), ефективно забезпечення та практична їх реалізація актуалізуються у сфері практичного їх використання шляхом мережевої конвергенції в єдину систему аудіовізуалізуючих засобів зв'язку із телефонними та безпосередньо комп'ютерними засобами. Така об'єднуюча система функціонує за допомогою єдиного сигналу щодо її регулювання та управління нею;

- актуальним є спроможність інтегрувати власні вміння у галузі викладання мистецьких дисциплін, зокрема, вміння викладання гри на скрипці, із вміннями вільного володіння інформаційно-комунікаційними засобами, а також відповідним програмно-апаратним забезпеченням. Це

підтвердили останні події, пов'язані із погіршенням епідеміологічної ситуації, коли використання інформаційно-комунікаційних технологій стали стійким освітнім трендом, від якого залежала системність, послідовність і безперервність навчального процесу;

- інформаційно-комунікаційна технологія COIL в освіті є сучасною освітньою парадигмою викладання навчальних курсів, а також наукової комунікації. Інформаційно-комунікаційна технологія COIL передбачає системне застосування інформаційно-комунікаційних методів і засобів навчання у закладах вищої освіти з метою набуття студентами актуального досвіду віртуальної когнітивної активності та мобільності, групового навчально-пізнавального спілкування у процесі віртуального обміну навчальною або науковою інформацією між студентством, професорсько-викладацьким складом закладів вищої освіти, які знаходяться у різних країнах світу;

- колаборативно-віртуальне навчання передбачає навчальну або наукову роботу виключно із групами студентів, тобто оперує груповими заняттями. Дистанційне ж навчання як сучасна інформаційно-комунікаційна технологія передбачає як групові, так і індивідуальні заняття із студентами, що має велике значення саме для мистецької освіти;

- проведений аналіз інформаційно-комунікаційних технологій, доцільних для застосування у процесі мистецького навчання у цілому й для формування досвіду скрипкового виконавства студентів музично-педагогічних ЗВО дозволив стверджувати наступне: використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі інструментальної підготовки студентів музично-педагогічних ЗВО сприяє здатності студентів до самонавчання й активізує їх пошуково-виконавську діяльність; застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі інструментальної підготовки студентів музично-педагогічних ЗВО комплексно розвиває особистісні якості студентів, які включають здатність до творчої мистецтвознавчої або методичної дискусії, уміння й навички наукового спілкування; використання інформаційно-

комунікаційних технологій у процесі інструментальної підготовки студентів музично-педагогічних ЗВО створює передумови для розвитку творчого мислення, для якого характерним є оригінальність, гнучкість та рефлексивність, оскільки дозволяє необхідну кількість разів прослуховувати, аналізувати, оцінювати різноманітні форми занять із подальшим корегуванням результатів; застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі інструментальної підготовки студентів музично-педагогічних ЗВО збагачує персональний досвід студентів у галузі скрипкового виконавства за рахунок повторного прослуховування, аналізу й подальшої самокорекції власних прилюдних виступів.

Перелік використаних джерел до першого розділу

1. Авдієвський А.Т. Формування особистості на ґрунті національно-культурного відродження. Мистецтво у школі: зб.ст., упор. І.М.Гадалова. К.: УДПУ, 1996. Вип. I. С. 80-83.
2. Азаров С.С., Стогний А.А. Информатика и рынок: метаморфозы фундаментальных идей. Кибернетика и системный анализ. 1995, N2. с.112-124.
3. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: підручник для студ. і викл. вищ. навч. закл. К.: Либідь, 1998. 558, [1] с.
4. Андрейко О.І. Концептуальні засади формування виконавської культури музиканта в контексті педагогічної творчості. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість вчителя: проблеми теорії і практики. К., 2012. Вип. 18 (28). С. 56-59.
5. Андрущенко В.П., Лутай В.С. Про концептуальні засади філософії освіти. Нова парадигма: альманах наук. праць. К., 2004. Вип. 36. С. 8-20.
6. Андрущенко В.П. Конституціалізація освітнього простору Європи: аксіологічний вимір (2014). В.П. Андрущенко, Т.І. Андрущенко, В.Л. Савельєв. К.: «МП Леся», 2014. 460 с.

7. Афанасьєв Ю.Л. Соціально-культурний потенціал художньої діяльності. Л: Світ, 1990. 159 с.
8. Балл Г.О. Орієнтири сучасного гуманізму (в суспільній, освітній, психологічній сферах). 2-е вид., доп. Житомир: ПП «Рута», Видавництво «Волинь». 2008. 232 с.
9. Бережанська Д.Г. Педагогічні умови формування креативної компетентності старшокласників на уроках художньої культури. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. 2010. Вип. 9. С. 68-71.
10. Бех І.Д. Особистість на шляху до духовних цінностей: монографія. Київ-Чернівці: «Букрек», 2018. 320 с.
11. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія. Київ: Атіка, 2008. 684 с.
12. Биков В.Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти. Інформаційні технології і засоби навчання. 2010. №1 (15). 16 с. Режим доступу до журналу: <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>
13. Болгарський А.Г. Музична культура в системі підготовки майбутнього вчителя музики. Науковий часопис Нац. пед. ун-т імені М.Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти: зб. наук. пр. К., 2004. Вип. 1 (6). С. 7-14.
14. Бондар В.І. Педагогіка проектування освітнього середовища. Вісник: зб. наук. ст. К.: НПУ, 2003. Вип. 5. С. 37-42.
15. Валіт Е.А. Музична компетентність учителя музики як основа його педагогічної діяльності [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [Http://www.nbu.gov.ua/portal/socgum/pspo/2007.../Valit st. pdf](http://www.nbu.gov.ua/portal/socgum/pspo/2007.../Valit%20st.pdf).
16. Василюк А. В. Педагогічний словник-лексикон. Англо-український. Українсько-англійський. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2004. 154 с.
17. Гаврилова Л.Г. Система формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами мультимедійних технологій:

дис...докт.пед.наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти». НПУ ім. М.П.Драгоманова. К., 2015. 656с.

18. Головань М.С. Компетентнісний підхід як методологічна основа вищої професійної освіти. Психологія: реальність та перспективи. Випуск 1, 2013. Збірник наукових праць РДГУ. 2012. С.49-53.

19. Гончаренко С.У. (2011), Український педагогічний енциклопедичний словник. Вид. 2-ге. Рівне: Волинські обереги. 552 с.

20. Гончаренко С.У. (2008). Фундаменталізація освіти як дидактичний принцип. Шлях освіти. № 1. С. 2-6.

21. Гуменюк О.Є. Психологія Я-концепції [монографія]. Тернопіль: Економ. думка, 2002. 185 [1] с.

22. Гуревич Р.С. Інноваційні освітні технології в навчальному процесі ВНЗ. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2014. Вип. 36. С. 7-12. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimn_2013_36_4.

23. Дашицька Л. Музично-слухова активність студентів-інструменталістів та шляхи її формування. Проблеми підготовки сучасного вчителя: зб. наук. пр. Умань. 2012. № 6 (2). С.23-29.

24. Дацун Н.М. Колаборативні моделі в дистанційній університетській освіті К, 2015. С. 85-94.

25. Державна програма "Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці" на 2006-2010 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2005 р. N 1153.

26. Драйден Г. Революція в навчанні. Гордон Драйден, Джаннетт Вос [перекл. з англ. М.Олійник. Львів: Літопис, 2005. 541 [1] с.

27. Дьюи Д. Психология и педагогическое мышление, [пер. с англ. Н.М. Никольской. М.: Совершенство, 1997. 208 с.

28. Дубасенюк О.П., Семенюк Т.В., Антонова О.Є. Професійна підготовка майбутнього вчителя до педагогічної діяльності: Монографія. Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2003. 193с.

29. Дяченко В. А. Теоретичні підходи до розуміння психологічного благополуччя особистості. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vchdpu/psy/2012_103_1/Dyachen.pdf.
30. Єременко О.В. Теорія і методика розвитку музичного сприймання в учнів основної школи: методичний посібник. Суми: Сум. держ. пед. ун-т, 2003. 141с.
31. Жалдак М.І. Педагогічний потенціал інформатизації навчального процесу, 2006. С. 53-62.
32. Завалко К.В. Методичне забезпечення самовдосконалення музично-виконавської майстерності майбутнього вчителя. Науковий часопис НПУ імені М.Драгоманова, серія 14. Теорія і методика мистецької освіти, випуск 2 (7). К.: НПУ імені М.Драгоманова, 2005. С. 86-92.
33. Зайцева А.В. Художньо-комунікативна культура майбутнього вчителя музичного мистецтва - теорія, методологія, методичні аспекти: монографія. К. НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. 255 с.
34. Закон України «Про вищу освіту» (Відомості Верховної Ради, 2014, № 37-38, с. 2004).
35. Закон України «Про Концепцію Національної програми інформатизації», Відомості Верховної Ради України, 1998, N 27-28, с.182.
36. Закон України «Про інформацію», Відомості Верховної Ради України, 1992, N 48, с. 650.
37. Закон України «Про Національну програму інформатизації», Відомості Верховної Ради України, 1998, N 27-28, с.181.
38. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2007, № 12, с. 102).
39. Зязюн І. А. (2008), Філософія педагогічної дії : монографія. Черкаси: Вид-во ЧНУ ім. Богдана Хмельницького. 608 с.

40. Зязюн І.А., Сагач Г.М. (1997), Краса педагогічної дії: навч. посіб. для вчителів, аспірант., студ. К.: Українсько-фінський ін-т менеджменту і бізнесу. С. 102-105.
41. Киричук О.В. Психологія особистості. К.:ІПК ДСЗУ, 2003. 463 с.
42. Коваль Т.І. Професійна підготовка з інформаційних технологій майбутніх менеджерів-економістів: Монографія. Київ: Ленвіт, 2007. 264 с.
43. Козир А.В. (2008), Професійна майстерність учителів музики: теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти: [монографія]. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. 378 с.
44. Кондрацька Л.К. (2003), Сучасні технології підготовки майбутнього учителя мистецтва. Мистецтво та освіта. № 8. С. 7-11.
45. Кремень, В.Г. (2011). Структурна модернізація освіти в контексті цивілізаційних змін. Педагогіка і психологія, 2, 5–13. (за ред. В. Г. Кременя). Київ: Інформ. системи, 2010. 342 с.
46. Масол Л. М. Художньо-педагогічні технології в основній школі: єдність навчання і виховання: метод. посіб. Харків: «Друкарня Мадрид», 2015. 178 с. : іл.
47. Мистецька освіта в Україні: теорія і практика. (2010), Заг. ред. О.В. Михайличенко, редактор Г.Ю. Ніколаї. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 255с.
48. Михаськова М.А. Формування фахової компетентності майбутнього вчителя музики: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02. Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. К., 2007. 19с.
49. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навч. посіб. 3-є вид., допов. К.: ВАТ «КДНК», 2001. 608 с.
50. Мусатов С.О. Комунікативна парадигма у культурному контексті сучасності. Культуротвірна функція психологічної науки : монографія / за ред. Г. О. Балла. Київ; Кіровоград, 2014. С. 148-183.
51. Національна доктрина розвитку освіти, затверджена Указом Президента України від 17 квітня 2002 року N 347/2002.

52. Новий тлумачний словник української мови / уклад.: Яременко В., Сліпушко О. Київ: Аконіт, 2001. Т. 3. 928 с. (Нові словники).
53. Основи психології. За заг. ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. К.: Либідь, 1995, с. 255-284.
54. Олексюк О.М. Музично-педагогічний процес у вищій школі. О.М.Олексюк, М.М. Ткач. К. : Знання України, 2009. 123 с.
55. Орлов В.Ф. (2003), Професійне становлення вчителів мистецьких дисциплін: теорія і технологія: монографія за заг. ред. І.А.Зязюна. К.: Наукова думка. 262 с.
56. Падалка Г.М. (2008), Педагогіка мистецтва (теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ: Освіта України, 2008. 274 с.
57. Пальчевський С.С. Акмеологія: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Кондор, 2008. 398 с.
58. Педагогіка вищої школи: навч. посібник. З.Курлянд, Р.Хмелюк, А.Семенова та ін. К.: Знання, 2007. 495 с.
59. Положення про Єдину державну електронну базу з питань освіти, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 13 липня 2011 р. №752.
60. Побірченко О. Розвиток творчого потенціалу в майбутніх учителів мистецьких дисциплін. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2013. № 8. Ч. 1. С. 221-227.
61. Полубоярина І.І. Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів музики. Науковий вісник Чернівецького унів-ту : зб. наук. праць. Вип. 287 : Педагогіка та психологія. Чернівці: Рута, 2006. С. 135-139.
62. Попович Н.М. Професійно-особистісний досвід: категоріальний аналіз проблеми. Н.М. Попович. Зб. наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). Бердянськ: БДПУ, 2012. № 3. С. 172-177.
63. Проект Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://osvita.ua/news/43501/>

64. Растригіна А.М. Компетентнісний підхід до підготовки майбутнього магістра музичного мистецтва. Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. К.: Київський ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. С. 501-509.

65. Реброва О.Є. Теорія і методика формування художньо-ментального досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії. Дис. доктора пед. наук спец. 13.00.02- теорія і методика музичного навчання; 13.00.04 - теорія та методика професійної освіти. Київ, 2014. 595 с.

66. Рибалко Л. С. Методолого-теоретичні засади професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя (акмеологічний аспект): монографія. Запоріжжя: ЗДМУ, 2007. 443 с.

67. Роджерс К. Р. Взгляд на психотерапию. Становление человека. М.: Прогресс, 1994. 480 с.

68. Рудницька О.П. (2005), Педагогіка загальна та мистецька: навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2005. 360 с.

69. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник. НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. К.: ВД «ЕКМО», 2011. 324 с.

70. Словник іншомовних слів (уклад. С.М.Морозов, Л.М.Шкарапута. (2000), К.: Наукова думка. 683 с.

71. Солодка А.К. (2009). Використання сучасних методів у навчанні міжкультурної комунікації. Миколаїв: МДАУ, 2009. С.6 -8.

72. Спірін О.М. Критерії зовнішнього оцінювання якості інформаційно-комунікаційних технологій навчання. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 2: Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. 2010. №. 9. С. 80-85. Режим доступу: http://www.ii.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/16/8.pdf

73. Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р

74. Сухомлинський В.О. Сто советов учителю. К.: Рад. школа, 1984. 254 с.
75. Сучасний філософський словник /за ред. акад. В.П.Андрущенка. К.: Вища школа, 2003. С. 156-289.
76. Ткач М.М. Становлення художнього світовідношення майбутнього музичного педагога у процесі професійної підготовки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання (музика)». К., 2004. 21с.
77. Федоришин В.І. Особливості формування виконавської майстерності майбутніх учителів музики. Теорія та методика мистецької освіти. Наукова школа Г.М. Падалки: колективна монографія. Вип. II. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. С. 294-301.
78. Філософський словник /за ред. В.І. Шинкарука. 2-те вид.перероб. і доп. Київ : Голов. ред. УРЕ, 1986. 800 с.
79. Формування базових компетентностей учнів загальноосвітньої школи у системі інтегративної мистецької освіти: посібник для вчителя. Л.Масол, Н. Миропольська, В. Рагозіна та ін.; за наук. ред. Л. Масол. К.: Педагогічна думка, 2010. 232 с.
80. Хижна О.П. Інноваційний розвиток мистецької освіти: суспільна потреба та суперечності її реалізації. (2010). Наука і освіта: наук.-практ. журн. Півд. наук. Центру АПН України. Проект "Когнітивні процеси та творчість". С. 278-283.
81. Шевнюк О.Л. Особливості підготовки студентів-магістрів у системі мистецької освіти. Педагогіка і психологія професійної освіти. № 4. Львів, 2004. С. 151-158.
82. Шульгіна В.Д. Національна освіта в Україні в умовах розвитку процесів глобалізації. Наук, часопис НПУ імені М. Драгоманова. Сер. 14: Теорія і методика мистецької освіти: зб. наук. пр. К.: НПУ, 2004. Вип. 1(6). С. 21-25.

83. Щерба С. П. Філософія: [навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. 3-є вид., змінене і доп. Київ : Кондор, 2007. 452 с.
84. Щолокова О.П. Художнє мислення в умовах педагогічної діяльності вчителя мистецтва. Теорія і методика мистецької освіти: зб. наук. пр. К.: НПУ, 2004. Вип. 5. С. 35-39.
85. Юнг К.Г. Сознание и бессознательное. СПб: АСТ, 1997. 544 с.
86. Юник Д.Г. Увага як фактор формування виконавської надійності баяніста у ВНЗ муз.-пед. спеціальності. К.: УКиМ, 1993. С.17-23.
87. Buber M. Ich und Du. München, 1962. Bd. 1: Schriften für Philosophie. P. 5-136.
88. Building creative capacities for the 21st century : World Conference on Arts Education, Lisbon, 6-9 March 2006. Lisbon : [s. p.], 2006. 112 p.
89. Bollnow O.F. Existenzphilosophie und Pädagogik. Versuch überunstetige Formender Erziehung. Stuttgart : [o. V.], 1962. 160 S.
90. Zaytseva A.V. (2017). Artistic and communicative culture of the future teacher of music art: theory, methodology, methodical aspects: monograph. Kyiv. P. 12-34.
91. ITIL Service Strategy 2011 edition, Published by TSO (The Stationery Office), Crown Copyright 2011., ISBN 9780113313044, 469 P.
92. Kozyr A., Labunets V., Pankiv L., Liming W., Geyang Zh.: (2020), Methodological Aspects of Modernization of Professional Training of Future Music Teachers. Utopia y Praxis Latinoamericana. Revista Internacional de Filosofia y Teoria Social. Universidad del Zulia-Venezuela. Vol. 25. 2020. pp. 370-377.
93. Lendiel-Syarkevich AA Methods of preparing future music teachers for intercultural dialogue in a polyethnic region. Kyiv (p.21). [in Ukrainian]Hall E.T. The Silent Language / E.T.Hall. Garden City, N.Y.: Doubleday, 1959. 240 p.
94. Cambridge International Dictionary of English. Cambridge Univ. Press, 1995. 11. Duden Deutsches Universalwörterbuch. 2. Aufl. Mannheim. Wien. Zurich: Dudenverlag, 1989.

95. Jaspers K. Vernunft und Existenz : fünf Vorlesungen. München : S. R. Piper & Co. Verlag, 1960. – 155 S.
96. jExam — Режим доступа : <http://jexam.inf.tu-dresden.de/index.html>
97. Samovar L., Porter F. Intercultural Communication: A Reader. Belmont: Wadsworth, 1994. 387 p.
98. Rogers C. R. Empatic: An Unappreciated Way of Being. The Counseling Psychologist, 1975. V. 5, N 2. P. 2–10.
99. Soter M. Theoretical Modelling of Intercultural Communication Process. Journal of Advocacy, Research and Education. Vol. (6), Is. 2. Ghana, 2016. P. 87–92. URL: http://www.kadint.net/journals_n/1473284978.pdf
100. Triandis H. Psychologia międzykulturowa: rozwój i dokonania. Przegląd Psychologiczny, 1991 – № 1 – S. 12.
101. Chen Rui. Component-functional model of communication of a future music teacher Modern Science. Modrni veda. Praha. Ceska republika, Nemoros. 2021. № 5. ISSN 2336-498 X p.106-111.

РОЗДІЛ II

СТРУКТУРА ДОСВІДУ СКРИПКОВОГО ВИКОНАВСТВА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА І КОНСТАТАЦІЯ СТАНУ ЇЇ СФОРМОВАНОСТІ

2.1. Компонентна структура та педагогічні умови досвіду скрипкового виконавства студентів факультетів мистецтв

Специфіку компонентної структури досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій у різних напрямках музично-педагогічної діяльності висвітлювали у своїх наукових роботах А.Болгарський, Л.Гусейнова, Н. Згурська, Е. Карпова, А. Козир, В.Крицький, В. Орлов, Г.Падалка, Є. Проворова, А. Растригіна, О.Ростовський, О. Рудницька, О.Щолокова та ін. [1; 3; 15; 16; 28; 41; 52; 68; 74; 76; 82; 83; 106]. Разом із тим, недостатньо дослідженою залишається підготовка студентів факультетів мистецтв до використання інформаційно-комунікаційних технологій, що ґрунтується на вивченні здатності студентів до самонавчання, які активізують їх пошуково-виконавську діяльність та розвиток вміння практично реалізувати набуті знання в процесі продуктивної діяльності з учнями.

В основі організації процесу формування досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій лежить визначена нами структура, яка містить: *мотиваційно-гедоністичний, виконавсько-фаховий та рефлексивно-перетворюючий компоненти*. Кожен із цих структурних компонентів включає елементи, які характеризують і розкривають їх сутнісні ознаки.

Мотиваційно-гедоністичний компонент охоплює глибокий стабільний інтерес до музично-педагогічної діяльності із застосуванням інформаційно-

комунікаційних технологій, до мистецької діяльності, стійке прагнення до впровадження художніх цінностей, через гедоністичний ефект в середовище підростаючого покоління, адже мотивація – це спонукання, що викликає активність організму й визначає її спрямованість. Мотиваційно-гедоністичний компонент представлений стійкою зацікавленістю майбутньою професією та розвитком мотиваційної сфери, що формує установку на інструментально-виконавську діяльність. Цей важливий компонент виражає усвідомленість майбутнім фахівцем значущості формування осмисленого досвіду скрипкового виконавства для подальшої професійної діяльності.

Л.Долинська та Н.Максимчук виокремлюють ціннісні орієнтації в мотиваційно-структурному компоненті, що дає можливість характеризувати «змістовну сторону спрямованості особистості, а система ціннісних орієнтацій, визначаючи змістовну сторону спрямованості особистості, виступає основою її ставлення до оточуючого середовища, людей, до себе, становить основу формування світогляду та мотивації» [с. 12].

Зокрема, важливим фактором у скрипковій підготовці виокремлюється розвиток музичного слуху у всіх його існуючих характеристиках і видах. Складність набуття досвіду скрипкового виконавства, який включає в себе розвиток мелодичного, гармонічного та внутрішнього слуху студентів факультету мистецтв, розвиток і формування музичного смаку, оволодіння мануальною технікою у своїй сукупності є тим динамічним утворенням, де покращення якості опанування кожної ланки позитивно відбивається на інших позиціях.

Особливо важливим у даному явищі є розвиток внутрішнього музичного слуху, який уможлиблює появу внутрішніх ієрархічних структурних утворень, а саме музично-слухових уявлень. Звертаємо увагу, що ясність і чіткість таких новоутворень буде залежати саме від попереднього досвіду студентів факультетів мистецтв у цьому аспекті. А новоутворення можуть з'явитися лише на фундаменті підготовки з таких дисциплін, як сольфеджіо, гармонія, слуховий аналіз, тощо, які безпосередньо чи опосередковано включають

розвиток музичного слуху. Але істотною відмінністю є те, що студенти факультетів мистецтв мають вирізняти звучання інтервалів, акордів, різних співзвуч в інструментальному навчанні.

Водночас, все це вимагає постійної зануреності, віддачі, розуміння, активної позиції у самостійній роботі, коли студент факультету мистецтв відчуває і усвідомлює необхідність володіння скрипковою технікою, проявляє свій смак, спроможність проникати у складні і динамічні взаємозв'язки людини зі світом і передавати їх у своїй музично-педагогічній діяльності. Тому індикатором у процесі набуття досвіду скрипкового виконавства може слугувати і потреба особистості у схваленні власних досягнень іншими людьми. Складність набуття досвіду скрипкового виконавства, який включає в себе розвиток мелодичного, гармонічного та внутрішнього слуху студентів факультету мистецтв, розвиток і формування музичного смаку, оволодіння мануальною технікою у своїй сукупності є тим динамічним утворенням, де покращення якості опанування кожної ланки позитивно відбивається на інших позиціях.

Доцільно також навести наукові погляди В.Климчук та В.Горбунової, дослідницьким полем яких стала внутрішня мотивація навчальної діяльності молоді. Автори у ході свого дослідження простежили, що основою такої внутрішньої мотивації стає задоволення трьох базових психологічних потреб у самодетермінованості, у компетентності, у значущих міжособистісних стосунках. Важливим фактором є і те, що найвищого рівня внутрішня мотивація може досягти лише тоді, коли ці ключові запити особистості набувають ціннісного статусу [с. 34 Внутр. мотив. учб. дії].

Виконавсько-фаховий компонент включає використання вчителем музичного мистецтва інтерактивних методів спілкування, скерованих на творчу взаємодію та на ціннісне ставлення до музичного виконавства. Він характеризує готовність студентів факультетів мистецтв до включення в активні форми музично-виконавської діяльності. Охоплюючи психолого-педагогічні та мистецтвознавчі знання, уміння та навички, виконавсько-

фаховий компонент розкриває творче використання досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційної комунікації. Також цей важливий компонент включає знання закономірностей особистісного розвитку майбутнього вчителя музичного мистецтва та специфіку його акмеологічного становлення.

Згідно накопиченому досвіду в науковій і публіцистичній літературі, яка фіксує напрацювання багатьох поколінь видатних скрипкових виконавців, ми можемо стверджувати, що дбаючи про точність, логічність кожного свого руху, студент факультету мистецтв має старатися бути якнайбільш ошадливим щодо обсягу жестів: чим менше виявляється назовні його майстерність, тим вона вища. А під час набуття більшої вправності, може бути помічена більша або менша кількість дрібних відхилень від норми, що свідчатиме про прояв і формування своєрідності почерку конкретного студента факультету мистецтв. Це позначається на загальній умілості, природності, легкості, вільності жестів, набутті своєрідності, але без втрати логічності й чіткості.

Для здобуття досвіду корисно використовувати не тільки засоби практичного формування перцептивно-технічних умінь на кшталт методу виокремлення й багаторазового повторення технічно складних гамо-подібних пасажів, методу поступового пришвидшення темпу, виконання арпеджованих секвенцій, методу ритмо-варіацій тощо, але й спроби створення спеціальних вправ на музичному матеріалі композиторів-класиків.

Виконання такої задачі передбачає пошук студентом максимально точної відповідності між музикою і її пластичним вираженням. Ми звертаємо увагу і на те, що музика, її зміст, є джерелом певних рухових навичок, музично осягнених рухів, необхідних у виконавській практиці. Але жест виконавця має не слідувати за музикою або ілюструвати її, а викликати до життя те чи інше співзвуччя, впливати на виконавців і слухачів, викликаючи певні емоції і переживання.

Такі кордони є необхідними, оскільки це особистий простір митця, що перерозподіляє потоки енергії у потрібне русло, не дозволяє порушувати його

мистецьку волю, унеможлиблює нав'язування чужих індивідуальних прочитань темпів, ритмів, кульмінаційних і емоційних вершин, що дозволяє яскравіше проявити свою виконавську індивідуальність.

Регуляція власних психічних станів може проявлятися у тому, що студенти не лише контролюють негативні та позитивні фактори, що впливають на їх самопочуття, але і не дозволяють цим чинникам здійснювати тиск на їх творчу діяльність. Так, поганий чи збуджений настрій може суттєво позначатися на відчутті скрипалем темпо-ритмової основи музичних творів. Також це відноситься і до поведінкової нестриманості та проявів агресивних актів. Тому вкрай важливо, щоб студенти факультетів мистецтв оволоділи здатністю до збереження емоційної стабільності як ознаки професіоналізму.

Рефлексивно-перетворюючий компонент представлений готовністю та здатністю до критичного осмислення, адекватного оцінювання результатів музично-педагогічної діяльності, вибору кращих способів професійної діяльності, розвиненою здатністю до педагогічної та мистецької рефлексії. Рефлексія пов'язана з осмисленням людиною себе як цілісної особистості, що сама реалізує і розвиває власну індивідуальність. Отже, рефлексія, певною мірою, означає самоспостереження, котре спрямовує свідомість на відтворення в мовленні (думках та бажаннях) інтелектуальних й емоційних проявів, котрі визначають ставлення особистості до себе самого [173, 38]. Системоутворюючим фактором професіоналізму І.Зязюн визначає рефлексивну культуру, яка в цілому є «сукупністю здібностей, способів і стратегій для забезпечення усвідомлення і подолання стереотипів особистісного досвіду і діяльності шляхом їх переосмислення і висування інновацій для подолання тих проблемно-конфліктних ситуацій, які виникають в процесі вирішення професійних задач» [149, 43].

Зазначимо, що рефлексивні дії протікають у ланцюжку між знаннями, досвідом, емоціями, опрацюванням і прийняттям практикування з наступним відображенням зроблених висновків у поведінці. Такі аналітичні цикли суттєво впливають на результати практикування, сприяючи фаховому

зростанню і самоактуалізації студентів факультетів мистецтв. У процесі професійної рефлексії особистості акумулюються психічні новоутворення, тобто кожен цикл рефлексивних актів проходить вже на наступному, більш високому рівні.

Рефлексивні акти є необхідними і з позиції того, що студент має призвичаїтися чути у звуковій тканині не лише вокально-темброві відтінки, співвіднести їх зі своїми технічними діями, а і відстежувати свої власні відчуття у кожний конкретний момент звучання, правильно корегувати характеристики співзвуч, постійно випереджуючи справжнє звучання.

Варто сказати про те, що рефлексія є тісно пов'язаною із емоційним відношенням студентів до диригентсько-хорової діяльності, з тими нормами, на які вони орієнтуються під час навчання. Погляд зі сторони на свої успіхи і поточні можливості у професійному аспекті дозволяє побачити сильні і слабкі сторони підготовки, виокремити ті позиції, які варто підсилити, зміцнити, що, в свою чергу, окреслює подальший шлях розвитку. Слід зазначити те, що найбільш амбітні цілі відкриваються у далекій перспективі, а близькі цілі розгалужуються на конкретні завдання у поточному розвитку.

Л.Сердюк уточнює, що рефлексія апелює до переживань через самоусвідомлення, порівняння свого актуального стану з образом своїх очікувань, ціледосягнень, самоорганізації своїх переживань, часу, відповідальності за свої вчинки, самоконтролем, самореалізацією у часі, плануванням та структуруванням часу, співставленням з тим часом, який був використаний на досягнення цілей, на міжособистісні стосунки, створенням алгоритму планування часу в залежності від ієрархії значимих цінностей, соціальних комунікацій, переживань, цілей [с. 59 Сердюк Л]. У процесі таких співставлень виявляються суперечності, намічуються ситуативні засоби їх розв'язання і напрацьовуються нові особистісні професійні якості.

Також слід розглядати комплекс ціннісних орієнтирів і у більш вузькому професійному ракурсі. Відомим є той факт, що специфічною рисою виконавця є перманентний стан оцінювально-коригувальної дії, коли отримана звукова

інформація завжди має проходити через певний внутрішньо-слуховий фільтр, викликати критичне ставлення, в результаті якого формуються нові оцінки звучання інструменту. Це процес постійної апробації, оцінювання, співставлення з внутрішнім еталоном звучання і миттєвість дій для стабілізації і максимального наближення реального звучання до уявного.

Таким чином, комплекс ціннісних орієнтирів у мистецькій, зокрема інструментальній, діяльності поширюється на певні норми, стандарти, ідеали, еталони, вбирає у себе енергетику відчуттів, уявлень, засвоєних знань, які у своїй єдності в кожний конкретний період навчання проходять відбір крізь індивідуальну призму на основі оцінки минулого, сьогодення, майбутнього. Вони можуть набувати рис музичного «хамелеонізму», мінливості, і протилежних характеристик – сталості, домінування, але завжди відбиватимуть етичні координати і суперечності у ціннісному субстраті і світогляді особистості як синтез загальнолюдських, національних, етнічних та інших цінностей.

Творче самовираження буде яскраво проступати у інтерпретації інструментального твору, різному тлумаченні та педалюванні тих позицій, які співпадатимуть з настроями соціуму, історичного часу, а найголовніше – відгукуватимуться у душі студента. Якщо сталі позиції у партитурі мають бути точно витримані студентом факультету мистецтв, то створення художнього образу не обмежується вказівками і дешифруванням музичних кодів, адже більшою мірою є пов'язаним із культурно-історичним контекстом, у якому виховується і розвивається майбутній вчитель музичного мистецтва, його поточним усвідомленням певних музичних явищ, закономірностей і особистісних смислів.

Отже, однією з центральних позицій буде виступати чіткість і ясність в усвідомленні художнього задуму студентом образу виконання, умінням дохідливо пояснювати це іншим учасникам спільного музикування і відстоюванням права на таку інтерпретаційну версію. Мова не йде про бездумне наполягання на власному баченні і нав'язуванні своєї позиції у

трактуванні музичного твору, а лише про те, що студент має уміти доводити до максимальної точності живе звучання, мінімалізувати відмінності між реальним та уявним, живим та ідеальним внутрішнім.

Рельєфне відображення музичних уявлень у зовнішній руховій сфері струнника відбувається за виконавського переживання усієї множинності деталей, закладених у авторському змісті партитури. Таке переживання трансформується в емоційний розряд, рефлексивно викликає відповідні цим уявленням мімічні реакції, що складає зовнішній прояв творчої індивідуальності виконавця. Кожен рух має енергетично починатися не з м'язового, а з активного внутрішнього виконавського імпульсу, що концентрує його волю на практичному здійсненні творчого завдання, яке постає перед студентом і інформує його до спонукаючої дії.

Ефективність формування досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій залежить від визначення педагогічних орієнтирів, які здійснюють свій вплив на організацію ефективної методичної стратегії. Визначення педагогічних умов формування досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій обумовлено специфікою проблеми дослідження, що полягає в залученні, з одного боку, сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що постійно розвиваються і удосконалюються, а з іншого боку, у перманентному використанні класичних педагогічних форм, методів і засобів мистецького навчання, на яких традиційно базується навчально-виховний процес в музично-педагогічних ЗВО України.

До висвітлення у наукових дослідженнях проблеми цілеспрямованого розроблення та організації належних ефективних умов, сприятливих для формування певних особистісно-фахових характеристик, умінь, інтелектуально-творчих здібностей майбутніх учителів музичного мистецтва, долучились такі провідні сучасні вітчизняні науковці у галузі музичної педагогіки та виховання, як А.Болгарський, Д.Болгарський, Н.Гуральник, О.Єременко, А.Зайцева, А.Козир, О.Комаровська, Л.Куненко, Л.Масол,

Г.Падалка, Є.Проворова, О.Рудницька, М.Ткач, В.Федоришин, О.Хоружа, О.Щолокова та ін. Досліджуючи найбільш динамічні тенденції сучасної педагогіки мистецтва, вчені цілеспрямовано фокусують увагу на створенні для студентства таких умов мистецького навчання, які б забезпечили формування в межах навчального процесу сприятливого творчо-діяльнісного навчального середовища.

Водночас, сучасні дослідники, які працюють у галузі інформатизації сучасної освіти, серед яких: В.Биков, Б. Гершунський, М.Головань, М.Жалдак, Т.Коваль, І.Підласий, В.Сергієнко, О.Спирін, Н.Тализіна та ін., також мислили розроблення педагогічних умов навчання студентів у контексті опорних стрижнів навчального середовища, зміст якого забезпечує ефективність процесу управління якістю освіти майбутніх фахівців. Таким чином, результативність формування досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій залежить від теоретичного обґрунтування, розроблення та упровадження таких педагогічних умов, за допомогою яких зміст створеного для формування досліджуваного феномену навчального середовища враховуватиме специфіку щодо активного залучення сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в сукупності із формами, методами, засобами і прийомами скрипкової підготовки.

Починаючи науково-теоретичне обґрунтування та визначення педагогічних умов формування досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, слід зауважити, що методологічним підґрунтям для цього доцільно обрати основні позиції особистісно-орієнтованого, компетентісно-конструктивного та інформаційно-креативного підходів в аспекті їх спрямованості на творчо-інтелектуальний, фаховий розвиток студентів, а також на їх здатність до оволодіння інноваціями у галузі інформаційно-комунікаційних технологій [8].

Окреслення педагогічних умов результативного формування досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних

технологій доцільно, на нашу думку, здійснювати у контексті розгляду навчального середовища щодо скрипкової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на засадах наведених вище особистісно-орієнтованого, компетентнісного та інформаційно-комунікаційного підходів.

Доречно привести твердження В.Бикова, який, окреслюючи поняття «навчальне середовище» називав його штучно побудованою системою, в якій зміст і компонентні складові мають слугувати меті та завданням навчального процесу, спираючись на створені педагогічні умови [3]. Вчений наполягає саме на інтелектуальному аспекті розгляду навчального середовища, що стосується інтелектуальних складових педагогічної системи і включає безпосередньо учасників навчального процесу – природних носіїв інтелекту, і засоби навчання – носії штучного інтелекту, які мають бути спрямовані на індивідуальний інтелектуальний професійний розвиток кожного із студентів згідно до особистісно-орієнтованого і компетентнісного підходів [3].

Контекст інформаційно-комунікаційного підходу залучається вченим у його праці «Моделі організаційних систем відкритої освіти» [2], в якій автор стверджує про необхідність активного використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітніх процесах. Таке використання, на думку О.Ярошинської, забезпечує розширення простору навчально-освітнього середовища, робить навчальне середовище доступним для учасників освітніх процесів [15]. В.Биков зазначає про можливість учасників навчального середовища самостійно отримувати потрібну інформацію на основі вільного користування необмеженими інформаційними ресурсами та інноваційними інформаційно-комунікаційними технологіями [2].

З огляду на вищезазначене, результативність формування досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій залежить від такого навчального середовища, яке цілеспрямовано забезпечує накопичення студентами також особистісного інформаційно-комунікаційного досвіду. Поняття «досвід особистості» було визначено В. Серіковим в якості «об'єктивної цінності, що стала суб'єктивною

установкою, поглядом, переконанням, власним висновком з пережитого» [13, 81]. Набуття особистістю досвіду активізує когнітивні, фахово-діяльнісні, інтелектуально-творчі, комунікативні процеси засвоєння академічних навчальних дисциплін, а також процеси відпрацювання механізму мисленнєвих операцій [7].

Розширення простору означеного навчального середовища є можливим на базі насичення змісту скрипкової підготовки інформаційно-комунікаційними елементами. З метою насичення змісту скрипкової підготовки інформаційно-комунікаційними елементами доцільно запропонувати наступні заходи:

- розробка і уведення у зміст типових і робочих програм з курсу «Основний інструмент», який передбачає скрипкову підготовку, комп'ютерних навчально-методичних комплексів із практичного скрипкового репетиторства, комп'ютерних тренінгів з теорії та методики навчання гри на скрипці, а також мультимедійних засобів для удосконалення практичного скрипкового виконавства, навчання у віртуальних класах скрипкової гри тощо;

- переформатування академічних навчальних дисциплін, що корелюють із скрипковою підготовкою, у такий спосіб, щоб застосування інформаційно-комунікаційних технологій наскрізно проходило через усі теми занять;

- залучення до фахового навчання майбутніх учителів музики додаткових спецкурсів для забезпечення інформаційно-комунікаційної ерудованості студентів із паралельним роз'ясненням їх значущості.

Сукупність наведених вище заходів, необхідних для насичення змісту скрипкової підготовки інформаційно-комунікаційними елементами, забезпечує зміст педагогічної умови формування досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, яку доречно сформулювати, як *педагогічне стимулювання спрямованості скрипкової підготовки майбутніх учителів музики на оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями.*

Результативність педагогічного забезпечення спрямованості скрипкової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями залежить від якості інформаційно-комунікаційної спрямованості кожного з навчальних курсів, що входить до змісту фахового навчання у цілому. Об'єднуючим фактором у цьому випадку слугує інформаційно-комунікаційна основа фахового навчання майбутніх учителів музичного мистецтва, а також наявність інформаційно-комунікаційних елементів у змісті навчальних дисциплін, що обумовлює їх інтеграцію в навчальному середовищі саме на означеній основі.

Поняття «інтеграція», на думку С. Гончаренка, забезпечує в освітніх процесах такий результат, як «...цілісність знань різних рівнів – цілісність знань ... з тієї чи іншої освітньої галузі, предмета, курсу, розділу, теми» [5, 198]. Дослідник зазначає, що «... цілісність знань формується завдяки інтеграції їх на основі спільних для всіх предметів понять; застосування методів і форм навчання, контролю і корекції навчальних досягнень ..., що спрямовують навчальний процес на об'єднання знань» [5, 198].

Інтеграція нормативних і варіативних навчальних дисциплін у процесі фахового навчання студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів сприяє цілісності скрипкової підготовки у цілому і процесу формування досвіду скрипкового виконавства у процесі означеної підготовки зокрема. Означена інтеграція забезпечується на практиці шляхом актуалізації міжпредметних зв'язків в навчальному середовищі між різними навчальними курсами [11], присвяченими практичному формуванню досвіду скрипкового виконавства в частині відпрацювання умінь та навиків гри на скрипці («Спеціальний інструмент», «Оркестровий клас», «Виконавський практикум» тощо), навчальними курсами, спрямованими на розвиток умінь інтерпретаційного опрацювання творів для скрипки («Аналіз музичних творів», «Вітчизняна та всесвітня історія музики», «Стильова гармонізація» тощо), та навчальними курсами, які забезпечують розвиток музично-творчих здібностей, таких, як музичний слух, музична пам'ять студентів, необхідних

для набуття позитивного досвіду скрипкового виконавства («Сольфеджіо», «Гармонія» тощо). Взаємодія вищезазначених навчальних курсів здатна забезпечити ту цілісність скрипкової підготовки, про яку писав С.Гончаренко [5, 492], утворюючи органічну синтезованість і, водночас, структурованість процесу формування досвіду скрипкового виконавства. Основою для практичного забезпечення такої цілісності слугує інформаційно-комунікаційна основа процесу фахового навчання майбутніх педагогів-музикантів загалом і скрипкової підготовки зокрема.

Забезпечення цілісного навчального впливу варіативних і нормативних навчальних дисциплін у процесі формування досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій здійснюється також шляхом інтегрованого застосування образно-демонстраційних, проєктивних, теоретичних, інтерактивних, евристичних та ін. методів і прийомів мистецького навчання [10]. Об'єднуючим фактором, як було зазначено вище, слугує застосування інформаційно-комунікаційних засобів в якості основи навчального процесу.

Таким чином, другою педагогічною умовою формування в студентів музично-педагогічних ЗВО досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій доречно визначити забезпечення інформаційної основи скрипкової підготовки в якості важливого чинника інтеграції в цьому процесі навчальних курсів, а також педагогічного інструментарію, що включає комп'ютерні технології, побудовані на сучасних інформаційно-комунікаційних засобах навчання, поєднаних із методами і засобами мистецького навчання.

Продовжуючи розгляд педагогічних умов формування досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, слід сконцентрувати увагу на вельми перспективному напрямку педагогічної науки, визначеному С.Гончаренком напрямом «педагогічної інформатики...», який «...опрацьовує теоретичні питання, методи і технології інформаційного забезпечення й автоматизації педагогічної діяльності з метою

удосконалення педагогічного процесу, його індивідуалізації та оптимізації. Педагогічна інформатика вивчає процеси взаємодії освіти й інформатики, виявляє закономірності й тенденції цієї взаємодії» [5, 349].

Індивідуалізація та оптимізація педагогічного процесу, виявлена у контексті взаємодії освіти й інформатики, була розглянута Т.Коваль у контексті підвищення ролі комп'ютерно-орієнтованих технологій навчання, що «...впливає на якість сприйняття студентами навчального матеріалу» шляхом «...збільшення рівня їх інтерактивності» [6]. Нам імпонує наукова позиція дослідниці, яка схарактеризувала інтерактивність комп'ютерно-орієнтованого навчання наступним чином, конкретизувавши такі характеристики: міжособистісне спілкування; оперативність суб'єкт-суб'єктних і суб'єкт-об'єктних зворотних зв'язків; забезпечення для студентів права вибору; адаптація системи навчання до індивідуальних особливостей студентів тощо [6].

Якщо екстраполювати наведені вище характеристики інтерактивності до реалій формування досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій у процесі скрипкової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, то міжособистісне спілкування може бути забезпечено за допомогою створення в мережі спеціальних груп, об'єднаних тематикою скрипкового виконавства, інтернет-форумів, присвячених обговоренню й аналізу актуальних проблем набуття позитивного досвіду у цій галузі, сторінок в інстаграмі, де студенти можуть викладати свої прилюдні виступи тощо.

Оперативність суб'єкт-суб'єктних і суб'єкт-об'єктних зворотних зв'язків у процесі скрипкової підготовки може бути забезпечено, до прикладу, за допомогою ділової інтернет-переписки студентів із професорсько-викладацьким складом щодо обговорення результатів поточної й підсумкової атестації з курсів «Основний інструмент», «Оркестровий клас», концертів тощо. Забезпечення для студентів права вибору в контексті формування досвіду скрипкового виконавства за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій може бути реалізовано на практиці шляхом демонстрації зразків навчально-педагогічного репертуару видатними

скрипалями для самостійного вибору студентами тих зразків, які найбільше до вподоби, або для вибору тої чи іншої інтерпретаційної версії.

З огляду на вищезазначене, формування досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій вимагає сформованості в суб'єктів навчального середовища умінь щодо вільного оперування інформаційно-комунікаційними технологіями. До таких умінь належать: робота із базами даних, системами обробки інформації, обробка візуальних зображень, графічної інформації тощо. Тобто необхідним є педагогічне забезпечення інформаційно-комунікаційної компетентності як студентів, так і професорсько-викладацького складу музично-педагогічних ЗВО. Сформована інформаційно-комунікаційна компетентність передбачає наявність комплексу знань у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, а також «...уміння і навички ефективного користування інформацією; ...різнобічні навички пошуку необхідної інформації і її використання» [5, 232].

Таким чином, педагогічне забезпечення формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі фахової скрипкової підготовки доречно визначити в якості важливої педагогічної умови формування досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

З огляду на вищезазначене, доцільно констатувати, що методика формування досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій потребує наступних педагогічних умов: педагогічного стимулювання спрямованості скрипкової підготовки майбутніх учителів музики на оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями; педагогічного забезпечення інформаційної основи скрипкової підготовки в якості важливого чинника інтеграції в цьому процесі навчальних курсів, а також педагогічного інструментарію, що включає комп'ютерні технології, побудовані на сучасних інформаційно-комунікаційних засобах навчання, поєднаних із методами і засобами мистецького навчання; педагогічного забезпечення формування інформаційно-комунікаційної компетентності

майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі фахової скрипкової підготовки.

Упровадження й реалізація означених педагогічних умов дозволить скоротити часові затрати студентів музично-педагогічних ЗВО на пошук методичних матеріалів з проблем скрипкового виконавства, спростити рефлексивний аналіз власних досягнень у цій галузі за рахунок можливості прослуховування збережених в мережі або на накопичувальному приладі власних індивідуальних занять, концертних виступів, вивільняючи час для набуття практичних умінь і навичок скрипкового виконавства, необхідних для ефективного формування позитивного досвіду у цій галузі.

Методично-технологічна модель формування досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій майбутніх учителів музичного мистецтва відображає особливості досліджуваного процесу, а також зв'язки визначених компонентів між собою та з оточуючим середовищем, основні етапи процесу становлення та вдосконалення визначеного феномена. Цілісність методично-технологічної моделі, у якій закладено зміст фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до продуктивної діяльності забезпечує впровадження активних методів, форм та засобів навчання, а саме: стимулювання індивідуальної активності майбутніх учителів музичного мистецтва; організацію продуктивної освіти із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій навчання; включення студентів факультетів мистецтв у фахово-спрямовану творчу діяльність (інтерпретаційно-виконавські завдання, створення проблемних ситуацій, творчі вправи, навчальні тренінги, імпровізаційно-інтерактивні завдання, контрольні тести, рольові ігри, міні-лекції, образно-демонстраційні методи, контекстне навчання, творчо-рефлексивні дискусії, кейс-методи, тощо).

Специфічність методично-технологічної моделі полягає в багатоаспектності та поліфункціональності досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій у сфері мистецької

освіти. З цієї позиції визначаючи цілісне значення мистецтва, яке має переваги перед всіма іншими формами духовно-практичного осягнення світу, В.Андрущенко зазначає, що мистецтво має перевагу в тім, що «охоплює людину як цілісність. Дуже важко цілісність людини охопити розумом. Так, майже неможливо охопити людину з точки зору ірраціонального, так би мовити, мислення, чи поза наукового мислення. І тільки мистецтво одним штрихом, однією лінією, однією нотою, однією гамою відтворює духовний світ особистості, а відповідно і людини як цілісності. Воно примушує людину відчувати світло; в своєму відчутті людина є безмежною, безграничною, вона бачить і проникає у безмежний світ, збагачується цим безмежним і стає всесильною особистістю» [20, 4].

Виходячи з вищезазначеного, нами розроблена методико-технологічна модель формування досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій студентів факультетів мистецтв, яка охоплює: мету, завдання, методологічні підходи (особистісно-орієнтований, компетентісно-конструктивний, інформаційно-креативний), структуру (мотиваційно-гедоністичний, виконавсько-фаховий та рефлексивно-перетворюючий компоненти та їх критерії і показники), педагогічні умови (педагогічного стимулювання спрямованості скрипкової підготовки студентів на оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями; педагогічного забезпечення інформаційної основи скрипкової підготовки в якості важливого чинника інтеграції в цьому процесі навчальних курсів, а також педагогічного інструментарію; педагогічного забезпечення формування інформаційно-комунікаційної компетентності учителів музичного мистецтва), етапи експериментальної роботи (установчо-цільовий, професійно-поглиблюючий, аналітично-конструктивний), методи, засоби і форми педагогічної роботи, що разом становить повний технологічний цикл (див. рис. 2.1).

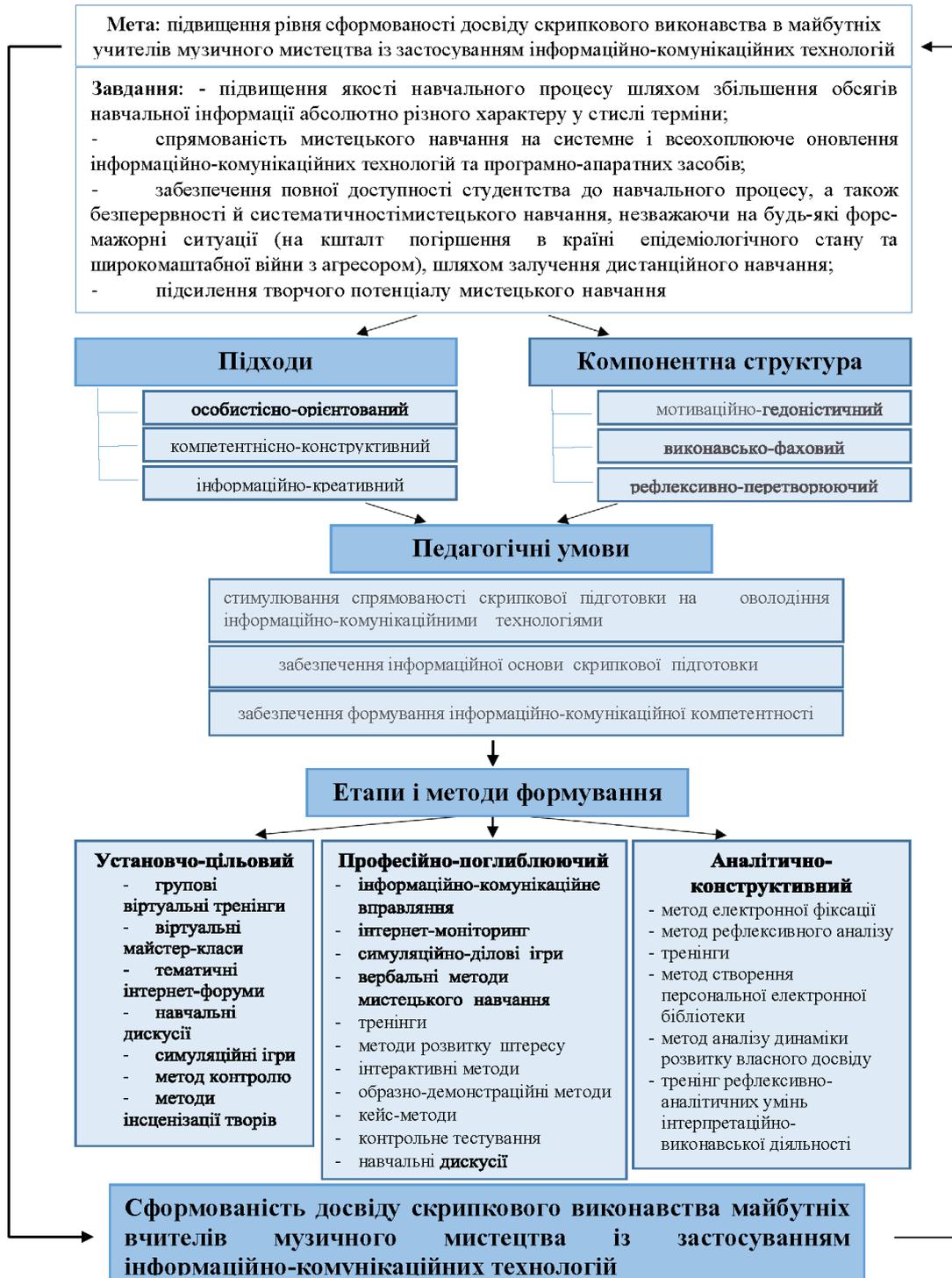

Рис. 2.1 Методико-технологічна модель формування досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій

2.2. Діагностування рівнів сформованості досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва та результати констатувального експерименту

Оскільки оцінювання ефективності розробленого для формування досвіду скрипкового виконавства методичного забезпечення вимагало його експериментальної перевірки, було здійснено організацію та проведення експериментального дослідження, яке містило констатувальний, контрольний та формувальний експерименти. Експериментальна робота була розгорнута на базі Факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського, факультету культури і мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки та Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету і виконувалась протягом 2019-2023 років. До всіх етапів експериментальної роботи в якості респондентів було залучено усього 226 студентів 1 – 4 курсів названих університетів.

Проведення констатувального експерименту, в якому взяли участь 196 респондентів, було підпорядковано досягненню *мети* щодо з'ясування реального стану сформованості в студентів музично-педагогічних ЗВО досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. Водночас, до завдань констатувального експерименту було віднесено наступні:

- виявити емпіричним шляхом ставлення студентів до цілеспрямованого формування в них досвіду інструментального (скрипкового) виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій;

- у відповідності до розроблених структурних компонентів досвіду скрипкового виконавства, сформульованих критеріїв та показників сформованості, з'ясувати рівні сформованості кожної із складових;

- на основі статистичного узагальнення отриманих результатів щодо високого, середнього та низького рівнів сформованості в респондентів досвіду

скрипкового виконавства встановити рівні сформованості досліджуваного феномену в цілому;

- розробити і представити якісні характеристики кожного з рівнів сформованості досвіду скрипкового виконавства.

Педагогічна діагностика, застосована у процесі констатувального експерименту, була здійснена із залученням інформаційно-комунікаційних технологій, поєднаних із сукупністю емпіричних, теоретичних, обсерваційних методів дослідження, методів математичної статистики, спеціальних методик педагогічних вимірювань тощо. На думку С. Гончаренка, вірний вибір «...способу пізнання реальності» не тільки допомагає досліднику «розв'язати завдання і досягти мети пошукової діяльності», але й слугує ефективним інструментом «...наукового пізнання дійсності (методом дослідження)» [3, 111].

Для провадження статистичних обрахунків результатів педагогічних вимірювань, здійснених під час констатувального експерименту, було обрано методику С. Гончаренка, виражену у формулі $M = \frac{x_1 + x_2 + x_3 + \dots + x_n}{n} = \frac{\sum x_i}{n}$ [4, 219].

Досягнення поставленої мети та виконання завдань констатувального експерименту вимагали відповідних різновидів педагогічної діагностики. Зокрема, виконання 1 завдання щодо виявлення емпіричним шляхом справжнього ставлення студентів до цілеспрямованого формування в них досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій потребувало залучення спеціально розробленого пілотного діагностування.

Виконання 2 завдання щодо з'ясування рівнів сформованості кожного із розроблених структурних компонентів досвіду скрипкового виконавства вимагало проведення відповідного покомпонентного діагностування. У той час, як виконання 3 завдання щодо статистичного узагальнення отриманих результатів на високому, середньому та низькому рівнях сформованості в

студентів досвіду скрипкового виконавства для встановлення рівнів сформованості досліджуваного феномена в цілому потребувало проведення підсумкової діагностики.

З метою виконання 1 завдання констатувального експерименту, спрямованого на діагностику емпіричним шляхом справжнього ставлення студентів до цілеспрямованого формування в них досвіду інструментального виконавства загалом і скрипкового виконавства зокрема із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, було проведено розроблене безпосередньо для цього випадку пілотне експрес-опитування.

До участі в пілотному експрес-опитуванні було залучено 136 студентів музично-педагогічних ЗВО. Специфіка відбору респондентів полягала в тому, що до означеного пілотного експрес-опитування було запрошено не тільки тих студентів, які під час вивчення курсів «Спеціальний інструмент» та «Додатковий інструмент» опановують гру на скрипці, але й тих студентів, які у процесі вивчення означених курсів опановують гру на інших музичних інструментах, серед яких: альт, бандура, фортепіано та акордеон.

Адже вельми важливим і показовим, на нашу думку, є виявлення існуючого на сьогоднішній день ставлення студентів до проблематики формування досвіду інструментального виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій не тільки тих студентів, які опановують гру на скрипці, але й бандуристів, піаністів, акордеоністів тощо. Відбір респондентів, проведений у такий спосіб, дозволяє уникнути певної вибіркості під час діагностування ставлення до досліджуваної проблеми і, водночас, досягнути певного узагальнення щодо отримання й аналізу результатів.

Для організації і проведення пілотного експрес-опитування було використано інформаційно-комунікаційні засоби, що дозволило в складній епідеміологічній ситуації не тільки дотриматися відповідних санітарно-гігієнічних вимог щодо обмеження міжособистісного аудиторного

спілкування, але й суттєво скоротити час як для опитування, так і для аналізу результатів.

Пілотне експрес-опитування, яке було проведено засобами електронного спілкування по E-mail, складалось із запитань, поданих у додатку А.

Першим було поставлено наступне запитання: «Чи вважаєте Ви цілеспрямованим і результативним процес формування досвіду інструментального виконавства у Вашому музично-педагогічному ЗВО?». Аналіз відповідей на це запитання показав, що відповідь «Так» надали лише 14,7 % респондентів. Узагальнена кількість відповідей, що вказувала на наявність лише часткових заходів з цілеспрямованого формування досвіду інструментального виконавства, становила – 26,3 %.

Дуже показовою була досить значна узагальнена кількість відповідей – 46% – від студентів, які зазначили, що до концертних, просвітницьких, конкурсних заходів, які дозволяють сформувати досвід інструментального виконавства, мають можливість долучитися лише одиниці студентів, які найбільш досконало володіють тим чи іншим музичним інструментом. Водночас, лівова частка респондентів має змогу формувати такий досвід лише під час поточної та підсумкової атестації, тобто під час проведення заліків, іспитів з курсів «Спеціальний інструмент», «Додатковий інструмент», що для формування музично-виконавського досвіду є, на думку респондентів, недостатнім.

У той же час, 11,1 % респондентів надали повністю негативну відповідь на це запитання, а від 1,9 % студентів відповідей на це запитання ми не отримали.

За допомогою *другого* запитання ми бажали встановити, чи вважають студенти сформований досвід інструментального виконавства необхідною умовою професійної компетентності вчителя музичного мистецтва? Незважаючи на наявність безумовно особистісних аспектів осмислення респондентами дефініції «професійна компетентність вчителя музичного мистецтва», досвід інструментального виконавства як її необхідну умову

розуміє переважна більшість опитаних – 78,6 %. Причому характерним є осмислення цього досвіду студентами з позицій не тільки достатньої кількості прилюдних виступів (49,3 % з числа тих, хто відповів позитивно), але й з позицій подальшого аналізу як успішних, так і неуспішних моментів власного інструментального виконавства (50,7 % з числа тих, хто відповів позитивно).

На друге запитання негативно відповіли 16,4 % респондентів, у той час як взагалі не надали відповіді 5 % опитаних.

На *третьє* запитання щодо того, чи достатньою є кількість цілеспрямованих педагогічних заходів із залученням інформаційно-комунікаційних технологій, направлених на формування в студентів музично-педагогічних ЗВО досвіду інструментального виконавства, відповіді розподілились наступним чином. Достатньою кількістю означених заходів вважають лише 21,6 % респондентів. Недостатньою кількістю таких заходів вважають 67,8 % респондентів. 10,6 % студентів не спромоглися відповісти на це запитання.

Четверте запитання стосувалось доцільності залучення інформаційно-комунікаційних технологій під час формування досліджуваного феномена і було сформульовано наступним чином: «Чи вважаєте Ви доцільним застосування інформаційно-комунікаційних технологій під час формування в майбутніх учителів музичного мистецтва досвіду інструментального виконавства?». Відповідаючи на четверте запитання, респонденти розподілились в наступній послідовності:

Про доцільність застосування інформаційно-комунікаційних технологій під час формування в майбутніх учителів музичного мистецтва досліджуваного феномену висловилося 77,1 % опитаних. Обґрунтовуючи власну думку, респонденти наполягали на важливій можливості записати на електронний носій, повторно прослухати і потім проаналізувати свій виступ (42,2 % з числа тих, хто позитивно висловився про доцільність); на бажанні взагалі більше використовувати інформаційно-комунікаційні технології у фаховому навчанні (32,6 % з числа тих, хто позитивно висловився про

доцільність); на можливості за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій більше слухати концертні виступи і майстер-класи провідних майстрів інструментального виконавства і вивчати їх досвід (25,2% з числа тих, хто позитивно висловився про доцільність).

Про недоцільність застосування інформаційно-комунікаційних технологій під час формування в майбутніх учителів музичного мистецтва досліджуваного феномену висловилося 12,6 % опитаних. 10,3 % не відповіли на четверте запитання.

Останнє *п'яте* запитання мало на меті дізнатися про думку майбутніх учителів музичного мистецтва щодо того, чи вважають вони важливим створення спеціальної методики формування досвіду інструментального виконавства, яка б передбачала широке застосування у цьому процесі інформаційно-комунікаційних технологій?

Про важливість розроблення такої методики позитивно висловилося 74,6 % майбутніх учителів музичного мистецтва, що є цілком логічним, якщо співставити цю кількість респондентів із кількістю опитаних, які позитивно відповіли на попереднє запитання щодо доцільності застосування інформаційно-комунікаційних технологій під час формування в майбутніх учителів музичного мистецтва досліджуваного феномену. Не вважають важливим розроблення означеної методики 14,5 % опитаних, що також корелюється із негативними відповідями на попереднє запитання. Не надали своїх відповідей на останнє запитання 10,9 % респондентів.

Проведене оброблення, аналітичне опрацювання та класифікація отриманих у процесі пілотного експрес-опитування майбутніх учителів музичного мистецтва результатів дозволило встановити наступні протиріччя щодо проблеми формування досвіду інструментального виконавства загалом і скрипкового виконавства зокрема, закладені у процес інструментальної підготовки студентів музично-педагогічних ЗВО:

протиріччя між розумінням переважної більшості студентів досвіду інструментального виконавства як однієї з необхідних умов професійної

компетентності вчителя музичного мистецтва (78,6 %) і їх думкою щодо недостатньої кількості прилюдних виступів (49,3 %) і щодо необхідності провадження аналізу як успішних, так і неуспішних моментів означених виступів (50,7 %);

протиріччя між усвідомленням переважної більшості респондентів доцільності залучення інформаційно-комунікаційних технологій під час формування досліджуваного феномена (77,1 %) і недостатньою кількістю цілеспрямованих педагогічних заходів із залученням інформаційно-комунікаційних технологій, направлених на формування в студентів музично-педагогічних ЗВО досвіду інструментального виконавства загалом і скрипкового виконавства зокрема (67,8 %);

протиріччя між думкою переважної більшості майбутніх учителів музичного мистецтва щодо важливості створення спеціальної методики формування досвіду інструментального виконавства загалом і скрипкового виконавства зокрема із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій (74,6 %) і відсутністю такої методики.

З огляду на виявлені у процесі виконання першого завдання констатувального експерименту протиріччя, конкретизовані під час пілотного експрес-опитування, доцільно констатувати, що розроблення методики формування досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва дозволяє надати теоретичні і практичні відповіді для нівелювання окреслених протиріч шляхом розроблення і упровадження відповідного методичного забезпечення із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. Зокрема, під час констатувального експерименту було використано наступний діагностично-вимірювальний інструментарій:

для виконання I завдання – «Пілотне електронне експрес-опитування майбутніх учителів музичного мистецтва щодо виявлення ставлення до проблеми цілеспрямованого формування досвіду інструментального (скрипкового) виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій», методи математичної статистики (за методикою С.Гончаренка);

для виконання II завдання – «Діагностика вияву стійкого пізнавального інтересу майбутнього вчителя музичного мистецтва до набуття знань у галузі скрипкового виконавства» (Модифікація за методиками О. Гребенюка, О.Хоружої), «Тест на вияв перманентного потребового спонукання щодо систематичного провадження скрипкової (інструментальної) виконавської діяльності» (Модифікація за методиками Л.Севериної, Сюй Вейвей), «Діагностика обізнаності майбутнього вчителя музики у галузі інтерпретаційного опрацювання музичних творів» (Модифікація за методикою О.Хоружої), «Самоаналіз здатності до практичного володіння інформаційно-комунікаційними технологіями у процесі інструментальної підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів» (За модифікованою методикою Н.Кузьміної та В.Гінецинського), обсерваційний метод педагогічного спостереження, метод експертного оцінювання, «Дослідження здатності до самооцінювання під час процесу скрипкового виконавства» (За модифікованою методикою Г.Казанцевої, «Дослідження здатності до самокорекції під час процесу скрипкового виконавства» (за модифікованою методикою В.Волошиної, Л.Долинської, О.Ставицької та О.Темрук) та ін.;

методи і засоби ІКТ (електронні діагностичні опитування, анкетування, тестування, інтерв'ювання, проведені шляхом застосування електронної пошти, WhatsApp, Viber, навчальних платформ MOODLE, ZOOM тощо.)

У виконанні другого завдання констатувального експерименту взяло участь 60 студентів 1-4 курсів музично-педагогічних ЗВО. Це завдання передбачало визначення рівнів сформованості структурних компонентів досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій у відповідності до сформульованих критеріїв та показників.

Структурні компоненти, критерії і показники сформованості досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій подано в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

**Критерії і показники сформованості досвіду скрипкового виконавства
майбутніх учителів музичного мистецтва**

Структурні компоненти	Критерії	Показники
Мотиваційно-гедоністичний	- ступінь сформованості особистісної установки на підвищення якості власного скрипкового виконавства	- вияв стійкого пізнавального інтересу до набуття знань у галузі скрипкового виконавства; - наявність перманентного потребового спонукання щодо систематичного провадження скрипкової виконавської діяльності
Виконавсько-фаховий	- міра сформованості інструментально-виконавської компетентності	- вияв обізнаності у галузі інтерпретаційного опрацювання музичних творів; - наявність перцептивно-технічних умінь щодо втілення інтерпретаційної концепції музичного твору під час скрипкового виконавства; - вияв здатності до практичного володіння інформаційно-комунікаційними технологіями у процесі інструментальної підготовки
Рефлексивно-перетворюючий	- ступінь сформованості виконавської стабільності в майбутніх вчителів музичного мистецтва	- вияв здатності до рефлексивного аналізу результатів власної інтерпретаційно-виконавської діяльності - вияв здатності до самооцінювання і самокорекції в процесі скрипкового виконавства

З метою з'ясування, обрахування і подальшого окреслення рівнів сформованості мотиваційно-гедоністичного компоненту досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музики згідно до критерію – ступінь сформованості особистісної установки на підвищення якості власного скрипкового виконавства – за допомогою методів та засобів ІКТ було

застосовано ряд діагностично-вимірювальних заходів. Означені заходи було спрямовано не тільки на вимірювання вмотивованості студентів щодо провадження музично-виконавської діяльності, але й на те, *що саме* слугує поштовхом цієї особистісної вмотивованості: тільки, до прикладу, *навчальні вимоги* щодо складання прилюдного екзамену або заліку з курсу «Основний інструмент» або власне *бажання відчувати естетичну насолоду* від процесу музичної комунікації під час скрипкового виконавства перед слухацькою аудиторією, повторно пережити ситуацію успіху або що?

I показник – вияв стійкого пізнавального інтересу до набуття знань у галузі скрипкового виконавства. Розуміючи пізнавальний інтерес в якості потужного чинника довготривалої творчої активності студента, що спричиняє до поступового переходу молоді людини з одного рівня обізнаності у галузі скрипкового виконавства, володіння певними когнітивними та перцептивно-технічними вміннями, досвідченості тощо до більш високого рівня, зазначимо, що стійкість пізнавального інтересу майбутнього вчителя музичного мистецтва залежить від висхідної динаміки стимулюючих факторів процесу інструментального навчання студентів загалом і скрипкової підготовки зокрема.

Цю наукову позицію підтверджує думка Г.Щукіної щодо того, що зміст процесу навчання оперує достатньою кількістю об'єктивних основ для підтримання, спрямування та подальшого розвитку пізнавального інтересу [9].

Діагностичні вимірювання щодо сформованості мотиваційно-гедоністичного компоненту досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва відповідно до I показника – вияву стійкого пізнавального інтересу до набуття знань у галузі скрипкового виконавства, проводилось шляхом електронного діагностичного опитування, розісланого респондентам за допомогою засобів ІКТ – електронної пошти, WhatsApp та Viber. Основу цього діагностичного опитування склали спеціально модифіковані нами методики О.Гребенюка [5], О.Хоружої [8], щодо

дослідження стійкого пізнавального інтересу студентів до набуття знань у галузі скрипкового виконавства (Додаток Б).

Проведені статистичні обрахунки щодо сформованості цього показника, а також аналіз їх результатів, продемонстрували такий розподіл респондентів за виявом стійкого пізнавального інтересу студентів до набуття знань у галузі скрипкового виконавства:

потужний стійкий інтерес до набуття знань у галузі скрипкового виконавства виявили 26,67 % студентів;

помірно стійкий інтерес до цих знань виявили 36,67 % студентів;

не виявили стійкого інтересу – 40 % студентів.

II показник – наявність перманентного потребового спонукання щодо систематичного провадження скрипкової виконавської діяльності. Для формування в студентів особистісної установки на підвищення якості власного скрипкового виконавства, яку ми визначили як критерій сформованості мотиваційно-гедоністичного компоненту досліджуваного феномену, перманентність потребового спонукання відіграє засадничу роль.

За допомогою педагогічного стимулювання стійкості пізнавального інтересу до набуття знань у галузі скрипкового виконавства (I показник) паралельно забезпечується не тільки перманентність відповідних художньо-естетичних потреб (II показник), але й відбувається їх постійне поглиблення. Саме за допомогою педагогічного стимулювання обох мотиваційних утворень – пізнавальних інтересів та художньо-естетичних потреб забезпечується формування психологічної установки на підвищення якості власного скрипкового виконавства, окресленої в якості критерію сформованості мотиваційно-гедоністичного компоненту.

Педагогічна діагностика щодо сформованості мотиваційно-гедоністичного компоненту досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва відповідно до II показника – наявності перманентного потребового спонукання щодо систематичного провадження скрипкової виконавської діяльності, здійснювалась також, як і під час

діагностування І показника, шляхом електронного діагностичного опитування, розісланого респондентам за допомогою засобів ІКТ – електронної пошти, WhatsApp та Viber.

Для проведення діагностики цього показника було модифіковано методики щодо виявлення сформованості потребового спонукання Л.Севериної [7]. Діагностуючи сформованість цього показника було застосовано метод діагностичного тестування, а саме «Тест на сформованість перманентного потребового спонукання щодо систематичного провадження скрипкової (інструментальної) виконавської діяльності» (Додаток В).

Проведене обрахування щодо сформованості цього показника засвідчило наступну диференціацію студентів за виявом перманентного потребового спонукання щодо систематичного провадження скрипкової виконавської діяльності:

високе перманентне потребове спонукання щодо систематичного провадження скрипкової виконавської діяльності виявили 23,33 % респондентів;

ситуативне потребове спонукання виявили 36,67 % респондентів;

не виявили потребового спонукання - 40,00 % респондентів.

Диференціація майбутніх учителів музичного мистецтва за рівнями сформованості мотиваційно-гедоністичного компоненту досвіду скрипкового виконавства подано у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Диференціація за рівнями сформованості мотиваційно-гедоністичного компоненту досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва під час констатувального експерименту (критерій – «Ступінь сформованості особистісної установки на підвищення якості власного скрипкового виконавства»)

Показники	Високий рівень		Середній рівень		Низький рівень	
	абсолют. значення	%	абсолют. значення	%	абсолют. значення	%
I	16	26,67	24	40,00	20	33,33
II	14	23,33	22	36,67	24	40,00
В цілому для критерію	15	25,00	23	38,33	22	36,67

Аналіз результатів статистичних обрахунків щодо сформованості мотиваційно-гедоністичного компоненту досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва, наведених у таблиці 2.2. показав, що особистісна установка на підвищення якості власного скрипкового виконавства є сформованою на належному рівні у чверті респондентів (25 %), а частково сформованою – в 38,33 % респондентів.

Ці результати свідчать про достатньо високу вмотивованість студентів музично-педагогічних ЗВО щодо формування в них досвіду скрипкового виконавства, що корелює із отриманими результатами проведеного пілотного електронного опитування, які засвідчили про бажання більшості студентів (63,33 %) не просто фахово займатися скрипковим (інструментальним) виконавством, але й підвищувати його якість. Водночас, більше третини студентів (36,67 %) не мають сформованої особистісної установки на підвищення якості власного скрипкового виконавства.

Продовження виконання II завдання констатувального експерименту зумовило організацію і проведення подальших діагностичних заходів щодо визначення рівнів сформованості виконавсько-фахового компоненту досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва згідно до критерію – міра сформованості інструментально-виконавської компетентності. Під час діагностування рівнів сформованості цього компоненту за допомогою

засобів ІКТ було здійснено вимірювання сформованості в студентів музично-виконавської компетентності.

Слід зауважити, що ми розуміємо інструментально-виконавську компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва як здатність ефективно, на високому рівні провадити інструментально-виконавську діяльність перед учнівською аудиторією у процесі комбінованих уроків музичного мистецтва, а також у процесі позаурочної діяльності, спираючись на сформований багаж досвіду інструментального виконавства і відповідаючи визначеним вимогам рамки кваліфікацій європейського та українського просторів вищої мистецької освіти щодо виконання трудової функції з формування музичної культури підростаючого покоління.

І показник сформованості виконавсько-фахового компоненту досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва - вияв обізнаності у галузі інтерпретаційного опрацювання музичних творів. Оскільки обізнаність у галузі інтерпретаційного опрацювання передбачає наявність достатньої кількості музично-історичних, музично-теоретичних, мистецтвознавчих знань у галузі жанрово-стильових аспектів творчості композиторів, засобів музичної виразності, зокрема, форми, музичної драматургії, ладово-гармонійних темпо-ритмових особливостей, динаміки, гармонії тощо, то для діагностування цього показника нами було використано модифіковану методику О.Хоружої «Діагностика обізнаності майбутнього вчителя музики у галузі інтерпретаційного опрацювання музичних творів» [8].

Ця методика передбачала заповнення респондентами спеціальної таблиці, що містить засадничі поняття, оперування якими є необхідним для будь-якого інтерпретаційного опрацювання інструментальних, зокрема, скрипкових творів, які студенти мають розкрити, виявляючи власну обізнаність у галузі інтерпретаційної діяльності.

Статистичні розрахунки щодо І показника сформованості виконавсько-фахового компоненту продемонстрували наступну диференціацію опитаних за виявом обізнаності у галузі інтерпретаційного опрацювання музичних творів:

високу обізнаність у галузі інтерпретаційного опрацювання музичних творів виявили 16,67% респондентів;

часткову обізнаність у цій галузі виявили 46,67% респондентів;

не виявили обізнаності - 36,67% респондентів.

Цей показник сформованості виконавсько-фахового компоненту досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва - наявність перцептивно-технічних умінь щодо втілення інтерпретаційної концепції музичного твору під час скрипкового виконавства.

Сформованість цього показника передбачає:

з одного боку, наявність у студента умінь техніки скрипкового виконавства, пов'язаних безпосередньо із сенсорною моторикою, на кшталт умінь виконання кантіленних творів «широкого дихання», умінь щодо виконання у швидкому темпі таких елементів скрипкової техніки, як гамоподібні та арпеджіювані пасажі, «подвійні ноти» та акорди, стрибки тощо, умінь щодо володіння різноманітним тембральним забарвленням та ін.;

з іншого боку, наявність у студента під час прилюдного втілення інтерпретаційної концепції сукупності умінь, пов'язаних із перцептивною здатністю до музичної комунікації із скрипковим (інструментальним) твором щодо глибокого проникнення в художньо-образний та ідейний зміст цього твору, виявивши за допомогою власної інтерпретації та власного артистизму оригінальність і своєрідність означеного твору, а також наявність у студента під час прилюдного втілення інтерпретаційної концепції умінь адекватного сприймання інформаційних сигналів від публіки як партнера по музичній комунікації, які дозволяють гнучко внести зміни у виконавський процес на базі трактування отриманих від публіки сигналів.

Для діагностування цього показника нами було використано спостережливий метод педагогічного спостереження, а також метод експертного оцінювання, застосовані під час індивідуальних занять, заліків та екзаменів з курсів «Основний інструмент», «Додатковий інструмент», а також під час «Виробничої педагогічної практики з музичного мистецтва».

Застосування цих методів відбувалось разом із застосування інформаційно-комунікаційних засобів, які дозволили записати і зберегти на електронних носіях перебіг означених занять, заліків та екзаменів, а потім представити електронні варіанти, зокрема, для екпертного оцінювання рівнів сформованості перцептивно-технічних умінь респондентів.

Отримані результати щодо II показника сформованості виконавсько-фахового компоненту виявили наступну диференціацію респондентів у відповідності до наявності перцептивно-технічних умінь щодо втілення інтерпретаційної концепції музичного твору під час скрипкового виконавства:

належну сформованість перцептивно-технічних умінь щодо втілення інтерпретаційної концепції музичного твору під час скрипкового виконавства виявили 20 % респондентів;

часткову сформованість цих умінь виявили 46,67% респондентів;

низьку сформованість означених умінь продемонстрували - 33,33 % респондентів.

III показник сформованості виконавсько-фахового компоненту досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва - вияв здатності до практичного володіння інформаційно-комунікаційними технологіями у процесі інструментальної підготовки. Зміст цього показника не обмежується уміннями респондентів записати на електронний пристрій (комп'ютер, планшет, смартфон та ін.) своє виконання музичних творів або виконання своїх колег-студентів, професійних виконавців тощо. Хоча такі уміння є вельми важливими з позицій якісної передачі звучання музичного інструменту, можливості повноцінного спостереження за своєю поведінкою або поведінкою іншого виконавця на сцені, що безумовно збагачує власний досвід музичного виконавства.

Професійна компетентність сучасного вчителя музичного мистецтва, так само як і його інструментально-виконавська компетентність, передбачає уміння користуватись сучасним спеціалізованим програмним забезпеченням, створеним для скрипкового або іншого інструментального навчання учнів на

кшталт «Soft Way To Mozart», «Broun bags» та ін., уміння сполучати програми з навчання музичному мистецтву із навчальними платформами на кшталт MOODLE, уміння користуватися відео-платформами для віддалених відео-конференцій ZOOM тощо.

Для педагогічної діагностики щодо сформованості цього показника було застосовано обсерваційний метод педагогічного спостереження під час «Виробничої педагогічної практики з музичного мистецтва», а також модифіковану методику Н.Кузьміної та В.Гінецинського «Самоаналіз здатності до практичного володіння інформаційно-комунікаційними технологіями у процесі інструментальної підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів» [2], [6].

Педагогічна діагностика, здійснена щодо III показника сформованості виконавсько-фахового компоненту засвідчила наступну диференціацію студентів у відповідності до вияву здатності до практичного володіння інформаційно-комунікаційними технологіями у процесі інструментальної підготовки:

належну здатність до практичного володіння інформаційно-комунікаційними технологіями у процесі інструментальної підготовки продемонстрували 23,33 % респондентів;

часткову здатність до практичного володіння цими технологіями показали 31,67 % респондентів;

низьку здатність виявили 45 % опитаних.

Диференціація майбутніх учителів музичного мистецтва зв рівнями сформованості виконавсько-фахового компоненту досвіду скрипкового виконавства подано у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Диференціація за рівнями сформованості виконавсько-фахового компоненту досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів

**музичного мистецтва під час констатувального експерименту (критерій
– «міра сформованості музично-виконавської компетентності»)**

Показники	Високий рівень		Середній рівень		Низький рівень	
	абсолют. значення	%	абсолют. значення	%	абсолют. значення	%
I	10	16,67	28	46,67	22	36,67
II	12	20,00	28	46,67	20	33,33
III	14	23,33	19	31,67	27	45,00
У цілому для критерію	12	20,00	25	41,67	23	38,33

Аналіз отриманих результатів педагогічної діагностики щодо сформованості виконавсько-фахового компоненту досвіду скрипкового виконавства студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів, що подано у таблиці 2.3., дозволив стверджувати, що музично-виконавська компетентність сформована на належному рівні лише у 20 % респондентів. Часткову сформованість виявлено у 41,67 % респондентів. У той же час, низький рівень сформованості продемонстрували 38,33 % майбутніх учителів музичного мистецтва.

Продовжуючи виконання II завдання констатувального експерименту щодо встановлення рівнів сформованості рефлексивно-перетворюючого компоненту досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва згідно до критерію «ступінь сформованості виконавської стабільності в майбутніх вчителів музичного мистецтва», нами було проведено ряд подальших діагностичних зрізів. Означені діагностичні зрізи було здійснено, як і у попередніх діагностуваннях, за допомогою інформаційно-комунікаційних засобів.

I показник сформованості рефлексивно-перетворюючого компоненту – вияв здатності до рефлексивного аналізу результатів власної інтерпретаційно-виконавської діяльності. Саме вдумливий рефлексивний аналіз власної

інтерпретаційно-виконавської діяльності є тим перетворюючим чинником скрипкового (інструментального) виконавства, який уможливорює покращити його якість не одноразово, в якомусь конкретному випадку прилюдного виступу, а фундаментально, на постійній основі, що і є ознакою сформованості виконавського досвіду.

Спочатку рефлексивний аналіз успішних та неуспішних моментів скрипкового виконавства забезпечує не просто отримання сукупності особисто перевірених знань у цій галузі, а сприяє перетворенню цих знань у конкретні переконання. Причому експериментальною перевіркою для набутих знань і переконань у цьому випадку слугують подальші виступи, які дозволяють підтвердити або спростувати їх вірність. Означені знання й переконання у царині музичного виконавства поступово лягають у свідомість, що відіграє роль у цьому випадку певного «накопичувача досвіду скрипкового виконавства». Характерно, що сукупність цих знань і переконань як основа музично-виконавського досвіду може бути передана колегам-студентам, учням тощо.

Також вельми важливу роль відіграє поглиблений рефлексивний аналіз безпосередньо інтерпретаційної версії. Рефлексивному аналізу підлягає як оригінальність та переконливість самої версії, так і якість її донесення до слухача. Рефлексивний аналіз інтерпретації дозволяє перевірити й удосконалити її, що також слугує позитивним перетворенням у галузі скрипкового виконавства.

Принципово важливим для проведення детального, поглибленого рефлексивного самоаналізу є застосування інформаційно-комунікаційних технологій. Саме компетентне володіння цими технологіями уможливорює здійснення якісного відео-запису для кожного випадку власного скрипкового виконавства на електронний пристрій, що вже через рік дозволить утворити електронну відеотеку, яка упродовж років фахового навчання дозволить проаналізувати динаміку сформованості досвіду власної інтерпретаційної діяльності.

Для проведення контрольних зрізів щодо рівнів сформованості рефлексивно-перетворюючого компоненту згідно до І показника - вияву здатності до рефлексивного аналізу результатів власної інтерпретаційно-виконавської діяльності, було застосовано метод педагогічного спостереження за проведенням усного рефлексивного аналізу студентами власної інтерпретаційно-виконавської діяльності безпосередньо після прилюдних виступів, а також модифіковану методику «Самооцінювання здатності до рефлексивного аналізу результатів власної інтерпретаційно-виконавської діяльності» (додаток Е). Ця методика була розіслана респондентам електронною поштою, що прискорило подальший аналіз результатів діагностичного опитування.

Проведення контрольних зрізів, здійснене щодо І показника сформованості рефлексивно-перетворюючого компоненту висвітлює таку диференціацію майбутніх педагогів-музикантів у відповідності до вияву здатності до рефлексивного аналізу результатів власної інтерпретаційно-виконавської діяльності:

Високий рівень здатності до рефлексивного аналізу результатів власної інтерпретаційно-виконавської діяльності продемонстрували 20 % респондентів;

Середній рівень означеної здатності показали 36,67 % опитаних;

Низький рівень цієї здатності виявили 43,33 % студентів.

ІІ показник сформованості рефлексивно-перетворюючого компоненту – вияв здатності до самооцінювання і самокорекції у під час процесу скрипкового виконавства. Здатність до миттєвого самооцінювання перебігу процесу скрипкового виконавства, що є виявом миттєвого співставлення поточних результатів триваючої в реальному часі інтерпретації з її уявною еталонною версією, обумовлює здатність до реактивної самокорекції виконавсько-інтерпретаційної діяльності, якщо означене співставлення виявило суттєву різницю між уявно еталонним і озвученим варіантом. У такому випадку інтерпретатор, реагуючи на почуту різницю, корегує процес

виконавства, або повертаючись у річище інтерпретаційного концепту, або миттєво змінюючи сам концепт з метою збереження органічності цілісного виконання.

Фіксація, подальше прослуховування і аналіз подібних ситуацій скрипкового виконавства, здійснені за допомогою інформаційно-комунікаційних засобів, збагачують досвід майбутнього вчителя музики у галузі інтерпретаційно-виконавської діяльності.

Для діагностування цього показника було застосовано метод експертного оцінювання перебігу скрипкової виконавської діяльності під час заходів поточної та підсумкової атестації, модифіковану методику «Дослідження здатності до самооцінювання під час процесу скрипкового виконавства» (модифікація за зразком відповідної методики Г.Казанцевої, [1, 166-167], а також методику модифіковану методику «Дослідження здатності до самокорекції під час процесу скрипкового виконавства» (модифікація за зразком відповідної методики В.Волошиної, Л.Долинської, О.Ставицької та О.Темрук) [1].

Як і під час дослідження сформованості структурних компонентів досліджуваного феномену наведені вище методики було поширено, опрацьовано отримані результати і класифіковано означені результати шляхом застосування інформаційно-комунікаційних технологій.

Проведені статистичні розрахунки щодо II показника сформованості рефлексивно-перетворюючого компоненту показало наступний розподіл респондентів:

Високий рівень здатності до самооцінювання і самокорекції під час процесу скрипкового виконавства продемонстрували 16,67 % майбутніх учителів музики;

Середній рівень означеної здатності виявили 33,33 % опитаних;

Низький рівень цієї здатності продемонстрували 50 % студентів.

Диференціація майбутніх учителів музичного мистецтва зв рівнями сформованості рефлексивно-перетворюючого компоненту досвіду скрипкового виконавства подано у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4.

Диференціація за рівнями сформованості рефлексивно-перетворюючого компоненту досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва під час констатувального експерименту (критерій – «Ступінь сформованості виконавської стабільності в майбутніх вчителів музичного мистецтва»)

Показники	Високий рівень		Середній рівень		Низький рівень	
	абсолют. значення	%	абсолют. значення	%	абсолют. значення	%
I	12	20	22	36,67	26	43,33
II	10	16,67	20	33,33	30	50,00
У цілому для критерію	11	18,33	21	35,00	28	46,67

З огляду на отримані результати, наведені у таблиці 2.4., виконавська стабільність, що є критерієм сформованості рефлексивно-перетворюючого компоненту досвіду скрипкового виконавства в майбутніх вчителів музичного мистецтва, виявилась на високому рівні лише у 18,33 % респондентів. Середній рівень сформованості продемонстрували 35 % опитаних. У той же час, на низькому рівні сформованості опинилась переважна більшість респондентів - 46,67 %, що свідчить про переважання саме низького рівня.

З метою виконання 3 завдання констатувального експерименту щодо встановлення рівнів сформованості досліджуваного феномену в цілому було здійснено статистичне узагальнення отриманих результатів щодо покомпонентного розподілу респондентів у відповідності до високого, середнього та низького рівнів сформованості досвіду скрипкового виконавства.

Узагальнені статистичні дані, які засвідчують диференціацію респондентів за наявними рівнями сформованості досліджуваного феномену подано у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Диференціація майбутніх учителів музичного мистецтва за рівнями сформованості досвіду скрипкового виконавства на етапі констатувального експерименту

Компоненти	Високий рівень		Середній рівень		Низький рівень	
	абсолют. значення	%	абсолют. значення	%	абсолют. значення	%
Мотиваційно-гедоністичний	15	25,00	23	38,33	22	36,67
Виконавсько-фаховий	12	20,00	25	41,67	23	38,33
Рефлексивно-перетворюючий	11	18,33	21	35,00	28	46,67
Загальний рівень сформованості	13	21,67	23	38,33	24	40,00

Таким чином, наведена у таблиці 2.5. диференціація респондентів за наявними рівнями сформованості досвіду скрипкового виконавства яскраво демонструє тенденцію щодо притаманного етапу констатації переважання низького рівня сформованості досліджуваного феномену, на якому розмістилось 40% респондентів. Це майже на 2% більше, ніж кількість респондентів, які посіли середній рівень - 38,33%. У той час, як на низькому рівні знаходиться усього лише 21,67% респондентів.

Виконання третього завдання констатувального експерименту уможливило перехід до останнього – четвертого завдання щодо узагальнення якісних характеристик високого, середнього та низького рівнів сформованості в майбутніх учителів музичного мистецтва досвіду скрипкового виконавства.

Низький рівень

Студенти не виявляють зацікавленості ані щодо інструментально-виконавської діяльності, ані щодо її удосконалення, ані, природньо, щодо набуття будь-яких знань для її провадження. Спостерігаються часом ситуативні сплески інтересу, бажання довідатись про певні моменти скрипкового виконавства, але інтерес так само ситуативно зникає.

Відсутність пізнавального інтересу обумовлює відсутність потребового спонукання щодо систематичного провадження скрипкової виконавської діяльності. Потреба скрипкового виконавства стимулюється лише практичними вимогами фахового навчання, на кшталт необхідності під час «Виробничої педагогічної практики з музичного мистецтва» спеціально підготувати музичний твір для організації на уроці мистецтва слухання музичних творів. Тоді потребове спонукання щодо провадження виконавської діяльності обумовлено вимогами методиста і вчителя музичного мистецтва. Після проведення цього заходу потребове спонукання зникає. З огляду на вищезазначене, психологічна установка є несформованою не тільки на удосконалення власного скрипкового виконавства, але й взагалі на будь-яке провадження інструментальної виконавської діяльності.

Студенти, які посідають низький рівень сформованості досвіду скрипкового виконавства виявляють поверхову обізнаність у галузі інтерпретаційного опрацювання музичних творів, яка існує на інтуїтивному рівні, рівні здогадок абоощо. Студенти не виявляють знань і умінь у галузі музично-теоретичного аналізу засобів музичної виразності, не розуміють, як правило, значущості «точки золотого перетину» або не уявляють взагалі, що цей термін означає. Стосовно жанрово-стильового аналізу музичних творів обізнаність виявляється лише на рівні розпізнавання елементарних музичних жанрів.

Наявність перцептивно-технічних умінь виявляється почасти ситуативно і водночас, не в комплексі. До прикладу, студент може вивчити твір напам'ять і навіть досягти певного технічного рівня, але, разом з тим, здатність до перцепції

у контексті осягнення образного змісту музичного твору, музичної комунікації із ним та публікою залишається на рівні елементарних уявлень.

Володіння практичними умінями щодо застосування у процесі фахового навчання інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема, під час проведення уроків музичного мистецтва в закладах середньої освіти, виявляється на рівні віднайдення інформації в інтернеті і демонстрації її учням, використовуючи в цей час диск USB або, якщо в навчальній аудиторії інтернет-зв'язок функціонує нормально, демонструючи обрану навчальну інформацію on line. Водночас, в умовах віртуального навчання студенти цього рівня залишаються, як правило, беспорядними. Вони не спроможні не тільки самостійно завантажити додаткові засоби віртуального навчання (навчальні ігри, тренінги тощо) під час роботи, до прикладу у ZOOM, але й не можуть до них підключитися, навіть у випадку, коли це зробив модератор. Про удосконалення власного скрипкового виконавства. набуття й розширення відповідного досвіду за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій мова взагалі не йде, бо студенти цього рівня не демонструють вмотивованості. Таким чином, доцільно стверджувати про несформованість у студентів цього рівня інструментально-виконавської компетентності.

Студенти, що розмістились на низькому рівні сформованості досвіду скрипкового виконавства, демонструють нестабільну виконавську, яка виявляється в панічних настроях у процесі провадження скрипкової виконавської діяльності під негативним впливом стресорів. Несформованість виконавської стабільності є абсолютно закономірною для студентів цього рівня, оскільки не виявляють ані вмотивованості, ані здатності до рефлексивного аналізу результатів власної інтерпретаційно-виконавської діяльності. На підґрунті такої неспроможності неможливо встановити власні помилки, визначити їх причини й виправити їх у подальшій виконавській діяльності, що й спричиняє до відсутності бідь-якого позитивного досвіду. Водночас, нездатність до рефлексивного аналізу позитивних і негативних моментів власного скрипкового виконавства призводить до неспроможності безпосередньо під час прилюдного виконавства

швидко зреагувати на помилку і органічно її виправити. Причому характерним є те, що здатність до самооцінювання зберігається, тобто студент усвідомлює, що помилився. Водночас, усвідомлення помилки на цьому рівні призводить скоріше до розгубленості, а не до спроможності швидко й непомітно повернутись у русло подальшого виконавства.

Середній рівень

Студенти, що знаходяться на середньому рівні, виявляють зацікавленість щодо інструментально-виконавської діяльності, а також щодо покращення її якості виключно в межах встановлених вимог фахового навчання загалом і інструментальної підготовки зокрема. Вони зацікавлені в набутті знань щодо удосконалення скрипкової виконавської діяльності. оскільки гарним стимулом для них є отримання високих балів з курсів «Основний інструмент», «Додатковий інструмент», «Виробнича педагогічна практика з музичного мистецтва» тощо. Інтерес є достатньо пролонгованим у часі, причому іноді студенти захоплюються проблематикою набуття досвіду скрипкового виконавства і здатні на базі стійкого інтересу перейти на високий рівень.

Наявність пролонгованого у часі пізнавального інтересу стимулює й відповідне потребове спонукання щодо провадження й удосконалення скрипкової виконавської діяльності. Студенти цього рівня усвідомлюють, що, чим більше вони присвятять свого часу прилюдним виступам, тим більше в них є шансів розширити власний виконавський досвід, призвичаїтись до сцени тощо. Тоді потребове спонукання щодо провадження виконавської діяльності пролонгується не тільки за рахунок вимог професорсько-викладацького складу, але й власного бажання отримати високий бал під час іспиту, заліку тощо. З огляду на вищезазначене, психологічна установка на удосконалення власного скрипкового виконавства функціонує в межах вимог навчального процесу.

Студенти, що знаходяться на середньому рівні сформованості досвіду скрипкового виконавства, виявляють достатню обізнаність у галузі інтерпретаційного опрацювання музичних творів. Студенти не тільки володіють знаннями галузі музично-теоретичного, музично-історичного,

художньо-педагогічного аналізу музичних творів, але й здатні застосувати їх під час інтерпретаційної діяльності, а також побудувати на основі цих знань власні інтерпретаційні уміння. Водночас, студенти цього рівня у великій мірі послуговуються рекомендаціями й порадами викладача, почасти застосовуючи для інтерпретаційного опрацювання саме ту концепцію, яку запропонував викладач.

Наявність перцептивно-технічних умінь виявляється досить стабільно, але почасти, так само, як і на низькому рівні, не завжди комплексно. Тобто перцептивні і технічні уміння відпрацьовуються і застосовуються студентом, як правило, окремо. Велику складність становить здобуття студентом здатності застосовувати ці уміння органічно і сумісно. Водночас, системно поставлені викладачем вимоги дозволяють досягти певної результативності щодо сформованості означених умінь.

Студенти цього рівня виявляють володіння практичними уміннями щодо застосування у процесі фахового навчання інформаційно-комунікаційних технологій. Вони володіють уміннями застосування інформаційно-комунікаційних засобів в межах існуючих навчальних вимог, тобто здатні не віднайти потрібну інформацію, але й застосувати її в навчальних цілях на рівні користувача, брати участь у віртуальних тренінгах, організувати й проводити віртуальні уроки музичного мистецтва тощо. Водночас, про методичну творчість у галузі сполучення методів мистецького навчання із інформаційно-комунікаційним інструментарієм мова не йде. Таким чином, доцільно стверджувати про часткову сформованість у студентів цього рівня інструментально-виконавської компетентності.

Студенти, що знаходяться на середньому рівні, демонструють частково сформовану виконавську стабільність. Стабільне прилюдне виконання може швидко змінитись при появі неочікуваного стресора, до якого студент є невідповідним. Студенти здатні до провадження рефлексивного аналізу результатів власної інтерпретаційно-виконавської діяльності, особливо, якщо обговорення означених результатів ініціюється викладачем. На вимогу

викладача, а також з його допомогою, студент має змогу визначити власні помилки, проаналізувати їх підґрунтя, а також зробити пропозиції щодо їх подальшого уникнення, що сприяє накопиченню досвіду скрипкового виконавства. усвідомлення й обговорення негативних і позитивних моментів прилюдних виступів уможлиблює відпрацювання здатності до реактивного виправлення помилок у процесі виконання музичних творів.

Високий рівень

Студенти, що знаходяться на високому рівні, виявляють абсолютно усвідомлену зацікавленість у провадженні й постійному удосконаленні власної інструментально-виконавської діяльності. Вмотивованість ґрунтується на розумінні важливості означеної діяльності для набуття високого рівня професійності, досягнення найвищої кваліфікованості у фасі вчителя музичного мистецтва. викладача мистецьких дисциплін тощо. Зацікавленість в набутті знань щодо удосконалення скрипкової виконавської діяльності стимулюється як бажанням отримати високий рейтинг успішності інструментальної підготовки, так і тим, що якість скрипкового виконавства набула для них особистісного смислу.

Наявність стійкого пізнавального інтересу відіграє роль важливого фактору щодо постійного поглиблення потребового спонукання щодо перманентного провадження й удосконалення скрипкової виконавської діяльності. Студенти, що знаходяться на високому рівні, абсолютно усвідомлено й цілеспрямовано відшуковують можливості для збагачення власного досвіду скрипкового виконавства, розцінюючи свої прилюдні виступи як дієвий інструмент його удосконалення. Потребове спонукання щодо якості власної виконавської діяльності постійно поглиблюється, не тільки спрямовуючи студента на постійне розширення сфери інструментального виконавства, але й підштовхуючи одночасно до вивчення досвіду провідних виконавців під час вивчення аудіо- та відеозаписів їх концертних виступів, до віднайдення спеціалізованої літератури з проблем скрипкового виконавства, до участі у віртуальних групах у фейсбуці,

тематично пов'язаних із набуттям досвіду скрипкового (інструментального) виконавства, до ведення фахових дискусій не тільки під час офіційно організованих науково-практичних конференцій з проблем інструментального виконавства, але й під час форумів on line тощо.

Сформованість стійкого пізнавального інтересу до знань у царині скрипкового виконавства, а також постійне поглиблення потребового спонукання обумовлюють сформованість психологічної установки на удосконалення власного скрипкового виконавства, яка виявляє себе як у процесі формальної освіти безпосередньо в межах інструментальної підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів, так і у процесі неформальної та інформальної освіти.

Студенти, які посідають високий рівень сформованості досвіду скрипкового виконавства, виявляють не просто обізнаність у галузі інтерпретаційного опрацювання музичних творів, а демонструють музично-виконавську ерудованість. Тобто, виявляючи фундаментальні знання у галузі музично-теоретичного, музично-історичного, художньо-педагогічного аналізу музичних творів, студенти високого рівня виявляють здатність до вільного оперування означеними знаннями, сформований музично-виконавський тезаурус тощо. Сформованість музично-виконавської ерудованості забезпечує міцне підґрунтя для формування багатої палітри інтерпретаційних умінь, базованих на відповідних знаннях, що сприяє перманентно висхідній динаміці формування досвіду скрипкового виконавства. Під час створення інтерпретаційної концепції скрипкового твору студенти цього рівня, як правило, не тільки здатні до самостійного створення власної інтерпретаційної версії, але й почасти сперечаються із викладачем, відстоюючи свою творчо-інтерпретаційну позицію.

Наявність перцептивно-технічних умінь, виявляється, на відміну від студентів низького та середнього рівнів, органічно й комплексно. Тобто студент високого рівня у свідомості не відокремлює техніку скрипкового виконавства від осягнення образно-художнього змісту музичного твору, а

осмислює її як засіб музичної комунікації. Володіння практичними вміннями щодо застосування у процесі фахового навчання інформаційно-комунікаційних технологій є в студентів цього рівня одним з найдієвіших інструментів формування власного досвіду скрипкового виконавства. Ці вміння використовуються студентами як під час формальної мистецької освіти в межах інструментальної підготовки (пошук необхідної музично-педагогічної інформації, презентації доповідей та рефератів з навчальних курсів «Основний інструмент», «Додатковий інструмент», «Методика музичного виховання», «Виробнича педагогічна практика з музичного мистецтва, участь у віртуальних тренінгах, віртуальних уроках музичного мистецтва, індивідуальних та групових заняттях з наведених вище курсів тощо), так і під час неформальної мистецької освіти, коли процес досягнення мети щодо сформованості досвіду скрипкового виконавства носить особистісно-динамічний характер, що обумовлює активізацію методичної творчості на базі сумісного застосування методів інструментального вправління із інформаційно-комунікаційним інструментарієм. Характерним для студентів високого рівня є те, що здатність до означеної методичної творчості виявляється також під час комбінованих уроків музичного мистецтва, коли практикант, ефективно сполучаючи традиційні методи мистецького навчання із інформаційно-комунікаційним інструментарієм, активізує самостійну музично-творчу діяльність учнів під час їх колективного та сольного музикування, що засвідчує сформованість не тільки інструментально-виконавської, але й методичної компетентності.

Студенти, що знаходяться на високому рівні, демонструють належний рівень сформованості виконавської стабільності. Підґрунтям для стабільного виконання музичних творів слугує вмотивоване систематичне провадження рефлексивного аналізу результатів власної інтерпретаційно-виконавської діяльності. Здатність до вільного творчого застосування інформаційно-комунікаційних технологій відіграє для успішності означеного аналізу провідну роль, оскільки студенти цього рівня демонструють бажання й вміння

записувати на електронні пристрої усі свої прилюдні виступи, що дозволяє не тільки проаналізувати кожний конкретний виступ, але й загальну динаміку якості власного скрипкового виконавства, що є визначальним для ефективності процесу формування досвіду скрипкового виконавства.

Систематичне провадження рефлексивного аналізу результатів власної інтерпретаційно-виконавської діяльності забезпечує здатність на практиці покращити власні емоційні й моторно-сенсорні реакції на появу як очікуваних, так і неочікуваних стресорів, що забезпечує належний рівень стабільності прилюдного виконавства, збагативши й розширивши саме позитивний його досвід.

Послідовне виконання усіх завдань констатувального експерименту дозволило окреслити сукупність методів і прийомів мистецького навчання, а також інформаційно-комунікаційних засобів, для упровадження й експериментальної перевірки методики формування досвіду скрипкового виконавства в майбутніх учителів музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

Висновки до другого розділу

Здійснений теоретико-методичний аналіз формування досвіду скрипкового виконавства в майбутніх учителів музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій дозволив дійти таких висновків:

- в основі організації процесу формування досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій лежить визначена нами структура, яка містить: *мотиваційно-гедоністичний, виконавсько-фаховий та рефлексивно-перетворюючий компоненти*. Кожен із цих структурних компонентів включає елементи, які характеризують і розкривають їх сутнісні ознаки. *Мотиваційно-гедоністичний* компонент охоплює глибокий

стабільний інтерес до музично-педагогічної діяльності із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, до мистецької діяльності, стійке прагнення до впровадження художніх цінностей, через гедоністичний ефект в середовище підростаючого покоління, адже мотивація – це спонукання, що викликає активність організму й визначає її спрямованість. Мотиваційно-гедоністичний компонент представлений стійкою зацікавленістю майбутньою професією та розвитком мотиваційної сфери, що формує установку на інструментально-виконавську діяльність. *Виконавсько-фаховий* компонент включає використання вчителем музичного мистецтва інтерактивних методів спілкування, скерованих на творчу взаємодію та на ціннісне ставлення до музичного виконавства. Він характеризує готовність студентів факультетів мистецтв до включення в активні форми музично-виконавської діяльності. Охоплюючи психолого-педагогічні та мистецтвознавчі знання, уміння та навички, виконавсько-фаховий компонент розкриває творче використання досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційної комунікації. *Рефлексивно-перетворюючий* компонент представлений готовністю та здатністю до критичного осмислення, адекватного оцінювання результатів музично-педагогічної діяльності, вибору кращих способів професійної діяльності, розвиненою здатністю до педагогічної та мистецької рефлексії. Рефлексія пов'язана з осмисленням людини себе як цілісної особистості, що сама реалізує і розвиває власну індивідуальність. Отже рефлексія, означає самостереження, яке спрямовує свідомість на відтворення в мовленні (думках та бажаннях) інтелектуальних й емоційних почуттів, які визначають ставлення особистості до себе самого;

- визначені педагогічні умови формування досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, а саме: педагогічне стимулювання спрямованості скрипкової підготовки майбутніх учителів музики на оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями, педагогічного забезпечення інформаційної основи скрипкової підготовки в якості важливого чинника інтеграції в цьому процесі навчальних

курсів, а також педагогічного інструментарію, що включає комп'ютерні технології, побудовані на сучасних інформаційно-комунікаційних засобах навчання, поєднаних із методами і засобами мистецького навчання; педагогічного забезпечення формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі фахової скрипкової підготовки. Результативність педагогічного стимулювання спрямованості скрипкової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями залежить від якості інформаційно-комунікаційної спрямованості кожного з навчальних курсів, що входить до змісту фахового навчання у цілому. Об'єднуючим фактором у цьому випадку слугує інформаційно-комунікаційна основа фахового навчання майбутніх учителів музичного мистецтва, а також наявність інформаційно-комунікаційних елементів у змісті навчальних дисциплін, що обумовлює їх інтеграцію в навчальному середовищі саме на означеній основі. Інтеграція нормативних і варіативних навчальних дисциплін у процесі фахового навчання студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів сприяє цілісності скрипкової підготовки у цілому і процесу формування досвіду скрипкового виконавства у процесі означеної підготовки зокрема. Означена інтеграція забезпечується на практиці шляхом актуалізації міжпредметних зв'язків у навчальному середовищі між різними навчальними курсами, присвяченими практичному формуванню досвіду скрипкового виконавства в частині відпрацювання умінь та навиків гри на скрипці («Спеціальний інструмент», «Оркестровий клас», «Виконавський практикум» тощо), навчальними курсами, спрямованими на розвиток умінь інтерпретаційного опрацювання творів для скрипки («Аналіз музичних творів», «Вітчизняна та всесвітня історія музики», «Стильова гармонізація» тощо), та навчальними курсами, які забезпечують розвиток музично-творчих здібностей, таких, як музичний слух, музична пам'ять студентів, необхідних для набуття позитивного досвіду скрипкового виконавства («Сольфеджіо», «Гармонія», «Аналіз музичних форм» тощо).

Перелік використаних джерел до другого розділу

1. Волошина В.В., Долинська Л.В., Ставицька С.О. Темрук О.В. Загальна психологія: практикум. Київ: Каравела, 2010. 279 с.
2. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження: методичні поради молодим науковцям. Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.
3. Гончаренко С.У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене й виправлене. Рівне: Волинські обереги. 2011. 519 с.
4. Сюй Вейвей. Методичні засади формування виконавської стабільності магістрантів музичного мистецтва у процесі вокального навчання. Дисертація доктора філософії за спец. 014 – Середня освіта (музичне мистецтво). Київ. НПУ імені М.П. Драгоманова, 2021. 255 с.
5. Хоружа О.В. Методичні засади формування етнопедагогічного мислення майбутнього вчителя музики. Дисертація кандидата педагогічних наук за спец. 13.00.02. Теорія та методика музичного навчання. Київ. НПУ імені М.П. Драгоманова, 2010. 254 с.

РОЗДІЛ ІІІ

ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ДОСВІДУ СКРИПКОВОГО ВИКОНАВСТВА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

3.1. Установчо-цільовий етап формувального експерименту з досвіду скрипкового виконавства студентів факультетів мистецтв

Після проведення констатувального експерименту щодо діагностування рівнів сформованості досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій на базі Факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, Факультету культури і мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки та Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету було організовано і проведено формувальний експеримент за участі 30 респондентів, розподілених у контрольні та експериментальні групи. До контрольних груп було долучено 15 осіб. До експериментальних груп було долучено 17 осіб поданих вище університетів.

Проведення формувального експерименту було підпорядковано меті щодо упровадження й експериментальної перевірки розробленої методики формування досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. Необхідні обрахування проводились, так само, як і під час констатувального експерименту, за методикою С. Гончаренко, поданою в його праці «Педагогічне дослідження» за формулою

$$M = \frac{x_1 + x_2 + x_3 + \dots + x_n}{n} = \frac{\sum x_i}{n} \quad [\text{Гончаренко С.У. Український педагогічний}]$$

енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене й виправлене. Рівне: Волинські обереги. 2011. 519 с., 219].

Розроблена методика формування досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій охопила три основні етапи.

I етап – *установчо-цільовий*, перебіг якого включав педагогічну інтенсифікацію мотиваційної цілеспрямованості майбутніх учителів музичного мистецтва щодо когнітивного і виконавсько-практичного аспектів систематичного провадження скрипкової (інструментальної) підготовки на основі педагогічного стимулювання емоційно-гедоністичного супроводження навчального процесу. Установчо-цільовий етап запропонованої методики передбачав формування в студентів музично-педагогічних ЗВО особистісної установки на перманентне удосконалення рівня скрипкового виконавства шляхом педагогічного підтримання стійкості пізнавальних інтересів та художньо-естетичного потребового спонукання у царині скрипкового виконавства.

Характерною особливістю установчо-цільового етапу методики формування досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій в майбутніх учителів музичного мистецтва стала педагогічна активізація позитивно-емоційного фону провадження скрипкової підготовки, за допомогою якого досягалось відчуття й усвідомлення студентами скрипкової виконавської діяльності як сензитивної цінності, провадження якої дарує естетичну насолоду.

II етап – *професійно-поглиблюючий*, який передбачав здобуття студентами компетентності у галузі як безпосередньо інструментального виконавства, так і у царині поглибленого володіння інформаційно-комунікаційними технологіями, що є в сучасних умовах одним з основних факторів професіоналізму майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Характерною властивістю професійно-поглиблюючого етапу методики формування досвіду скрипкового виконавства із застосування інформаційно-

комунікаційних технологій є усвідомлення студентами провідної ролі інформаційно-комунікаційних технологій для оволодіння інструментально-виконавською компетентністю у частині, зокрема, інтерпретаційної діяльності. Адже саме застосування інформаційно-комунікаційних технологій надає студентам можливість швидкого ознайомлення як із методичною літературою в галузі інтерпретаційного опрацювання музичних творів для скрипки, так і з різними інтерпретаційними версіями музичних творів від провідних скрипалів-виконавців. Адже швидко ознайомитись із цими версіями можна, просто прослухавши в інтернеті в тому чи іншому виконанні обраний музичний твір.

III етап методики формування досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій – *аналітично-конструктивний*. Аналітично-конструктивний етап забезпечував набуття майбутніми вчителями музичного мистецтва здатності до стабільного прилюдного виконання музичних творів для скрипки, що фактично і засвідчує сформованість досвіду скрипкового виконавства.

Специфіка цього етапу методики формування досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій полягала у перманентній фіксації за допомогою означених технологій власних прилюдних виступів, яка й уможливила систематичне провадження їх рефлексивного аналізу, а також самооцінювання студентом не тільки кожного окремого прилюдного виступу, а загальної тенденції формування досвіду скрипкового виконавства.

Під час перебігу *установчо-цільового* етапу запропонованої методики було передбачено формування мотиваційно-гедоністичного компоненту досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. Критерієм сформованості мотиваційно-гедоністичного компоненту було визначено «Ступінь сформованості особистісної установки майбутніх учителів музичного мистецтва на підвищення якості власного скрипкового виконавства».

На установчо-цільовому етапі було застосовано наступний педагогічний інструментарій: групові віртуальні тренінги з інструментально-виконавської ерудованості, мультимедійні інтернет-презентації, віртуальні майстер-класи провідних викладачів скрипкової гри та скрипалів-виконавців, тематичні інтернет-форуми з проблематики скрипкової гри, інтегровані із методами розвитку й пролонгації пізнавального інтересу (навчальних дискусій, методів контролю, методів інсценізації творів для скрипки тощо); симуляційно-ділова гри-тренінг «Студент в ролі керівника оркестрового колективу: аналіз концертного виступу»; разові індивідуальні віртуальні заняття з гри на скрипці; семестровий «Віртуально-мотивуючий навчальний курс «Твоє музично-естетичне задоволення: скрипкове виконавство», який складався із 4 послідовних тематичних вебінарів тощо.

І показник сформованості мотиваційно-гедоністичного компоненту досвіду скрипкового виконавства – вияв стійкого пізнавального інтересу до набуття студентами факультетів та інститутів мистецтв педагогічних університетів знань у цій галузі. Формування стійкого пізнавального інтересу до набуття майбутніми вчителями музичного мистецтва знань у галузі скрипкового виконавства здійснювалось у процесі інструментальної підготовки, зокрема, під час індивідуальних занять з курсів «Основний інструмент» (скрипка, альт), «Додатковий інструмент» (скрипка, альт), під час групових занять з курсу «Оркестровий клас», «Методика музичного виховання», «Методика викладання дисципліни «Спеціальний інструмент» (скрипка, альт)», «Методика викладання дисципліни «Додатковий інструмент» (скрипка, альт)» тощо.

Водночас вельми важливими для формування цього показника виявились науково-практичні форми та заходи наукового студентського товариства (НСТ), на кшталт систематичних засідань наукових студентських гуртків, проблемних груп, організації й проведення студентських науково-практичних конференцій, семінарів та ін.

Оскільки однією з інформаційно-комунікаційних технологій, на яких базувалась наша методика, була обрана *технологія колаборативно-віртуального навчання*, що трактується як навчальна технологія групового співробітництва, взаємодії (англ. Collaboration Technologies), то на установчо-цільовому етапі нашої методики під час формування І показника сформованості мотиваційно-гедоністичного компоненту педагогічний інструментарій було спрямовано не просто на набуття майбутніми вчителями музичного мистецтва актуального досвіду віртуальної пізнавальної активності на основі віртуального обміну методичною інформацією у галузі скрипкового виконавства, а на інтенсифікацію пізнавальної активності за рахунок педагогічного стимулювання позитивно-емоційного фону у процесі набуття знань щодо скрипкового виконавства.

Тобто педагогічний інструментарій було сконструйовано шляхом інтеграції основних форм колаборативно-віртуального навчання (групових віртуальних тренінгів з інструментально-виконавської ерудованості, мультимедійних інтернет-презентацій, віртуальних майстер-класів провідних викладачів скрипкової гри та скрипалів-виконавців, тематичних інтернет-форумів з проблематики скрипкової гри тощо) і методів розвитку й пролонгації пізнавального інтересу (навчальних дискусій, симуляційних ігор, методів контролю, методів інсценізації творів для скрипки тощо).

З метою формування стійкого пізнавального інтересу до набуття студентами знань галузі скрипкового виконавства було використано сукупність тематичних мультимедійних інтернет-презентацій, створених за допомогою програмного забезпечення Microsoft PowerPoint. Застосування цієї програми уможливило поєднання аудіо- та відео-можливостей інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема, анімаційних ресурсів, графіків тощо.

Перевага програмного забезпечення Microsoft PowerPoint полягає в його універсальності щодо формування стійкого пізнавального інтересу до знань в галузі скрипкового виконавства – чи то під час аудиторного групового заняття, яке проводиться в умовах локальної мережі спеціально обладнаної

комп'ютерами аудиторії університету, чи то в ZOOM, коли студенти можуть знаходитись в різних містах і навіть в різних країнах. В обох випадках викладач має змогу здійснювати керування тематичною мультимедійною інтернет-презентацією дистанційно.

Сукупність тематичних мультимедійних інтернет-презентацій містила наступні теми, відповідні змісту модулів з навчального курсу для магістрантів «Методика викладання дисципліни «Спеціальний інструмент» (скрипка, альт)», а саме:

«Інструментальне виконавство вчителя на уроці музичного мистецтва як основа формування музичної культури учнів»;

«Основні аспекти удосконалення інструментально-технічних умінь майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі скрипкової підготовки»;

«Формування виконавської стабільності майбутнього вчителя музичного мистецтва як важливий фактор набуття досвіду скрипкового виконавства».

Специфіка застосування сукупності тематичних мультимедійних інтернет-презентацій полягала у наступному:

під час аудиторних групових занять з навчального курсу «Методика викладання дисципліни «Спеціальний інструмент» (скрипка, альт)», які проходили в приміщенні університету, перевага тематичних мультимедійних інтернет-презентацій виявлялась в інтеграції технічного потенціалу комп'ютерних, мультимедійних засобів у процесі викладення змісту кожної з тем із інтерактивними, ігровими методами розвитку пізнавального інтересу, дискусіями тощо безпосередньо в умовах аудиторної навчально-діалогічної комунікації (студент-студент, студент-викладач);

під час групових занять online з «Методики викладання дисципліни «Спеціальний інструмент» (скрипка, альт)», які проходили в ускладнених епідеміологічних умовах, умовах воєнного стану, перевага тематичних мультимедійних інтернет-презентацій виявлялась у можливості охопити всіх студентів під час викладення нового матеріалу, незалежно від того, де територіально знаходився кожен із них.

Також з метою формування І показника сформованості мотиваційно-гедоністичного компоненту – вияву стійкого пізнавального інтересу до набуття студентами факультетів та інститутів мистецтв педагогічних університетів знань у галузі скрипкового виконавства, було застосовано таку форму колаборативно-віртуального навчання, як віртуальні майстер-класи професорсько-викладацького складу факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського, серед яких:

«Роль плечового поясу у виконавському апараті скрипаля. Пластичне інтонування як засіб розвитку виконавських умінь майбутніх педагогів-музикантів у процесі навчання грі на скрипці та альті» (доктор педагогічних наук, професор В. Федоришин);

«Формування досвіду скрипкового виконавства в студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів: інноваційні та класичні засоби» (викладач П.Кауров).

Доцільно відмітити значущу роль методів стимулювання і мотивації мистецького навчання, застосованих у поєднанні із інформаційно-комунікаційними технологіями [Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Навч. посіб. 3-є вид., допов. Київ: ВАТ«КДНК». 2001. 608 с.]. Для того, щоб стимулювати стійкий, перманентний інтерес студентів до набуття знань у галузі скрипкового виконавства, необхідно побудувати процес скрипкової підготовки таким чином, щоб уся педагогічна діяльність була насичена означеними методами. Причому це стосується не тільки безпосередньо індивідуальних та групових занять online, але й наукової діяльності студентів у віртуальному просторі.

Зокрема, до І підгрупи методів розвитку стійкого пізнавального інтересу до знань у галузі скрипкового виконавства доцільно включити наступні методи: метод мистецько-навчальної дискусії і метод симуляційно-ділової гри [Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Навч. посіб. 3-є вид., допов. Київ: ВАТ«КДНК». 2001. 608 с.].

Метод мистецько-навчальної дискусії було використано за темами: «Якість підготовки концертної програми скрипаля і виконавська надійність: прямий пропорційний зв'язок», «Роль інформаційно-комунікаційних

технологій у процесі управління якістю скрипкового виконавства», «Методи і засоби удосконалення виконавської майстерності скрипаля». Цей метод мистецько-навчальної дискусії було застосовано у синтезі із вербальним методом обговорення, теоретичним методом аналізу запропонованої у темах дискусій проблематики, методом евристичного полілогу і методом колективного формулювання висновків під час навчального інтернет-форуму, присвяченого проблемам скрипкового виконавства, організованого спеціально в межах щорічної науково-практичної конференції студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів.

Для участі у форумі було обрано інформаційно-комунікаційні сервіси «Telegram» і «Google Meet», оскільки практично всі студенти і викладачі його систематично використовували і мали змогу завчасно зареєструватись. Причому обов'язки модераторів форуму по черзі виконували студенти, які опублікували статті з проблематики дискусій.

Симуляційно-ділова гра-тренінг «Студент в ролі керівника оркестрового колективу: аналіз концертного виступу» (частина I) було застосовано у процесі навчальної роботи з курсу «Оркестровий клас». Для проведення цієї симуляційно-ділової гри-тренінгу було використано спеціально створену для групових занять з «Оркестрового класу» online групу користувачів «Камерний оркестр факультету мистецтв».

Симуляційно-ділова гра-тренінг «Студент в ролі керівника оркестрового колективу: аналіз концертного виступу»

Частина I

Рекомендовані умови проведення симуляційно-ділової гри-тренінгу:

гра-тренінг проводиться серед учасників оркестрового колективу під орудою художнього керівника-диригента;

в якості матеріалу рекомендується обирати попередньо опрацьовані музичні твори з репертуару оркестрового колективу, записані під час концертного виступу на електронний носій;

роль керівника оркестрового колективу, який модерує провадження аналізу концертного виступу, студенти виконують по черзі.

Перебіг I частини симуляційно-ділової гри-тренінгу «Студент в ролі керівника оркестрового колективу: аналіз концертного виступу» полягає у виконанні наступних позицій:

вступне слово студента, який виконує роль керівника оркестрового колективу і обов'язки модератора;

вибір студентами конкретного твору з концертної програми, реально виконаної студентським оркестром, записаної і збереженої на електронному носії за допомогою USB накопичувача, телефону тощо, або викладеної і збереженої в You Tube після прямої трансляції у STREAM (прийом створення ситуації самостійного вибору);

групове online-прослуховування учасниками групи власного виконання обраного твору (метод демонстрації музичних творів);

констатація й обговорення позитивних моментів виконання музичного твору в частині повноти донесення до слухачів інтерпретаційної версії, позитивної реакції публіки, успішно створеного іміджу оркестрового колективу (прийом відтворення ситуації успіху, вербальні методи обговорення, полілогу тощо);

груповий аналіз причин успішних моментів виконання оркестром музичного твору (теоретичні методи аналізу, порівняння, вербальні методи бесіди, обговорення, поточних коментарів, образно-демонстраційний метод ілюстрації словесних пояснень);

виявлення й обговорення проблемних ситуацій виконання прослуханого музичного твору в частині повноти донесення до слухачів інтерпретаційної версії, виконавсько-технічних, ансамблевих, організаційних та інших складнощів (теоретичні методи конкретизації та абстрагування проблемних ситуацій, вербальні методи бесіди, обговорення, полілогу тощо);

груповий аналіз причин проблемних ситуацій, виявлених під час виконання оркестром музичного твору (теоретичні методи аналізу,

порівняння, метод проблемного полілогу, вербальні методи бесіди, обговорення, поточних коментарів, образно-демонстраційний метод ілюстрації словесних пояснень);

пропозиції й визначення шляхів розв'язання окреслених проблемних ситуацій (теоретичні методи конкретизації, узагальнення, порівняння, метод проблемного полілогу, вербальні методи обговорення, поточних коментарів, словесних пояснень);

заключне слово студента, який виконує роль керівника хорового колективу і обов'язки модератора (теоретичний метод узагальнення і вербальний метод усного формулювання висновків).

Застосування наведеної вище I частини симуляційно-ділової гри-тренінгу «Студент в ролі керівника оркестрового колективу: аналіз концертного виступу» мало непересічне значення саме для розвитку в студентів відчуття естетичної насолоди від процесу формування в них досвіду скрипкового виконавства. Це відчуття є важливим саме для формування мотиваційно-гедоністичного компоненту досліджуваного феномену, який стимулює в студентів відчуття позитивного емоційного супроводження процесу набуття досвіду скрипкового виконавства за рахунок повторного переживання емоцій виконавського успіху, розуміння його причин і передумов тощо.

Контрольні зрізи щодо сформованості цього показника були проведені в контрольній та експериментальній групах за допомогою електронного діагностичного опитування, розісланого респондентам за допомогою таких засобів ІКТ, як E-Mail, WhatsApp та Viber. Застосування цього діагностичного опитування, яке являє собою модифікацію методики О.Хоружої [Хоружа О.В. Методичні засади формування етнопедагогічного мислення майбутнього вчителя музики: дис. на здобуття вченого ступеню канд. пед. наук: спец. 13.00.02. «Теорія та методика музичного навчання». Київ, 2010. 242с.] «Діагностика вияву стійкого пізнавального інтересу майбутнього вчителя музичного мистецтва до набуття знань у галузі скрипкового виконавства» (Додаток Б), виявило тенденцію впевненого зростання першого показника

сформованості мотиваційно-гедоністичного компоненту досвіду скрипкового виконавства в експериментальній групі порівняно із результатами, отриманими в контрольній групі, а також із результатами, отриманими під час констатувального експерименту .

Для формування на установчо-цільовому етапі II показника мотиваційно-гедоністичного компоненту досвіду скрипкового виконавства – наявності перманентного потребового спонукання щодо систематичного провадження скрипкової виконавської діяльності, було застосовано ряд форм, притаманних технології дистанційного навчання, інтегрованих із методами мотивації мистецького навчання.

Зокрема, було використано таку форму дистанційного навчання, як разові індивідуальні віртуальні заняття з гри на скрипці тривалістю 45 хвилин. Слід зауважити, що означені віртуальні заняття проводились у Skype, ZOOM, Google Meet та Teamspeak, дозволяло гнучко ставитись до вибору і підбирати найбільш зручний час і формат заняття. Водночас, використання даних сервісів Skype передбачало використання дуже якісніших електронних аудіо-та відео-засобів – мікрофонів та відеокамер.

Ці заняття були цілеспрямовано призначені для педагогічного стимулювання потребового спонукання щодо систематичного провадження скрипкової виконавської діяльності. Під час цих індивідуальних віртуальних занять було застосовано методичний інструментарій, який поєднував метод демонстрації музичного твору, прийом відтворення ситуації успіху і метод аналізу причин ситуації успіху.

Для проведення таких занять була необхідною ретельна підготовча робота викладача щодо попереднього відбору записаних і збережених на електронних носіях найбільш успішних моментів прилюдних виступів студента, з яким планується разове індивідуальне віртуальне заняття. Запис виступів студентів здійснювався за допомогою вузько-спрямованого конденсаторного мікрофону, який, характеризується підвищеною чутливістю

на частотах, притаманних струнно-смичковим інструментам, є найбільш сприятливим для якісної передачі скрипкового тембру.

Причому нами відбирались, як правило, саме ті моменти виступу, які супроводжувались бурхливими оплесками, вигуками «браво» тощо. Прослуховуючи в процесі разового індивідуального віртуального заняття відібрані викладачем моменти власного успішного скрипкового виконавства, студент, переживаючи повторно ситуацію власного успіху, поєднану із естетичною насолодою від прослуханого музичного твору, відчуває потребу пережити означену ситуацію ще раз і ще раз. Застосування ж методу аналізу причин ситуації успіху сприяє формуванню позитивного досвіду скрипкового виконавства, оскільки усвідомлення означених причин дозволяє студенту спиратися на них під час подальших концертних виступів.

Також для формування на установчо-цільовому етапі II показника мотиваційно-гедоністичного компоненту досвіду скрипкового виконавства – наявності перманентного потребового спонукання щодо систематичного провадження скрипкової виконавської діяльності, було застосовано таку форму дистанційного навчання, як семестровий «Віртуально-мотивуючий навчальний курс «Твоє музично-естетичне задоволення: скрипкове виконавство», який складався із 4 послідовних тематичних вебінарів і був призначений для використання у I семестрі для студентів першокурсників.

Тривалість кожного семінару складала 90 хвилин безперервного часу і планувалась для кожного місяця I семестру. Тобто вебінари проводились у вересні, жовтні, листопаді та грудні. Реєстрація на кожен з вебінарів «Віртуально-мотивуючого навчального курсу «Твоє музично-естетичне задоволення: скрипкове виконавство» здійснювалась у Facebook за допомогою наступних позицій:

Підтвердження виставленої дати і точного часу вебінару;

Прізвище;

Назва музично-педагогічного ЗВО;

Шифр групи;

E-Mail;

Зареєструвати зараз.

Оскільки проведення вебінарів «Віртуально-мотивуючого навчального курсу «Твоє музично-естетичне задоволення: скрипкове виконавство» було здійснено в межах скрипкової підготовки з навчальної дисципліни «Спеціальний інструмент», «Додатковий інструмент», то перебіг вебінарів відбувався у ZOOM. Використання цієї форми дистанційного навчання було вельми зручним для здійснення формувального експерименту, оскільки дозволяв одночасно залучати студентів з тих музично-педагогічних ЗВО, які брали участь в експерименті.

«Віртуально-мотивуючий навчальний курс «Твоє музично-естетичне задоволення: скрипкове виконавство»

Навчальна дисципліна «Спеціальний інструмент: скрипка, альт»

I курс I семестр

I вебінар «З легкістю і задоволенням, але щоденно: Основні різновиди техніки скрипкового виконавства. Практичні аспекти».

II вебінар «Систематично підвищуємо рівень скрипкової підготовки: граємо блискуче».

III вебінар «Створюємо цілісний художній образ музичного твору з перших кроків опрацювання: Методи і засоби оригінальної інтерпретації».

IV вебінар «Учні в захваті: Скрипкове виконавство на уроках музичного мистецтва в загальноосвітній школі»

Комплексний педагогічний інструментарій «Віртуально-мотивуючого навчального курсу «Твоє музично-естетичне задоволення: скрипкове виконавство» включав сукупність наступних методів, засобів і прийомів:

I вебінар «З легкістю і задоволенням, але щоденно: Основні різновиди техніки скрипкового виконавства. Практичні аспекти»: образно-демонстраційні методи (у сукупності із інформаційно-комунікаційними засобами), репродуктивно-наслідувальні методи, вербальні методи пояснення, поточного коментаря, колективного обговорення, метод заохочення та ін.

II вебінар «Систематично підвищуємо рівень скрипкової підготовки: граємо блискуче»: образно-демонстраційні методи (у сукупності із інформаційно-комунікаційними засобами), сугестивні методи (метод навіювальних настанов, метод активного сугестивного самоврядування, релаксопедичний метод), вербальні методи бесіди та розповіді, теоретичний метод аналізу ситуації успіху та ін.);

III вебінар «Створюємо цілісний художній образ музичного твору з перших кроків опрацювання: Методи і засоби оригінальної інтерпретації»: метод ескізного опрацювання музичного твору, метод жанрово-стильового аналізу музичного твору, метод музично-теоретичного аналізу засобів музичної виразності, метод порівняння різних інтерпретацій, образно-демонстраційні методи (у сукупності із інформаційно-комунікаційними засобами), метод планування інтерпретаційної діяльності та ін.

IV вебінар «Учні в захваті: Скрипкове виконавство на уроках музичного мистецтва в загальноосвітній школі»: метод художньо-педагогічного аналізу музичних творів, метод аналізу педагогічного потенціалу музичного твору, образно-демонстраційні методи (у сукупності із інформаційно-комунікаційними засобами) та ін.

Діагностування динаміки сформованості мотиваційно-гедоністичного компоненту досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва відповідно до II показника – наявності перманентного потребового спонукання щодо систематичного провадження скрипкової виконавської діяльності, здійснювалась також, як і під час діагностування I показника, шляхом електронного діагностичного опитування, розісланого респондентам за допомогою засобів ІКТ – електронної пошти, WhatsApp та Viber. Для діагностики було використано модифікований «Тест на сформованість перманентного потребового спонукання щодо систематичного провадження скрипкової (інструментальної) виконавської діяльності» (Додаток В).

Проведене тестування показало позитивну динаміку зростання другого показника сформованості мотиваційно-гедоністичного компоненту досвіду

скрипкового виконавства в експериментальній групі порівняно із результатами, отриманими в контрольній групі, а також із результатами, отриманими під час констатувального експерименту.

Диференціація за рівнями сформованості мотиваційно-гедоністичного компоненту досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва під час формувального та констатувального експериментів подано у таблицях 3.1. та 3.2.

Таблиця 3.1.

Диференціація за рівнями сформованості мотиваційно-гедоністичного компоненту досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва під час формувального експерименту (критерій – «Ступінь сформованості особистісної установки на підвищення якості власного скрипкового виконавства»)

Рівні	Контрольні групи						Експериментальні групи					
	1 показник		2 показник		Для критерія		1 показник		2 показник		Для критерія	
	А	%	А	%	А	%	А	%	А	%	А	%
Низький	6	40,00	8	53,33	7	46,67	2	11,76	4	23,53	3	17,65
Середній	6	40,00	4	26,67	5	33,33	9	52,94	9	52,94	9	52,94
Високий	3	20,00	3	20,00	3	20,00	6	35,29	4	23,53	5	29,41

Таблиця 3.2.

Диференціація за рівнями сформованості мотиваційно-гедоністичного компоненту досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва під час констатувального експерименту (критерій – «Ступінь сформованості особистісної установки на підвищення якості власного скрипкового виконавства»)

Показники	Високий рівень		Середній рівень		Низький рівень	
	абсолют. значення	%	абсолют. значення	%	абсолют. значення	%
I	16	26,67	24	40,00	20	33,33
II	14	23,33	22	36,67	24	40,00
У цілому для критерію	15	25,00	23	38,33	22	36,67

Якщо співставити й проаналізувати наведені в таблиці 3.1. результати, то отримаємо наступну порівняльну динаміку в контрольній та експериментальній групах. Низький рівень: нисхідна динаміка з 46,67 % до 17,65 %, отже на 29,02%. Середній рівень: висхідна динаміка з 33,33 % до 52,94 %, отже на 19, 61%. Високий рівень: висхідна динаміка з 20 % до 29,41 %, отже на 9,41%.

Якщо ж порівняти й проаналізувати отримані дані, подані в таблицях 3.1. (ЕГ) та 3.2., то порівняльна динаміка результатів формувального і констатувального експериментів виглядає наступним чином. Низький рівень: нисхідна динаміка з 36,67 % до 17,65 %, отже на 19,02%. Середній рівень: висхідна динаміка з 38,33 % до 52,94 %, отже на 14, 61%. Високий рівень: висхідна динаміка з 25 % до 29,41 %, отже на 4,41%.

З огляду на наявну динаміку позитивних зрушень в експериментальній групі по відношенню до контрольної групи та результатів констатувального експерименту доцільно констатувати про ефективність інтегрованих методів, засобів і прийомів, розроблених для формування мотиваційно-гедоністичного компонента на першому – установчо-цільовому етапі формування досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

3.2. Динаміка формування досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва із застосування інформаційно-комунікаційних технологій та результати формувального експерименту

Другий – професійно-поглиблюючий етап формування досвіду скрипкового виконавства за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій було присвячено двом основним напрямкам. З одного боку ми ставили на меті сформувати в студентів факультетів мистецтв університетів компетентність у галузі скрипкового виконавства. А з іншого боку, наші педагогічні зусилля були спрямовані на відпрацювання в студентів здатності до поглибленого володіння інформаційно-комунікаційними технологіями, без якої професійна компетентність сучасного вчителя музичного мистецтва не може вважатися сформованою.

Формування на професійно-поглиблюючому етапі виконавсько-фахового компоненту (критерій - міра сформованості інструментально-виконавської компетентності) досліджуваного феномена охоплювало, зокрема, поглиблення досвіду в царині інтерпретаційної діяльності. Причому набуттю студентами факультетів мистецтв здатності до компетентного провадження цієї діяльності сприяють різноманітні інформаційно-комунікаційні можливості, оскільки дозволяють достатньо швидко віднайти в інтернеті саме ті методичні джерела, які дозволять удосконалити інтерпретаційну роботу як у стратегічному (розроблення цілісного інтерпретаційного проекту скрипкового твору), так і у тактичному (точкові удосконалення інтерпретаційної версії) вимірах.

На професійно-поглиблюючому етапі в межах інформаційно-комунікаційних технологій колаборативно-віртуального навчання COIL та дистанційного навчання було застосовано наступний педагогічний інструментарій: II частина симуляційно-ділової гри-тренінгу «Студент в ролі керівника оркестрового колективу: створення інтерпретаційного концепту»; форма разових індивідуальних віртуальних занять з гри на скрипці; форма

семестрових віртуальних курсів з навчальних дисциплін «Спеціальний інструмент» (скрипка, альт) та «Додатковий інструмент» (скрипка, альт); методи скрипкового вправління, метод демонстрації музичних творів, словесні методи бесіди й поточного коментаря, теоретичний метод абстрагування елементів скрипкової техніки; теоретичний метод конкретизації визначених елементів скрипкової техніки безпосередньо у контексті обраної інтерпретаційної версії музичного твору; інформаційно-комунікаційне вправління в умовах мережево-цифрового середовища, інтернет-моніторинг, інтерактивні, образно-демонстраційні методи, кейс-методи, контрольне тестування, навчальні дискусії та ін.

I показник сформованості виконавсько-фахового компоненту – вияв обізнаності у галузі інтерпретаційного опрацювання музичних творів. Під час формування цього компоненту ми спирались на такий важливий педагогічний орієнтир, як організація та забезпечення безвідмовного прямого й зворотнього зв'язку між професорсько-викладацьким складом і студентством під час індивідуальних форм занять із скрипкової підготовки.

У контексті опори на підґрунтя означеного педагогічного орієнтиру застосування інформаційно-комунікаційної технології колаборативно-віртуального навчання COIL дозволило цілеспрямовано організувати процес групової віртуальної інтерпретаційної роботи із студентами, які сумісно відвідують навчальний курс «Оркестровий клас». Логічним для цієї роботи стало використання творів з навчально-педагогічного репертуару студентського оркестрового колективу.

З метою формування обізнаності у галузі інтерпретаційного опрацювання музичних творів (I показник сформованості виконавсько-фахового компоненту) було розроблено й застосовано II частину симуляційно-ділової гри-тренінгу «Студент в ролі керівника оркестрового колективу», залученої на I установчо-цільовому етапі нашої методики. Але якщо на I етапі симуляційно-ця ділова гра-тренінг дозволяла відпрацювати уміння аналізу концертного виступу, то для II професійно-поглиблюючого етапу нашої методики було

розроблено її продовження: «Студент в ролі керівника оркестрового колективу: створення інтерпретаційного концепту».

Для розвитку інтерпретаційної обізнаності шляхом застосування вищезазначеної симуляційно-ділової гри-тренінгу «Студент в ролі керівника оркестрового колективу: створення інтерпретаційного концепту» ми продовжували інтерпретаційну діяльність у створеній попередньо для занять з курсу «Оркестровий клас» online групи користувачів «Ауфтакт». Як і під час проведення I частини гри-тренінгу роль керівника оркестрового колективу, що керує інтерпретаційною роботою, студенти виконують по черзі.

Перебіг організації і проведення II частини симуляційно-ділової гри-тренінгу «Студент в ролі керівника оркестрового колективу: створення інтерпретаційного концепту» передбачали послідовність трьох фаз: підготовчо-інформаційної, самостійно-визначальної та віртуально-полілогічної, кожна з яких містила послідовність змістових кроків.

Симуляційно-ділова гра-тренінг «Студент в ролі керівника оркестрового колективу: створення інтерпретаційного концепту»

Частина II

Рекомендовані умови проведення симуляційно-ділової гри-тренінгу:

гра-тренінг проводиться серед учасників оркестрового колективу під орудою художнього керівника-диригента;

в якості матеріалу рекомендується обирати нові музичні твори з репертуару оркестрового колективу;

роль керівника оркестрового колективу, який модерує провадження інтерпретаційної роботи із колективом, студенти виконують по черзі;

для ефективного вправління важливим є віднайдення й накопичення інформації музикознавчого, музично-історичного, музично-теоретичного змісту щодо музичних творів, які підлягають інтерпретаційному опрацюванню.

I Підготовчо-інформаційна фаза

I музикознавчо-стильовий крок інтерпретаційного опрацювання музичного твору (інтернет-пошук)

Завдання 1. Віднайдення музикознавчих джерел, відбір і аналіз інформації щодо творчого портрету автора музичного твору, що підлягає інтерпретаційному опрацюванню, у контексті ідейно-естетичних поглядів композитора.

Завдання 2. Віднайдення музикознавчих джерел, відбір і аналіз інформації щодо жанрово-стильових особливостей музичного твору.

II самостійно-визначальна фаза

I жанрово-змістовий крок інтерпретаційного опрацювання музичного твору (письмово)

Завдання 1. На основі аналізу відібраної попередньо інформації самостійне визначення ідейно-естетичної платформи автора музичного твору, який підлягає інтерпретаційному опрацюванню.

Завдання 2. На основі опрацьованої інформації щодо жанрово-стильових особливостей конкретизація жанру музичного твору у контексті загального мистецького напрямку, в межах якого твір було написано

Завдання 3. Самостійне розгорнуте визначення тематики, художньо-образного змісту і характеру музичного твору, який підлягає інтерпретаційному опрацюванню.

II виразно-аналітичний крок інтерпретаційного опрацювання музичного твору (письмово: нотування в тексті партитури)

Завдання 1. Послідовний ладово-гармонічний аналіз форми музичного твору, який підлягає інтерпретаційному опрацюванню (періоди, речення, фрази, мотиви), шляхом дослідження формоутворюючих чинників на кшталт різновидів кадансів (повних завершених, серединних, перерваних та ін.), органних пунктів тощо.

Завдання 2. На базі проведеного ладово-гармонічного аналізу самостійне визначення форми музичного твору із чітким розмежуванням її складових, якщо такі є в наявності.

Завдання 3. На базі аналізу музичної драматургії у відповідності до визначної музичної форми точне встановлення головної кульмінації («точки золотого перетину»), а також другорядних кульмінацій.

Завдання 4. Визначення темпо-ритмових засобів музичної виразності у контексті забезпечення розгортання музичної драматургії та формотворення.

Завдання 5. Позначення мелодичних зворотів як засобів музичної виразності у контексті забезпечення розгортання музичної драматургії та формотворення.

Завдання 6. Визначення та нотування музичних штрихів та нюансів у контексті їх відповідності здійсненому аналізу музичної форми і драматургічного розвитку.

III віртуально-полілогічна фаза

I презентативно-концептуальний крок інтерпретаційного опрацювання музичного твору (у віртуальному просторі).

Завдання 1. Підготовка та проведення інтернет-презентації розроблених студентами версій інтерпретаційного концепту музичного твору.

Завдання 2. Колективно-полілогічне обговорення і порівняння розроблених студентами версій інтерпретаційного концепту музичного твору.

Завдання 3. Колективно-полілогічне рейтингове ранжування розроблених студентами версій інтерпретаційного концепту музичного твору.

Проведення II частини симуляційно-ділової гри-тренінгу «Студент в ролі керівника оркестрового колективу: створення інтерпретаційного концепту» дозволило на практиці розширити в майбутніх учителів музичного мистецтва обсяг досвіду інтерпретаційної діяльності, що є невід'ємною частиною інструментально-виконавської компетентності.

Формування I показника сформованості виконавсько-фахового компоненту щодо обізнаності у галузі інтерпретаційного опрацювання музичних творів здійснювалось також шляхом застосування такої форми дистанційного навчання, як разові індивідуальні віртуальні заняття з гри на скрипці тривалістю 45 хвилин. Тематично означені індивідуальні заняття були

присвячені безпосередньо інтерпретаційному опрацюванню творів для скрипки, які входили навчально-педагогічного репертуару з курсів «Основний інструмент»(скрипка, альт) та «Додатковий інструмент» (скрипка, альт). Проведення таких разових індивідуальних віртуальних занять, присвячених виключно інтерпретаційному опрацюванню музичних творів планувалось завжди на початковому етапі роботи над новим навчально-педагогічним репертуаром.

Так само, як і під час I установчо-цільового етапу формування досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, на II - професійно-поглиблюючому етапі, під час формування I показника виконавсько-фахового компоненту, разові індивідуальні заняття проводились у Skype, що уможливило гнучкість розкладу цих занять. Адже не потрібно було заздалегідь точно фіксувати час, як у випадку використання ZOOM.

Контрольні зрізи щодо діагностування I показника сформованості виконавсько-фахового компоненту – вияву обізнаності у галузі інтерпретаційного опрацювання музичних творів – були проведені в контрольній та експериментальній групах за допомогою модифікованої методики О.Хоружої «Діагностика обізнаності майбутнього вчителя музики у галузі інтерпретаційного опрацювання музичних творів» [Хоружа О.В. Методичні засади формування етнопедагогічного мислення майбутнього вчителя музики: дис. на здобуття вченого ступеню канд. пед. наук: спец. 13.00.02. «Теорія та методика музичного навчання». Київ, 2010. 242с.] (Додаток Г). Застосування цієї методики продемонструвало, що цей показник має тенденцію зростання в експериментальній групі, якщо отримані статистичні дані порівняти із відповідними даними у контрольній групі, а також із відповідними результатами констатувального експерименту.

II показник сформованості виконавсько-фахового компоненту – наявність перцептивно-технічних умінь щодо втілення інтерпретаційної концепції музичного твору під час скрипкового виконавства, сформованість яких є

важливим чинником інструментально-виконавської компетентності. З метою формування цього показника було застосовано технологію дистанційного навчання, зокрема, таку його форму, як семестрові віртуальні курси з навчальних дисциплін «Спеціальний інструмент» (скрипка, альт) та «Додатковий інструмент» (скрипка, альт).

Зміст цих семестрових віртуальних курсів складали щотижневі віртуальні індивідуальні заняття скрипкової гри тривалістю 45 хвилин. Кількість віртуальних індивідуальних занять, що входили до семестрових віртуальних курсів, визначалась згідно до педагогічного навантаження, визначеного в індивідуальному плані для студентів з I по IV курс для навчальних дисциплін «Основний інструмент» (скрипка, альт), «Додатковий інструмент» (скрипка, альт).

З метою формування перцептивно-технічних умінь, необхідних майбутнім учителям музичного мистецтва для повноцінного втілення інтерпретаційної концепції музичного твору, наведені вище форми дистанційного навчання були насичені відповідним педагогічним інструментарієм. Зокрема, під час щотижневих віртуальних індивідуальних занять, як і під час самостійної роботи студентів, регулярно використовувалися методи скрипкового вправління (як на матеріалі гам, арпеджіо, технічних вправ та етюдів, так і на матеріалі навчально-педагогічного репертуару), демонстрації викладачем музичних творів та їх фрагментів, словесні методи пояснення та поточного коментаря тощо.

Разом з наведеними вище методами вельми ефективним для формування перцептивно-технічних умінь виявився теоретичний метод абстрагування елементів скрипкової техніки. Цей метод використовувався для домашньої самостійної роботи студентів, коли їм пропонувалось у домашніх умовах самостійно перерахувати відомі їм елементи скрипкової техніки і, абстрагуючи кожен з елементів, розкрити їх сутність.

Під час віртуального заняття, у процесі перевірки й корекції виконаного домашнього завдання, доцільно було застосовувати метод конкретизації

визначених елементів скрипкової техніки безпосередньо у контексті обраної інтерпретаційної версії музичного твору. Означений метод було поєднано із методами демонстрації визначених фрагментів скрипкових творів і скрипкового вправлення. Причому постановка завдання щодо виконання віднайдених у навчально-педагогічному репертуарі елементів скрипкової техніки не обмежувалась вимогою щодо чистого й бездоганного виконання означених технічних елементів. Обов'язковою умовою було дотримання нюансів, темпів і штрихів, передбачених розробленою інтерпретаційною версією.

До прикладу, під час опрацювання студентом Мирославом С. «Капрісу» Паганіні Мі-мажор «Полювання», завдання щодо виконання «подвійних» нот, якими викладена основна тема твору, полягало не просто у їх «чистій» грі в швидкому темпі, а у виконанні цих «подвійних» нот на «ріано» у верхньому регістрі і на «forte» у нижньому, що відповідало інтерпретаційному концепту твору.

Перед наступним віртуальним заняттям студент отримував творче домашнє завдання самостійно проаналізувати (теоретичний метод аналізу) технічні складнощі навчально-педагогічного репертуару й проранжувати їх за принципом «від простого до складного». Після проведеного аналізу й ранжування студентам пропонувалось самостійно змоделювати педагогічний інструментарій, який уможливило б відпрацювання перцептивно-технічних умінь, сформованість яких забезпечить подолання проранжованих труднощів навчально-педагогічного репертуару.

Слід зауважити, що виявлена під час виконання цього творчого завдання методична творчість студентів була вражаючою: були запропоновані не тільки окремі методи і засоби практичного формування перцептивно-технічних умінь на кшталт методу виокремлення й багаторазового повторення технічно складних гамо-подібних пасажів, методу поступового пришвидшення темпу виконання арпеджованих секвенцій, методу ритмо-варіацій тощо, але й спроби створення спеціальних вправ на музичному матеріалі композиторів-класиків.

Зокрема, студентка Ірина Г. самостійно підбрала комплекс художніх вправ для відпрацювання перцептивно-технічних умінь щодо виконання «подвійних» нот, використавши 7 відповідних фрагментів творів українських та зарубіжних композиторів-класиків, зокрема Дж. Тартіні, І.Хандошкіна, В.А.Моцарта, Н. Паганіні та ін.

Принциповим для формування цього показника сформованості виконавсько-фахового компоненту досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій було збереження проведених віртуальних занять семестрового курсу на електронному носії, що уможливило подальше прослуховування, аналіз і оцінювання результатів формування перцептивно-технічних умінь, які, у свою чергу, забезпечили подальше розширення практичного досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва.

Контрольні зрізи, проведені в контрольній та експериментальній групах щодо рівнів сформованості II показника виконавсько-фахового компоненту – наявності перцептивно-технічних умінь щодо втілення інтерпретаційної концепції музичного твору під час скрипкового виконавства, були проведені за допомогою методів педагогічного спостереження та експертного оцінювання як під час індивідуальних віртуальних занять семестрового віртуального курсу з навчальних дисциплін «Основний інструмент» (скрипка, альт), «Додатковий інструмент» (скрипка, альт), так і у процесі проведення поточної й підсумкової атестації з означених дисциплін.

Підґрунтям для ефективного застосування зазначених методів послугувало системне використання інформаційно-комунікаційних засобів, що уможливили прослуховування експертним професорсько-викладацьким складом електронних записів проведених занять, заходів модульного контролю, заліків та іспитів студентів-скрипалів. Проведена діагностика засвідчила позитивні тенденції зростання на високому й середньому рівнях сформованості цього показника в експериментальній групі.

III показник сформованості виконавсько-фахового компоненту досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва – вияв здатності до практичного володіння інформаційно-комунікаційними технологіями у процесі інструментальної підготовки. З метою відпрацювання цієї здатності для студентів курсів II-III курсів факультетів мистецтв педагогічних університетів, які мають бути належним чином підготовлені до проходження педагогічної практики в закладах середньої освіти, було розроблено і запропоновано спеціальний семестровий факультативний курс «Інформаційно-комунікаційні технології у процесі інструментальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва», навчальна програма якого, розрахована на 76 годин, подана нижче.

Факультативний курс

«Інформаційно-комунікаційні технології у процесі інструментальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва»

Типова навчальна програма

(24 години занять у віртуальному інтернет-просторі,
52 години – самостійна робота).

Пояснювальна записка

Факультативний курс «Інформаційно-комунікаційні технології у процесі інструментальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва» спрямовано на формування в майбутніх фахівців здатності до практичного володіння інформаційно-комунікаційними технологіями у процесі інструментальної підготовки з метою забезпечити повноцінну фахову діяльність в закладах середньої освіти як у звичайних, так і у кризових умовах суспільного життя (під час воєнного стану, в умовах погіршення епідеміологічної ситуації тощо) за рахунок розвитку інформаційно-комунікаційної підготовленості майбутніх вчителів музичного мистецтва.

Нормативно-правову базу для Факультативного курсу «Інформаційно-комунікаційні технології у процесі інструментальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва» склали наступні документи: Закон України

«Про освіту», Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства України на 2007-2015 роки», Державна програма «Інформаційні і комунікаційні технології в освіті і науці» та ін.

Актуальність навчальної програми Факультативного курсу «Інформаційно-комунікаційні технології у процесі інструментальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва» зумовлена тим, що цей навчальний курс забезпечує практичне володіння студентами факультетів мистецтв педагогічних університетів інформаційно-комунікаційними технологіями, що уможливорює, з одного боку, безперервне, систематичне, повноцінне провадження інструментальної підготовки в звичайних та форс-мажорних умовах функціонування навчального процесу, а з іншого боку, дозволяє ефективно провадження подальшої фахової діяльності вчителя музичного мистецтва, яка є невідривною від використання інформаційно-комунікаційних технологій як важливого чинника кваліфікованості.

Цільовою аудиторією Факультативного курсу «Інформаційно-комунікаційні технології у процесі інструментальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва» є студенти музично-педагогічних ЗВО, студенти факультету мистецтв.

Навчальна програма Факультативного курсу «Інформаційно-комунікаційні технології у процесі інструментальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва» спрямована на:

підвищення зацікавленості студентів щодо поглиблення інформаційно-комунікаційної обізнаності як важливого фактору професійної компетентності;

поглиблення здатності студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів до практичного застосування інформаційно-комунікаційних технологій;

оптимізації інструментальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва шляхом застосування інформаційно-комунікаційних технологій.

Мета та завдання Факультативного курсу «Інформаційно-комунікаційні технології у процесі інструментальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва»

Метою Факультативного курсу «Інформаційно-комунікаційні технології у процесі інструментальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва»

є формування та розвиток професійної компетентності вчителів мистецтва у частині оволодіння практичними знаннями та вміннями у галузі інформаційно-комунікаційних технологій згідно до провідних засад нормативно-правової бази освітньої системи України.

Відповідно до мети Факультативного курсу «Інформаційно-комунікаційні технології у процесі інструментальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва» до завдань означеного курсу належать:

формування інформаційно-комунікаційної ерудованості майбутніх учителів музичного мистецтва;

набуття й активізація здатності студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів до практичного застосування інформаційно-комунікаційних технологій;

формування й поглиблення досвіду інструментального виконавства на основі сучасних мережево-цифрових технологій.

Профілі фахових компетенцій, що набуваються студентами в результаті вивчення Факультативного курсу «Інформаційно-комунікаційні технології у процесі інструментальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва»

компетенція у сфері інформаційно-комунікаційних технологій як дієвого інструменту формування досвіду інструментального виконавства;

компетенція щодо практичного застосування у процесі інструментальної підготовки інформаційно-комунікаційних технологій;

володіння основами інформаційної культури;

компетенція щодо плідної навчальної співпраці у віртуально-полілогічному навчальному середовищі.

Очікувані результати вивчення Факультативного курсу «Інформаційно-комунікаційні технології у процесі інструментальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва» подано у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3.

Очікувані результати вивчення Факультативного курсу «Інформаційно-комунікаційні технології у процесі інструментальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва»

<p>Знання і розуміння</p>	<ul style="list-style-type: none"> • основних тенденцій сучасного розвитку мистецького навчання із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій; • специфіки формування досвіду інструментального виконавства на основі застосування інформаційно-комунікаційних технологій; • основних принципів, форм і засобів інформаційно-комунікаційних технологій віртуально-колаборативного та віртуально-дистанційного навчання.
<p>Розвинені вміння</p>	<ul style="list-style-type: none"> • щодо застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі інструментальної підготовки; • щодо організації творчо-розвивального середовища у закладах повної середньої освіти із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій; • уміння користування сучасним спеціалізованим програмним забезпеченням, створеним для інструментального (скрипкового) навчання учнів; • уміння сумісного застосування програм з навчання музичному мистецтву із навчальними платформами на кшталт MOODLE; • уміння користування відео-платформами для віддалених відео-конференцій ZOOM тощо.

Форми та методи організації навчання за Факультативним курсом «Інформаційно-комунікаційні технології у процесі інструментальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва»:

Факультативне навчання включає групові заняття online та контрольовану самостійну роботу.

Форми групових занять online у контексті навчально-методичної роботи: лекції; семінари, практичні заняття; тренінги; тематичні інтернет-полілоги.

Форми самостійної роботи студентів: практичні завдання для роботи в невеликих командах; індивідуальні практичні завдання.

Методи навчання: інформаційно-комунікаційне вправління в умовах мережево-цифрового середовища, інтернет-моніторинг, вербальні методи мистецького навчання (пояснення, розповідь, коментар тощо), методи розвитку інтересу, інтерактивні, образно-демонстраційні методи, кейс-методи, контрольне тестування, навчальні дискусії та ін.

Зміст курсу (76 годин) передбачає виконання 3 модулів, кожен з яких складається з групових занять online та самостійної роботи. Перелік модулів та тем, а також розподіл годин щодо групових занять online та контрольованої самостійної роботи подано в навчально-тематичному плані (таблиця 3.4.)

Таблиця 3.4

Навчально-тематичний план

№	Модулі/теми	Кількість годин			При- мітка
		Загальний обсяг годин	Заняття у віртуальному інтернет- просторі	Самостійна робота	
1.	Модуль 1. Новітні комп'ютерні та мережево-цифрові технології в процесі інструментальної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва	30	10	20	

1.1.	Застосування комп'ютерних мереж та інтернету як чинник удосконалення якості мистецької освіти. Інформаційно-безпековий аспект захисту цифрового контенту.	6	2	4	
1.2	Хмарні технології у процесі інструментальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Операційні системи Android як основа для розроблення аудіовізуального музичного контенту	6	2	4	
1.3	Технологія колаборативно-віртуального навчання COIL: основні форми і засоби інструментальної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва. Методичні основи створення музичного аудіо- та відеоконтенту для групових занять.	6	2	4	
1.4	Технологія віртуального дистанційного навчання: основні форми і засоби інструментальної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва. Методичні основи створення навчального аудіо- та	6	2	4	

	відеоконтенту для індивідуальних та групових занять.				
1.5	Мобільно-планшетні засоби у процесі інструментальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.	6	2	4	
2	Модуль 2. Персональний веб-ресурс майбутнього вчителя музичного мистецтва	24	8	16	
2.1	Персональний веб-ресурс майбутнього вчителя музичного мистецтва як інтегрована складова освітньо-музичного середовища, детермінованого межами процесу інструментальної підготовки, LMS+Office 365	6	2	4	
2.2	Акумуляція музикознавчої, музично-педагогічної, музично-теоретичної інформації для персонального веб-ресурсу майбутнього вчителя музичного мистецтва	6	2	4	
2.3	Специфіка і характерні особливості методики створення аудіовізуальних уроків музичного мистецтва, просвітницько-лекційного контенту для персонального веб-ресурсу майбутнього вчителя музичного мистецтва	6	2	4	

2.4	Вимоги до персональних веб-ресурсів сучасної онлайн школи та критерії їх оцінювання	6	2	4	
3	Модуль 3 Контрольно-результативний	22	6	16	
3.1.	Вихідне тестування	10	2	8	
3.2	Науково-практична конференція	12	4	8	
	<i>Загальний обсяг за модулями</i>	76	24	52	

Педагогічна діагностика, проведена в контрольній та експериментальній групах щодо рівнів сформованості III показника виконавсько-фахового компоненту – вияву здатності до практичного володіння інформаційно-комунікаційними технологіями у процесі інструментальної підготовки, була проведена за допомогою обсерваційного методу педагогічного спостереження під час «Виробничої педагогічної практики з музичного мистецтва», а також за допомогою модифікованої методики Н.Кузьміної та В.Гінецинського «Самоаналіз здатності до практичного володіння інформаційно-комунікаційними технологіями у процесі інструментальної підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів» (додаток Д). [Хоружа О.В. Методичні засади формування етнопедагогічного мислення майбутнього вчителя музики: дис. на здобуття вченого ступеню канд. пед. наук: спец. 13. 00. 02. «Теорія та методика музичного навчання». Київ, 2010. 242с.].

Проведена діагностика III показника сформованості виконавсько-фахового компоненту засвідчила, що студенти, які знаходяться в експериментальній групі продемонстрували стійку тенденцію підвищення здатності до практичного володіння інформаційно-комунікаційними

технологіями у процесі інструментальної підготовки, порівняно із студентами контрольної групи, а також порівняно із учасниками констатувального експерименту.

Диференціація за рівнями сформованості виконавсько-фахового компоненту досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва під час формувального та констатувального експериментів подано у таблицях 3.5. та 3.6.

Таблиця 3.5.

Диференціація за рівнями сформованості виконавсько-фахового компоненту досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва під час формувального експерименту (критерій – міра сформованості музично-виконавської компетентності)

Рівні	Контрольні групи								Експериментальні групи							
	1 показ- ник		2 показ- ник		3 показ- ник		Для кри- терія		1 показ- ник		2 показ- ник		3 показ- ник		Для кри- терія	
	А	%	А	%	А	%	А	%	А	%	А	%	А	%	А	%
Н.	6	40,00	5	33,33	7	46,67	6	40,00	2	11,76	3	17,65	4	23,53	3	17,65
Сер.	7	46,67	6	40,00	8	53,33	7	46,67	10	58,82	10	58,82	10	58,82	10	58,82
Вис.	2	13,33	4	26,67	0	0	2	13,33	5	29,41	4	23,53	3	17,65	4	23,53

Таблиця 3.6.

Диференціація за рівнями сформованості виконавсько-фахового компоненту досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва під час констатувального експерименту (критерій – міра сформованості музично-виконавської компетентності)

Показники	Високий рівень		Середній рівень		Низький рівень	
	абсолют. значення	%	абсолют. значення	%	абсолют. значення	%
I	10	16,67	28	46,67	22	36,67
II	12	20,00	28	46,67	20	33,33
III	14	23,33	19	31,67	27	45,00
У цілому для критерію	12	20,00	25	41,67	23	38,33

Аналіз і порівняння статистичних даних, поданих у таблиці 3.5., показав наступну порівняльну динаміку в контрольній та експериментальній групах. Низький рівень: нисхідна динаміка з 40,00 % до 17,65 %, отже на 22,35%. Середній рівень: висхідна динаміка з 46,67 % до 58,82 %, отже на 12,15%. Високий рівень: висхідна динаміка з 13,33 % до 23,53 %, отже на 10,2%.

Якщо ж порівняти й проаналізувати отримані дані, подані в таблицях 3.5. (ЕГ) та 3.6., то порівняльна динаміка результатів формувального і констатувального експериментів виглядає наступним чином. Низький рівень: нисхідна динаміка з 38,33 % під час констатувального експерименту до 17,65 % під час формувального (ЕГ), отже на 20, 68%. Середній рівень: висхідна динаміка з 41,67 % до 58,82 %, отже на 17, 15%. Високий рівень: висхідна динаміка з 20,00 % до 23,53 %, отже на 3,53%.

Таким чином, висхідна динаміка зростання показників на середньому та високому рівні, а також нисхідна динаміка на низькому рівні в

експериментальній групі дозволяє стверджувати про ефективність педагогічного інструментарію, розробленого для формування виконавсько-фахового компонента на другому – професійно-поглиблюючому етапі формування досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

III етап методики формування досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій – *аналітично-конструктивний*. Аналітично-конструктивний етап забезпечував набуття майбутніми вчителями музичного мистецтва здатності до стабільного прилюдного виконання музичних творів для скрипки, що фактично і засвідчує сформованість досвіду скрипкового виконавства.

Під час перебігу *аналітично-конструктивного* етапу нашої методики було здійснено формування рефлексивно-перетворюючого компоненту досвіду скрипкового виконавства, що формується із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. Критерієм сформованості рефлексивно-перетворюючого компоненту було визначено «Ступінь сформованості виконавської стабільності в майбутніх учителів музичного мистецтва».

На *аналітично-конструктивному* етапі було застосовано наступний педагогічний інструментарій: метод електронної фіксації зразків прилюдного скрипкового виконання музичних творів; теоретичний метод рефлексивного аналізу; метод створення персональної електронної бібліотеки власних прилюдних виступів та відповідного каталогу; теоретичний метод аналізу динаміки розвитку власного досвіду скрипкового виконавства; «Індивідуальний тренінг рефлексивно-аналітичних умінь інтерпретаційно-виконавської діяльності»; форма наукової роботи студентів - проблемна група у віртуальному просторі та ін.

Оскільки I показником сформованості рефлексивно-перетворюючого компоненту досвіду скрипкового виконавства було визначено вияв здатності до рефлексивного аналізу результатів власної інтерпретаційно-виконавської

діяльності, то для формування цього показника вельми важливе значення відіграла систематична фіксація студентами шляхом застосування електронних засобів власних зразків прилюдного скрипкового виконання музичних творів. Адже саме така фіксація забезпечила можливість ретельного рефлексивного аналізу проведених виступів.

Для фіксації проведених прилюдних виступів ми завжди радили студентам забезпечувати їх обов'язковий запис, залучаючи для цього колеґ-студентів, друзів абоощо. Для цього зручніше усього було використовувати особисті електронні прилади, такі, як смартфон, планшет тощо, оскільки означеними приборами користуються практично всі.

Навіть якщо екзамен або залік з «Основного інструменту» або з «Додаткового інструменту» проводився у ZOOM і фіксувався у повному обсязі спеціальним персоналом або представниками професорсько-викладацького складу, студенти, як правило, стикаються із певними організаційними проблемами, коли намагаються отримати доступ до проведеного запису. Отже ми радили завжди проводити альтернативний аудіо-візуальний запис і зберігати його для подальшого рефлексивного аналізу.

Достатньо ефективним виявилось створення кожним із студентів персональної електронної бібліотеки власних прилюдних виступів та відповідного каталогу. Створення студентами такої персональної електронної бібліотеки уможливило рефлексивний аналіз не тільки кожного окремого концертного виступу, але й аналіз динаміки розвитку власного досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

В якості педагогічного інструментарію для відпрацювання I показника рефлексивно-перетворюючого компоненту досвіду скрипкового виконавства в межах дистанційного віртуального навчання було спеціально розроблено «Індивідуальний тренінг рефлексивно-аналітичних умінь інтерпретаційно-виконавської діяльності». Тренінг, базуючись на теоретичних методах аналізу та конкретизації складається із 3 змістових блоків, кожен з яких містить

відповідні аналітичні завдання, а також включає умови, правила проведення й інструкцію.

Індивідуальний тренінг рефлексивно-аналітичних умінь інтерпретаційно-виконавської діяльності

- 1 Прізвище, ім'я, по-батькові.
2. Курс і шифр групи, в якій Ви навчаєтесь.
3. Прізвище та ім'я композитора, повна назва музичного твору, власне прилюдне виконання Ви аналізуєте.

Умови проведення індивідуального тренінгу: тренінг проводиться на матеріалі музичних зразків власного інструментального (скрипкового), записаних і збережених на електронних носіях.

Правила проведення індивідуального віртуального тренінгу:

електронна розсилка «Індивідуального тренінгу рефлексивно-аналітичних умінь інтерпретаційно-виконавської діяльності» здійснюється на повідомлену заздалегідь електронну адресу студента;

запитання і завдання «Індивідуального тренінгу рефлексивно-аналітичних умінь інтерпретаційно-виконавської діяльності» виконуються виключно на матеріалі самостійно обраного студентом музичного зразку власного інструментального (скрипкового) виконавства, збереженого на електронному носії;

запис музичного зразку інструментального (скрипкового) виконавства із датою виконання додається до результатів виконаного тренінгу і надсилається для перевірки в одному електронному листі.

Інструкція проведення індивідуального тренінгу:

уважно прослухайте й передивіться аудіо-візуальний запис Вашого виконання обраного для аналізу музичного твору (кількість звертань до запису не обмежується);

аналітичні завдання виконуйте в письмовій формі, обов'язково позначаючи відповідь за допомогою нумерації завдань;

визначення, власні тлумачення понять висловлюйте у вільній, зручній для Вас формі.

І блок: формування умінь рефлексивного аналізу власної здатності щодо донесення до аудиторії жанрово-стильових особливостей і характеру музичного твору.

1.1.Спроможність самостійно встановлювати причини успішного або неуспішного донесення до аудиторії жанрово-стильових особливостей музичного твору, виявляючи проблемні аспекти та практичні шляхи їх розв'язання.

Завдання 1.1.1. Визначте жанр музичного твору, виконання якого аналізується, а також його основні жанрово-стильові особливості (темпо-ритмові, інтонаційні, фактурні, ладово-гармонічні, формо-утворюючі тощо).

Завдання 1.1.2. Визначте, наскільки успішно Ви донесли до аудиторії під час Вашого виконання жанрово-стильові ознаки музичного твору, обравши одну з наступних відповідей і конкретизувавши ті чи інші ознаки:

- жанр та жанрово-стильові ознаки було передано в повному обсязі;
- жанр та жанрово-стильові ознаки було передано не в повній мірі;
- жанр та жанрово-стильові ознаки було передано невиразно.

Завдання 1.1.3. Визначте і обґрунтуйте причини успішного або неуспішного, на Вашу думку, донесення до аудиторії жанрово-стильових особливостей музичного твору (із їх конкретизацією).

Завдання 1.1.4. Вкажіть, що саме і в який спосіб Ви маєте виправити у Вашому виконанні музичного твору в майбутньому для повноцінного донесення до аудиторії його жанрово-стильових особливостей, якщо вони були передані не в повному обсязі або не передані взагалі (із їх конкретизацією).

Завдання 1.1.5. Зазначте, які висновки з проведеного рефлексивного аналізу власної здатності щодо донесення до аудиторії жанрово-стильових

особливостей музичного твору Ви вважаєте за потрібне залучити до багажу Вашого особистісного досвіду інструментального виконавства.

1.2.Спроможність самостійно встановлювати причини успішного або неуспішного донесення характеру музичного твору, виявляючи проблемні аспекти та практичні шляхи їх розв'язання.

Завдання 1.2.1. Визначте в розгорнутому вигляді характер та образний зміст музичного твору, виконання якого аналізується, а також його засоби музичної виразності, за допомогою яких композитор створює цей характер (темп, метро-ритм, мелодія, фактура, лад, гармонія, форма, динаміка, штрихи тощо тощо).

Завдання 1.2.2. Визначте, наскільки успішно Ви донесли до аудиторії під час Вашого виконання характер та образний зміст музичного твору, обравши одну з наступних відповідей і конкретизувавши ті чи інші засоби музичної виразності:

- характер та образний зміст було передано в повному обсязі;
- характер та образний зміст було передано не в повній мірі;
- характер та образний зміст було передано невиразно.

Завдання 1.2.3. Визначте і обґрунтуйте причини успішного або неуспішного, на Вашу думку, донесення до аудиторії характеру та образного змісту (із конкретизацією відповідних засобів музичної виразності).

Завдання 1.2.4. Вкажіть, що саме і в який спосіб Ви маєте виправити у Вашому виконанні музичного твору в майбутньому для повноцінного донесення до аудиторії його характеру та образного змісту, якщо вони були передані не в повному обсязі або не передані взагалі (із конкретизацією відповідних засобів музичної виразності).

Завдання 1.2.5. Зазначте, які висновки з проведеного рефлексивного аналізу власної здатності щодо донесення до аудиторії характеру музичного твору Ви вважаєте за потрібне залучити до багажу Вашого досвіду інструментального виконавства.

II блок: формування умінь рефлексивного аналізу власної здатності щодо донесення до аудиторії інтерпретаційної концепції музичного твору.

2.1. Спроможність самостійно встановлювати причини успішного або неуспішного транслявання до слухацької аудиторії розробленої інтерпретаційної концепції музичного твору, виявляючи проблемні аспекти та практичні шляхи їх розв'язання.

Завдання 2.1.1. Надайте розгорнуте визначення форми, на основі якої Ви розробляли інтерпретаційну концепцію музичного твору, а також обґрунтуйте відповідну динаміку розгортання драматургічного розвитку із зазначенням «точки золотого перетину» і поточних кульмінацій (із нумерацією тактів).

Завдання 2.1.2. Визначте, наскільки цілісно Ви донесли до аудиторії під час Вашого виконання інтерпретаційну концепцію музичного твору, обравши одну з наступних відповідей і конкретизувавши ті чи інші засоби музичної виразності:

- інтерпретаційна концепція була втілена цілісно;
- інтерпретаційна концепція була втілена частково;
- інтерпретаційна концепція була не втілена.

Завдання 2.1.3. Визначте і обґрунтуйте причини успішного або неуспішного, на Вашу думку, транслявання до аудиторії інтерпретаційної концепції музичного твору (із конкретизацією складнощів, які виникла в процесі прилюдного виконання: виконавсько-технічних, темпових тощо).

Завдання 2.1.4. Вкажіть, що саме і в який спосіб Ви маєте виправити у Вашому виконанні музичного твору в майбутньому для цілісного донесення до аудиторії його інтерпретаційної концепції, якщо вона була втілена частково або незадовільно (із конкретизацією відповідних складнощів).

Завдання 2.1.5. Зазначте, які висновки з проведеного рефлексивного аналізу власної здатності щодо транслявання до слухацької аудиторії розробленої інтерпретаційної концепції характеру музичного твору Ви вважаєте за потрібне залучити до багажу Вашого досвіду інструментального виконавства.

III блок: формування умінь рефлексивного аналізу власної виконавської стабільності під час виконання музичного твору.

3.1. Спроможність самостійно встановлювати причини стабільного або нестабільного виконання музичного твору, виявляючи проблемні аспекти та практичні шляхи їх розв'язання.

Завдання 3.1.1. Викладіть й обґрунтуйте Ваше розуміння поняття «виконавська стабільність» майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Завдання 3.1.2. Відрефлексуйте будь-ласка щодо власного типу сценічної поведінки під час виконання музичного твору, яке аналізується, обравши одну з наступних відповідей:

- під час виконання цього музичного твору мій тип сценічної поведінки я визначаю як цілком стабільний;

- під час виконання цього музичного твору мій тип сценічної поведінки я визначаю як недостатньо стабільний;

- під час виконання цього музичного твору мій тип сценічної поведінки я визначаю як нестабільний.

Завдання 3.1.3. Визначте і обґрунтуйте причини (підготовленість або неготовленість твору, неочікувані або очікувані внутрішні, зовнішні стресори та ін.) Вашої сценічної поведінки (стабільної, недостатньо стабільної або нестабільної) із конкретизацією успішних моментів або недоліків, які виявились у процесі прилюдного виконання.

Завдання 3.1.4. Вкажіть, що саме і в який спосіб Ви плануєте закріпити досягнуті успіхи, подолати недоліки, які виявились у процесі прилюдного виконання.

Завдання 3.1.5. Зазначте, які висновки з проведеного рефлексивного аналізу Вашої сценічної поведінки Ви вважаєте за потрібне залучити до багажу Вашого досвіду інструментального виконавства.

Контрольні зрізи в контрольній та експериментальній групах щодо І показника сформованості рефлексивно-перетворюючого компоненту – вияву здатності до рефлексивного аналізу результатів власної інтерпретаційно-

виконавської діяльності, були проведені за допомогою методу педагогічного спостереження за проведенням усного рефлексивного аналізу студентами власної інтерпретаційно-виконавської діяльності безпосередньо після прилюдних виступів, а також шляхом застосування модифікованої методики О.Хоружої [Хоружа О.В. Методичні засади формування етнопедагогічного мислення майбутнього вчителя музики: дис. на здобуття вченого ступеню канд. пед. наук: спец. 13. 00. 02. «Теорія та методика музичного навчання». Київ, 2010. 242с.].

Так само, як і поданий вище тренінг, ця модифікована методика була розіслана респондентам електронною поштою, що прискорило подальший аналіз результатів діагностичного опитування. Діагностування сформованості рефлексивно-перетворюючого компоненту досвіду скрипкового виконавства згідно цього показника показало позитивну тенденцію в експериментальній групі по відношенню до високого й середнього рівнів і негативну тенденцію по відношенню до низького рівня.

Формування рефлексивно-перетворюючого компоненту досліджуваного феномену (критерій - ступінь сформованості виконавської стабільності в майбутніх вчителів музичного мистецтва) було продовжено під час аналітично-конструктивного етапу розробленої методики. Оскільки сформованість виконавської стабільності в студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів, яку ми вважаємо одним з найвизначніших факторів сформованості досвіду скрипкового виконавства, визначається не тільки відрефлексованістю щодо результатів власних прилюдних виступів, але й спроможністю оцінити й скорегувати на практиці процес музично-виконавської діяльності, то II показником сформованості рефлексивно-перетворюючого компоненту було визначено вияв здатності до самооцінювання і самокорекції у під час процесу скрипкового виконавства.

Як було зазначено вище, специфіка аналітично-конструктивного етапу нашої методики вимагала створення майбутніми вчителями музичного мистецтва персональної електронної бібліотеки власних прилюдних виступів,

яка забезпечувала не тільки їх рефлексивний аналіз, але й створювала належні умови для самооцінювальної й самокорекційної діяльності в царині скрипкового виконавства.

Опрацьовуючи наукову проблематику концертної педагогіки загалом і стабільності музичного виконання зокрема, Д.Юник, Т.Юник, а також китайська дослідниця Сюй Вейвей вказують на наявність в інтерпретаторів сформованих умінь самооцінювання як на дієвий інструмент профілактики щодо негативного впливу стресорів під час скрипкового виконавства [Юник Д.Г. Виконавська надійність як основа сценічної діяльності митців музичного мистецтва. Наукова школа Г.М. Падалки. Колективна монографія / під наук. ред. А.В. Козир. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. 377 с., С. 115-143], [Юник Д.Г. Теорія та методика формування виконавської надійності музикантів-інструменталістів: автореферат дис. докт. пед. наук: спец. 13. 00. 02. «Теорія та методика музичного навчання». Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. – 39 с.], [Сюй Вейвей. Виконавська стабільність майбутнього вчителя музики: сутність і характерні особливості. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія та методика мистецької освіти. Випуск 25 (30). Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. С. 51-54.].

Комплекс умінь рефлексивного аналізу концертних виступів (І показник) із умінь самооцінювання та самокорекції процесу музично-виконавської діяльності (ІІ показник) створює підґрунтя як для гарантованого неповторення проявів нестабільної поведінки під час концертних виступів, так і для емоційно-психологічного закріплення стереотипу стабільної сценічної поведінки молодих інтерпретаторів. [Юник Д.Г. Виконавська надійність митців музичного мистецтва: концептуальний аспект // Наукова школа Г.М. Падалки. Колективна монографія / під наук. ред. А.В. Козир. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. 402 с., С. 121-151].

Під час формування в студентів здатності до самооцінювання і самокорекції під час процесу скрипкового виконавства до педагогічного

інструментарію в межах наукової роботи із студентами НСТ було включено таку форму роботи, як проблемна група у віртуальному просторі. Темою роботи цієї проблемної групи було визначено «Самооцінювання і самокорекція як фактори виконавської стабільності майбутнього вчителя музичного мистецтва».

Було складено графік інтернет-засідань проблемної групи, які планувались і проводились 2 рази на місяць. До кожного із засідань учасниками проблемної групи у віртуальному просторі готувались доповіді, які підсумовували науково-дослідну роботу у відповідності до тематичного плану роботи. Водночас, специфіка графіка інтернет-засідань полягала в тому, щоб дати певних засідань цієї групи обов'язково співпадали із заходами поточної та підсумкової атестації студентів з курсів «Основний інструмент» (скрипка, альт) та «Додатковий інструмент» (скрипка, альт). Тобто декілька заключних інтернет-засідань проблемної групи проводились безпосередньо після складання модульного контролю, заліків та семестрових іспитів з цих навчальних дисциплін, коли всі емоції й переживання студентів, пов'язані із складанням означених іспитів, є ще свіжими у пам'яті і можуть бути відтворені й проаналізовані у процесі колективного обговорення під час заключних інтернет-засідань проблемної групи.

Для систематичного проведення означених інтернет-засідань у WhatsApp для її учасників була спеціально сформована однойменна група, в якій під час окреслених вище заключних інтернет-засідань здійснювались обговорення проведених іспитів з курсів «Спеціальний інструмент» (скрипка, альт) та «Додатковий інструмент» (скрипка, альт). Модерацію проведення засідань щодо послідовності виступів, дотримання регламенту виступів, дотримання плану самооцінювання та самокорекцій тощо перший раз виконував викладач, а наступні засідання модерувались вже по черзі усіма учасниками.

Перебіг обговорення заключних інтернет-засідань результатів модульного контролю, заліків, іспитів із скрипкового виконавства здійснювався наступним чином.

1. Вербальне самооцінювання кожним із учасників групи власного виконання творів з екзаменаційної програми:

самооцінювання цілісності художньої музичної форми, яскравості динамічного розвитку і підготовленості кульмінацій;

самооцінювання технічної досконалості виконання;

самооцінювання рівня стабільності власного скрипкового виконавства під час модульного контролю або іспиту.

2. Вербальне та письмове обговорення кожним із учасників групи проведеного виступаючим самооцінювання власного виконання творів з екзаменаційної програми (для членів групи, які були присутні й слухали виконання програми іспиту, заліку або модулю).

3. Вербальна пропозиція кожним із учасників групи методів, засобів та прийомів скрипкового виконавства, за допомогою яких, на думку виступаючого, доцільно скорегувати недоліки власного виконання творів з екзаменаційної програми:

методи, засоби і прийоми самокорекції, які забезпечують цілісність художньої музичної форми, яскравість динамічного розвитку і підготовленість кульмінацій;

методи, засоби і прийоми самокорекції технічної досконалості виконання;

методи, засоби і прийоми самокорекції виконавської стабільності власного скрипкового виконавства під час модульного контролю або іспиту, самокорекції сценічної поведінки, а також виконавського іміджу.

4. Підсумковий виступ викладача.

З метою формування в студентів здатності до самооцінювання і самокорекції під час курсу «Виробнича педагогічна практика з музичного мистецтва» за таким самим принципом було створено групу у віртуальному просторі, що включала студентів-практикантів, яким з 2021 по 2023 рік доводилось проводити уроки музичного мистецтва в загальноосвітніх школах, як правило, online (на підґрунті складної епідеміологічної ситуації, військових

дій тощо). Засідання віртуальної групи відбувалось завжди по середях усього 10 разів (у відповідності до перебігу практики) безпосередньо після online уроків музичного мистецтва, де за наведеним вище планом здійснювалось самооцінювання й самокорекція особисто виконаних студентами-практикантами музичних творів для слухання й художньо-педагогічного аналізу.

Діагностика в контрольній та експериментальній групах щодо II показника сформованості рефлексивно-перетворюючого компоненту – вияву здатності до самооцінювання і самокорекції у під час процесу скрипкового виконавства, була забезпечена за допомогою методу експертного оцінювання перебігу скрипкової виконавської діяльності під час заходів поточної та підсумкової атестації, модифікованої методики «Дослідження здатності до самооцінювання під час процесу скрипкового виконавства» (модифікація за зразком відповідної методики Г.Казанцевої (додаток Є), [Волошина В.В., Долинська Л.В., Ставицька С.О. Темрук О.В. Загальна психологія: практикум. Київ: Каравела, 2010. 279 с., 166-167], а також модифікованої методики «Дослідження здатності до самокорекції під час процесу скрипкового виконавства» (модифікація за зразком відповідної методики В.Волошиної, Л.Долинської, О.Ставицької та О.Темрук) (додаток Ж) [Волошина В.В., Долинська Л.В., Ставицька С.О. Темрук О.В. Загальна психологія: практикум. Київ: Каравела, 2010. 279 с.]

Порівняльна діагностика II показника сформованості рефлексивно-перетворюючого компоненту показала, що студенти з експериментальної групи виявили стійку тенденцію підвищення здатності до самооцінювання і самокорекції під час процесу скрипкового виконавства, якщо співставити їх результати із результатами студентів з контрольної групи, а також із результатами учасників констатувального експерименту.

Диференціація за рівнями сформованості рефлексивно-перетворюючого компоненту досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва під час формувального та констатувального експериментів подано у таблицях 3.7. та 3.8.

Таблиця 3.7.

Диференціація за рівнями сформованості рефлексивно-перетворюючого компоненту досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва під час формувального експерименту (критерій – ступінь сформованості виконавської стабільності в майбутніх вчителів музичного мистецтва)

Рівні	Контрольні групи						Експериментальні групи					
	1 показник		2 показник		Для критерія		1 показник		2 показник		Для критерія	
	А	%	А	%	А	%	А	%	А	%	А	%
Низький	7	46,67	7	46,67	7	46,67	4	23,53	4	23,53	4	23,53
Середній	6	40,00	4	26,67	5	33,33	8	47,06	8	47,06	8	47,06
Високий	2	13,33	4	26,67	3	20,00	5	29,41	5	29,41	5	29,41

Таблиця 3.8.

Диференціація за рівнями сформованості рефлексивно-перетворюючого компоненту досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва під час констатувального експерименту (критерій – ступінь сформованості виконавської стабільності в майбутніх вчителів музичного мистецтва)

Показники	Високий рівень		Середній рівень		Низький рівень	
	абсолют. значення	%	абсолют. значення	%	абсолют. значення	%
I	12	20	22	36,67	26	43,33
II	10	16,67	20	33,33	30	50,00
В цілому для критерію	11	18,33	21	35,00	28	46,67

Отже, аналіз і порівняння результатів контрольних зрізів, поданих у таблиці 3.7., виявив наступну порівняльну динаміку в контрольній та експериментальній групах. Низький рівень: нисхідна динаміка з 46,67 % до 23,53 %, отже на 23,14%. Середній рівень: висхідна динаміка з 33,33 % до 47,06 %, отже на 13,73%. Високий рівень: висхідна динаміка з 20,00 % до 29,41 %, отже на 9,41%.

Якщо ж проаналізувати й порівняти дані, наведені в таблицях 3.7. (ЕГ) та 3.8., то порівняльна динаміка результатів формувального і констатувального експериментів виглядає наступним чином. Низький рівень: нисхідна динаміка з 46,67 % під час констатувального експерименту до 23,53 % під час формувального (ЕГ), отже на 23, 14%. Середній рівень: висхідна динаміка з 35 % до 47,06 %, отже на 12, 06%. Високий рівень: висхідна динаміка з 18,33 % до 29,41 %, отже на 11,08%.

З огляду на вищезазначене, наявна висхідна динаміка на середньому та високому рівнях, а також впевнена нисхідна динаміка на низькому рівні в експериментальній групі дозволяє стверджувати про те, що розроблений педагогічний інструментарій, яким оперує наша методика на її аналітично-конструктивному етапі для формування досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, є ефективним.

Завершення порівняльного діагностування рівнів сформованості третього – рефлексивно-перетворюючого компонента досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій на останньому аналітично-конструктивному етапі розробленої методики уможливило перехід до наукового узагальнення отриманих під час констатувального й формувального експериментів статистичних даних.

Проведені контрольні зрізи щодо диференціації учасників експериментальної роботи згідно до високого, середнього й низького рівнів сформованості мотиваційно-гедоністичного, виконавсько-фахового та рефлексивно-перетворюючого структурних компонентів досліджуваного феномену дозволили здійснити наукове узагальнення отриманих результатів,

яке засвідчило набуті студентами рівні сформованості досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. Диференціація майбутніх учителів музичного мистецтва за рівнями сформованості досліджуваного феномену під час формувального та констатувального експериментів подана у таблицях 3.9. і 3.10.

Таблиця 3.9.

Диференціація за рівнями сформованості досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва під час формувального експерименту (чисельник – абсолютний показник, знаменник – відносний показник)

Критерії	Високий рівень		Середній рівень		Низький рівень	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
I	3/20,00	5/29,41	5/33,33	9/52,94	7/46,67	3/17,65
II	2/13,33	4/23,53	7/46,67	10/58,82	6/40,00	3/17,65
III	3/20,00	5/29,41	5/33,33	8/47,06	7/46,67	4/23,53
Загальний показник сформованості	2,67/17,8	4,67/27,45	5,67/37,8	9/52,94	6,67/44,45	3,33/19,61

Таблиця 3.10.

Диференціація за рівнями сформованості досвіду скрипкового виконавства майбутніх учителів музичного мистецтва під час констатувального експерименту

Компоненти	Високий рівень		Середній рівень		Низький рівень	
	абсолют. значення	%	абсолют. значення	%	абсолют. значення	%
Мотиваційно-гедоністичний	15	25,00	23	38,33	22	36,67
Виконавсько-фаховий	12	20,00	25	41,67	23	38,33
Рефлексивно-перетворюючий	11	18,33	21	35,00	28	46,67
Загальний рівень сформованості	13	21,67	23	38,33	24	40,00

Порівняльний аналіз узагальнених результатів експериментальної роботи, наведених у таблиці 3.9., які засвідчують сформованість в майбутніх учителів музичного мистецтва досвіду скрипкового виконавства, набутого із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій в контрольній та експериментальній групах, дозволяє бачити наступне:

в експериментальній групі респонденти демонструють підвищення результативності на високому рівні сформованості досліджуваного феномену (27,45%) порівняно із результативністю в контрольній групі (17,8%): тобто динаміка зростання в експериментальній групі склала 9,65%;

в експериментальній групі респонденти демонструють підвищення результативності на середньому рівні сформованості досліджуваного феномену (52,94%) порівняно із результативністю в контрольній групі (37,8%): тобто динаміка зростання в експериментальній групі склала 15,14%;

в експериментальній групі зафіксовано яскраву динаміку зниження кількості респондентів на низькому рівні сформованості досліджуваного феномену (19,61%) порівняно із кількістю респондентів у контрольній групі (44,45%): тобто нисхідна динаміка в експериментальній групі на низькому рівні склала 24,84%.

Аналогічні тенденції динамічних зрушень можна спостерігати під час порівняльного аналізу узагальнених результатів експериментальної роботи, наведених у таблицях 3.9. та 3.10, які засвідчують сформованість в майбутніх учителів музичного мистецтва досвіду скрипкового виконавства, набутого із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій в експериментальній групі під час формувального експерименту, і під час констатувального експерименту, а саме:

в експериментальній групі під час формувального експерименту респонденти демонструють підвищення результативності на високому рівні сформованості досліджуваного феномену (27,45%) порівняно із результативністю під час констатувального експерименту (21,67%): тобто динаміка зростання склала 5,78%;

в експериментальній групі респонденти демонструють підвищення результативності на середньому рівні сформованості досліджуваного феномену (52,94%) порівняно із результативністю під час констатувального експерименту (38,33%): тобто динаміка зростання склала 14,61%;

в експериментальній групі зафіксовано яскраву динаміку зниження кількості респондентів на низькому рівні сформованості досліджуваного феномену (19,61%) порівняно із аналогічними результатами констатувального експерименту (40,00%): тобто нисхідна динаміка на низькому рівні склала 20,39%.

Порівняльну динаміку сформованості в майбутніх учителів музичного мистецтва досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій в експериментальних групах під час формувального експерименту і під час констатувального експерименту подано на рис. 3.1.

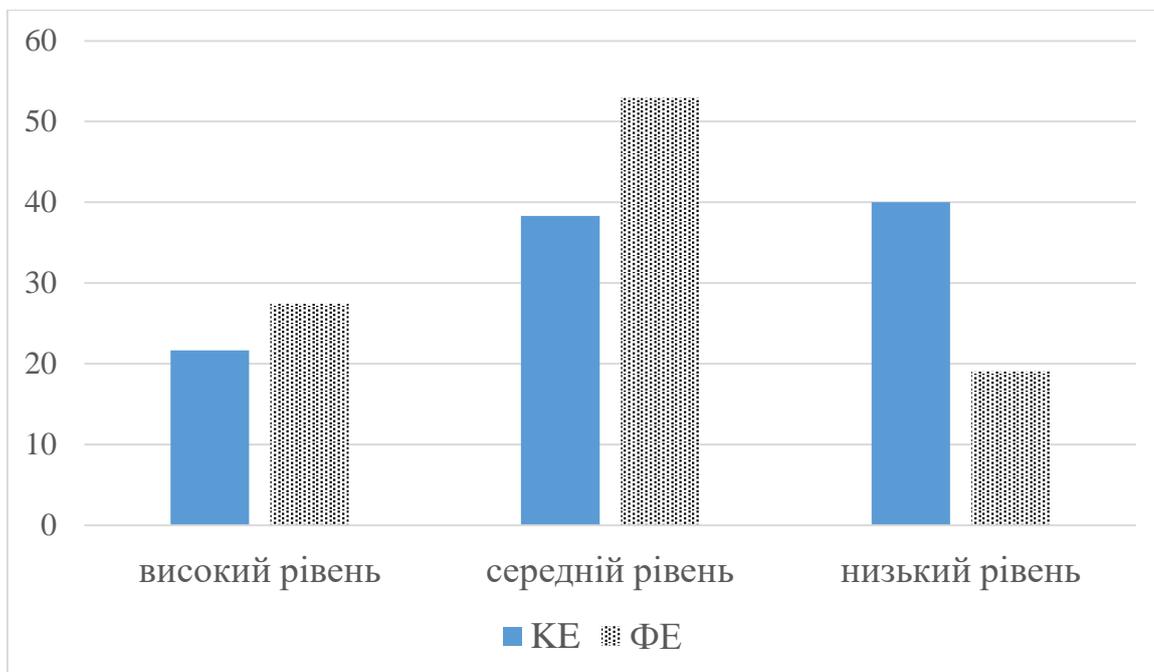

Рис. 3.1. Порівняльна динаміка сформованості досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій в експериментальній групі під час формувального експерименту (ФЕ) і під час констатувального експерименту (КЕ).

Таким чином, подані вище результати порівняльного аналізу динаміки формування в майбутніх учителів музичного мистецтва досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій дозволили констатувати наступне:

позитивні динамічні зрушення, доведені обрахуваннями як щодо сформованості мотиваційно-гедоністичного, виконавсько-фахового та рефлексивно-перетворюючого структурних компонентів досліджуваного феномена, так і щодо сформованості досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій у цілому, свідчать про ефективність та результативність розробленого педагогічного інструментарію, який склав основу упровадженої в процес інструментальної підготовки поетапної авторської методики;

розроблені, сформульовані й упроваджені у процес інструментальної підготовки студентів музично-педагогічних ЗВО педагогічні умови

формування досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, а також змодельований у відповідності до цих педагогічних умов педагогічний інструментарій, не тільки забезпечують систематичність і послідовність виконання запланованої навчально-методичної й наукової роботи у царині інструментальної підготовки студентів, незважаючи на форс-мажорні обставини сучасного суспільного життя, але й уможливають підвищення рівня якості скрипкового виконавства;

упроваджена й експериментально перевірена методика формування досвіду скрипкового виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій сприяє підвищенню рівня професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва, водночас, розвиваючи інтерпретаційні, рефлексивно-аналітичні уміння, уміння самооцінювання й самокорекції під час музично-виконавської діяльності;

розроблена методика підлягає екстраполяції до процесу інструментального навчання гри як на інших струнно-смичкових інструментах, так і на клавішних та духових музичних інструментах.

Список використаних джерел до третього розділу

1. Азаров С.С., Стогний А.А. (1995), Информатика и рынок: метаморфозы фундаментальных идей. Кибернетика и системный анализ. 1995, N2. С.112-124.
2. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія. Київ: Атіка, 2008. 684 с.
3. Биков В.Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти // Інформаційні технології і засоби навчання. 2010. №1 (15). 16 с. Режим доступу до журналу: <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>
4. Гончаренко С.У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.
5. Дацун Н.М. Колаборативні моделі в дистанційній університетській освіті. Нові технології навчання : наук. метод. зб. Вип. 27. Київ : Наук.-метод. центр вищ. освіти Міністерства освіти і науки України, 2000. С. 85-94.
6. Державна програма "Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці" на 2006-2010 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2005 р. N 1153.
7. Закон України «Про вищу освіту» (Відомості Верховної Ради, 2014, № 37-38, ст.2004).
8. Закон України «Про Концепцію Національної програми інформатизації», Відомості Верховної Ради України, 1998, N 27-28, ст.182.
9. Закон України «Про інформацію», Відомості Верховної Ради України, 1992, N 48, ст.650
10. Закон України «Про Національну програму інформатизації», Відомості Верховної Ради України, 1998, N 27-28, ст.181
11. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2007, № 12, ст.102).

12. Коваль Т.І. Професійна підготовка з інформаційних технологій майбутніх менеджерів-економістів: Монографія. Київ: Ленвіт, 2007. 264 с.
 13. Національна доктрина розвитку освіти, затверджена Указом Президента України від 17 квітня 2002 року N 347/2002
 14. Положення про Єдину державну електронну базу з питань освіти, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 13 липня 2011 р. №752
 15. Спирін О.М. Критерії зовнішнього оцінювання якості інформаційно-комунікаційних технологій навчання. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 2 : Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. - 2010. - №. 9. - С. 80-85. - Режим доступу: http://www.i.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/16/8.pdf
 16. Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р
 17. ITIL Service Strategy 2011 edition, Published by TSO (The Stationery Office), Crown Copyright 2011., ISBN 9780113313044, 469 P.
 18. jExam — Режим доступу : <http://jexam.inf.tu-dresden.de/index.html>
1. Биков В.Ю. (2008), Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія. Київ: Атіка, 2008. 684 с.
 2. Биков В.Ю. (2004), Навчальне середовище сучасних педагогічних систем. Професійна освіта: педагогіка і психологія. 2004. С. 59–79.
 3. Воеводин В.В. (2003), Пособие для руководителя студенческого оркестра народных инструментов. К.: Гос. метод. центр учеб. заведений к-ры и ис-в. 2003. 143 с.
 4. Гончаренко С.У. (2011), Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене й виправлене. Рівне: Волинські обереги. 2011. 553 с.

5. Коваль, Т. І. (2011), Інтерактивні технології навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах. Інформаційні технології і засоби навчання №6 (26): 2011. URL: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/546/451>.

6. Козир А. В. (2008) Професійна майстерність учителів музики: теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти: монографія. Київ: НПУ імені М. Драгоманова. 2008. 378 с.

7. Лихвар В.Д. (2013), Обґрунтування педагогічних умов розвитку художньо-творчого потенціалу молодших школярів у процесі образотворчої діяльності. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2013. Вип. 1. С. 53-57.

8. Олійник С.В. (2015), Музично-творчий потенціал майбутнього вчителя в контексті сучасної мистецької освіти. Слов'янське музичне мистецтво в контексті європейської культури: Зб. матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції. Вінниця: ТОВ «НІЛАН». 2015. С. 48-50.

9. Падалка Г.М. (2008), Педагогіка мистецтва (теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ: Освіта України. 2008. 274 с.

10. Пахомова Н. (2013) Інтеграція як провідна тенденція розвитку суспільства та освіти: історико-педагогічний аспект. Витоки педагогічної майстерності, Випуск. 11. 2013. С. 250-256.

11. Рудницька О.П. (2005), Педагогіка загальна та мистецька: навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга Богдан. 2005. 360 с.

12. Сериков В.В. (1999), Образование и личность. Теория и практика проектирования педагогических систем. Москва: «Логос». 1999. 272 с.

13. Хоружа О. В. (2009) Компонентна структура етнопедагогічного мислення майбутнього вчителя музики. Науковий часопис національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова. 2009. Випуск 7 (12). С. 116-122.

14. Ярошинська О. (2014), Освітній простір вищого навчального закладу як континуум для проектування освітнього середовища професійної підготовки майбутніх фахівців. Педагогіка формування творчої особистості у

вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр. Запоріжжя: КПУ. 2014. Вип. 35(88). С. 558-567.

1. Волошина В.В., Долинська Л.В., Ставицька С.О. Темрук О.В. Загальна психологія: практикум. Київ: Каравела, 2010. 279 с.
2. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження: методичні поради молодим науковцям. – Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.
3. Гончаренко С.У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене й виправлене. Рівне: Волинські обереги. 2011. 519 с.
4. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Навч. посіб. 3-є вид., допов. Київ: ВАТ«КДНК». 2001. 608 с.
5. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ: Освіта Україна. 2008. 274 с.
6. Сюй Вейвей. Виконавська стабільність майбутнього вчителя музики: сутність і характерні особливості. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія та методика мистецької освіти. Випуск 25 (30). Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. С. 51-54.
7. Сюй Вейвей. Методичні засади формування виконавської стабільності магістрантів музичного мистецтва у процесі вокального навчання. Дисертація доктора філософії за спец. 014 – Середня освіта (музичне мистецтво). Київ. НПУ імені М.П. Драгоманова. 2021. 255 с.
8. Хоружа О.В. Методичні засади формування етнопедагогічного мислення майбутнього вчителя музики: дис. на здобуття вченого ступеню канд. пед. наук: спец. 13. 00. 02. «Теорія та методика музичного навчання». Київ, 2010. 242с.
9. Юник Д.Г. Виконавська надійність як основа сценічної діяльності митців музичного мистецтва. Наукова школа Г.М. Падалки. Колективна монографія / під наук. ред. А.В. Козир. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. 377 с., С. 115-143.

10. Юник Д.Г. Виконавська надійність митців музичного мистецтва: концептуальний аспект. Наукова школа Г.М. Падалки. Колективна монографія (під наук. ред. А.В. Козир). Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. 402 с., С. 121-151.
11. Юник Д.Г. Теорія та методика формування виконавської надійності музикантів-інструменталістів: автореферат дис. докт. пед. наук: спец. 13. 00. 02. «Теорія та методика музичного навчання». Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. – 39 с.

ДОДАТКИ

Пілотне електронне експрес-опитування майбутніх учителів музичного мистецтва щодо виявлення ставлення до проблеми цілеспрямованого формування досвіду інструментального (скрипкового) виконавства із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

Експрес-опитування

Діагностичне електронне експрес-опитування адресовано студентам музично-педагогічних закладів вищої освіти – факультетів та інститутів мистецтв педагогічних університетів. Прохання відповісти на сформульовані запитання своїми словами, у бідь-якій зручній для Вас формі. і відправити відповіді за електронною адресою, з якої було здійснено відправлення, просто натиснувши «відповісти». За обґрунтування Вашої персональної позиції під час відповідей будемо Вам вельми вдячні.

Оскільки результати експрес-опитування будуть використані в узагальненому вигляді, тому прізвище, ім'я та по-батькові вказувати не потрібно.

Питання.

1. У якому вищому навчальному закладі Ви навчаєтесь?
2. На якому курсі Ви навчаєтесь?
3. Який навчальний заклад Ви закінчили попередньо?
4. Чи вважаєте Ви цілеспрямованим і результативним процес формування досвіду інструментального виконавства у Вашому музично-педагогічному ЗВО?
5. Чи вважаєте Ви сформований досвід інструментального виконавства необхідною умовою професійної компетентності вчителя музичного мистецтва?
6. Чи достатньою є кількість цілеспрямованих педагогічних заходів із залученням інформаційно-комунікаційних технологій, направлених на формування в студентів музично-педагогічних ЗВО досвіду інструментального виконавства?

7. Чи вважаєте Ви доцільним застосування інформаційно-комунікаційних технологій під час формування в майбутніх учителів музичного мистецтва досвіду інструментального виконавства?

8. Чи вважаєте Ви важливим створення спеціальної методики формування досвіду інструментального виконавства, яка б передбачала широке застосування у цьому процесі інформаційно-комунікаційних технологій?

**Діагностика вияву стійкого пізнавального інтересу майбутнього
вчителя музичного мистецтва до набуття знань у галузі скрипкового
виконавства**

(Модифікація за методиками О. Гребенюка, О.Хоружої)

Відповіді на запитання (від 01 до 05, де 05 – впевнено «так», 04 – більше «так», чим «ні», 03 – не впевнений, 02 – більше «ні», чим «так», 01 – впевнено «ні») записуються у відповідні клітинки в картках:

Курс _____ Дата _____

Прізвище, ім'я, по-батькові _____

1	4	7	10	13	16
2	5	8	11	14	17
3	6	9	12	15	18

Обробка карток: необхідно скласти всі цифри у кожному рядку. Три рядки відповідають трьом рівням інтересу. Той рядок, який містить найбільшу суму, буде відповідати наявності у даного респондента рівня інтересу.

Що спонукає Вас вивчати музично-педагогічну, музикознавчу літературу з проблематики досвіду скрипкового (інструментального) виконавства?

1. Вивчаю тому, що цього вимагають викладачі з курсів «Основний інструмент», «Додатковий інструмент».
2. Вивчаю тому, що я можу використати ці знання для покращення якості виконання скрипкових (інструментальних) творів під час комбінованого уроку музичного мистецтва.
3. Вивчаю тому, що ця проблематика складає для мене великий інтерес.

Як Ви обґрунтовуєте своє ставлення до вивчення музично-педагогічної, музикознавчої літератури з проблематики досвіду скрипкового (інструментального) виконавства?

4. Якби це було можливо, я взагалі не витрачав би часу на ознайомлення із цією літературою.
5. Вважаю, що вивчення цієї літератури може сприяти моїй загальній освіченості.
6. Вважаю, що чим більше я дізнаюсь про особливості набуття досвіду скрипкового (інструментального) виконавства, тим більше інформації хочеться мені отримати.

Який спосіб аналізу Вашого прилюдного виступу імponує Вам найбільше?

7. Слухати думку викладачів з цього приводу.
8. Слухати думки колег-студентів.
9. Самостійно аналізувати позитивні та негативні моменти виступу, знаходити в літературі шляхи збільшення власного позитивного досвіду музичного виконавства, аргументувати свою думку на прикладах, наведених в науковій літературі.

Яке значення має вивчення музично-педагогічної, музикознавчої літератури з проблематики досвіду скрипкового (інструментального) виконавства для оволодіння Вами фахом учителя музичного мистецтва?

10. Ніякого.
11. Вивчаючи музично-педагогічну, музикознавчу літературу з проблематики досвіду скрипкового (інструментального) виконавства, краще розумієш, як працювати із школярами над виконанням музичних творів.
12. Знання з проблематики досвіду скрипкового (інструментального) виконавства я вважаю запорукою власної високої кваліфікації.
13. Чи не вважаєте Ви, що музично-педагогічну, музикознавчу літературу з проблематики досвіду скрипкового (інструментального) виконавства під час

навчання в музично-педагогічних ЗВО можна було б взагалі не пропонувати студентам для засвоєння?

14. Чи не вважаєте Ви, що у фаховій діяльності вчителя музичного мистецтва Вам знадобляться тільки деякі знання у галузі набуття досвіду скрипкового (інструментального) виконавства?

15. Чи не вважаєте Ви, що поглиблені знання щодо методів, засобів і прийомів набуття позитивного досвіду скрипкового (інструментального) виконавства є основою високо-професійного провадження фахової діяльності вчителя музичного мистецтва?

16. Чи бувають випадки, коли Ви чітко розумієте, що Вам не вистачає знань у галузі набуття досвіду скрипкового (інструментального) виконавства, але засвоювати їх Ви не бажаєте?

17. Чи бувають випадки, що під час індивідуальних занять з курсів «Основний інструмент», «Додатковий інструмент» Вас зацікавлює певна інформація з проблематики досвіду скрипкового (інструментального) виконавства, але після заняття бажання подальшого отримання інформації у цій галузі зникає?

18. Як часто після аналізу й обговорення із викладачем і студентами-колегами свого прилюдного виступу Ви звертаєтесь музично-педагогічних, музикознавчих джерел інформації: книг, наукових праць, аудіо і відео записів тощо?

Тест на вияв перманентного потребового спонукання щодо систематичного провадження скрипкової (інструментальної) виконавської діяльності.

(Модифікація за методиками Л.Севериной, Сюй Вейвей).

1. Вважаю, що окрім необхідної підготовки до екзаменів, заліків з курсів «Основний інструмент», «Додатковий інструмент» я не маю провадити якусь додаткову підготовку для удосконалення рівня скрипкового (інструментального) виконавства.
2. Якщо я готуюсь до екзаменів, заліків з курсів «Основний інструмент», «Додатковий інструмент» або до концертного виступу, я все одно маю відводити багато часу іншим навчальним курсам, щоб їх підготовка не постраждала.
3. Я не вірю, коли мої колеги-студенти стверджують, що їм доставляє радість і задоволення постійно здійснювати підготовку до провадження скрипкової (інструментальної) виконавської діяльності.
4. Я не вважаю, що наближення заходів поточної або підсумкової атестації під час екзаменаційних сесій з курсів «Основний інструмент», «Додатковий інструмент» має спричинити зниження часових витрат на відпочинок, розваги тощо.
5. Наполягаю на непотрібності проведення додаткових навчальних заходів репетиційно-підготовчого характеру перед іспитами, заліками з курсів «Основний інструмент», «Додатковий інструмент».
6. Вважаю, що опрацювання музично-педагогічних, музикознавчих джерел щодо методів і засобів покращення мого рівня скрипкового (інструментального) виконавства ніяк не вплине на якість моєї музично-виконавської діяльності.
7. Я не вважаю за потрібне відмовлятися від дружніх вечірок, родинних свят

тощо заради підготовки концертної або екзаменаційної програми з курсів «Основний інструмент», «Додатковий інструмент».

8. Вважаю, що недоцільно опрацьовувати навчально-педагогічний репертуар з курсів «Основний інструмент», «Додатковий інструмент» під час індивідуального заняття із викладачем, а потім ще присвячувати час опрацюванню цього репертуару самостійно.

9. Вважаю недоцільним під час підготовки до заліків, екзаменів з курсів «Основний інструмент», «Додатковий інструмент» знайомитись також із виконанням творів, що входять до мого репертуару, здійсненим моїми колегами-студентами або іншими виконавцями-інструменталістами.

10. Обираючи між репетицією в залі, де має відбутися прилюдний виступ, екзамен або залік з курсів «Основний інструмент», «Додатковий інструмент» і поточним індивідуальним заняттям з цих курсів в класі за розкладом, я обрав би (обрала б) звичайне заняття.

Інструкція: відповідь «Так» - 1 бал, відповідь «Ні» - 2 бали.

Високий рівень сформованості потреби щодо слухання та виконання українського музичного фольклору – від 18 до 20 балів, середній рівень – від 14 до 17 балів, низький рівень – від 10 до 13 балів.

**Діагностика обізнаності майбутнього вчителя музики у галузі
інтерпретаційного опрацювання музичних творів.
(модифікація за методикою О.Хоружої)
Термінологічний словник-таблиця.**

1. Прізвище, ім'я, по-батькові.
2. У якому навчальному закладі Ви навчаєтесь?
3. На якому курсі Ви навчаєтесь?
4. Який навчальний заклад Ви попередньо закінчили?

Інструкція. Складіть таблицю за зразком, уважно прочитавши назви запропонованих понять, що розміщуються в лівій колонці. В середній колонці самостійно дайте визначення запропонованого поняття у вільній, зручній для Вас формі. У правій колонці напишіть своє розуміння змісту визначеного поняття.

ПОНЯТТЯ	ВИЗНАЧЕННЯ	ЗМІСТ
Художня інтерпретація музичного твору		
Основні засоби музичної виразності		
Аналіз музичного твору		
Форма музичного твору		
Сонатна форма		
Сонатне алегро		
Музична драматургія		
Точка золотого перетину		
Жанрово-стильовий аналіз		
Основні жанри творів для струнно-смічкових інструментів		
Основні музичні стилі		
Основні види музичної фактури		
Метро-ритм		
Основні види музичних метрів		
Агогіка		
Інтерпретаційна версія		
Проект музичної інтерпретації		
Музична техніка		

Самоаналіз здатності до практичного володіння інформаційно-комунікаційними технологіями у процесі інструментальної підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів

Здійсніть самооцінку по кожному пункту, тобто обведіть відповідний бал за шкалою (від 5 – “безумовно ТАК” до 1 – “безумовно НІ”)

1. Шкала для оцінки практичних умінь користування інформаційно-комунікаційними засобами:

- Я здатен (здатна) якісно провадити відео- та аудіо-запис власного виконання музичних творів на комп'ютері, планшеті, смартфоні тощо

Безумовно ТАК 5 4 3 2 1 Безумовно НІ

- Я здатен (здатна) якісно провадити відео- та аудіо-запис виконання музичних творів іншими особами на комп'ютері, планшеті, смартфоні тощо

Безумовно ТАК 5 4 3 2 1 Безумовно НІ

- Я здатен (здатна) користуватися спеціалізованими навчальними платформами, платформами для забезпечення віддаленого відеозв'язку

Безумовно ТАК 5 4 3 2 1 Безумовно НІ

- Я можу для кожної з тем комбінованого уроку музичного мистецтва підібрати доречний аудіо- та відео-матеріал і представити його учням шляхом застосування інформаційно-комунікаційних технологій

Безумовно ТАК 5 4 3 2 1 Безумовно НІ

- Я можу для розв'язання певної проблемної ситуації мистецького навчання застосувати засоби інформаційно-комунікаційних технологій

Безумовно ТАК 5 4 3 2 1 Безумовно НІ

-

2. Шкала для оцінки творчо-інсталяційних умінь у галузі інформаційно-комунікаційних засобів:

- Я можу для розв'язання певної проблемної ситуації інструментальної підготовки застосувати разом із традиційними методами мистецького навчання засоби та методи інформаційно-комунікаційних технологій

Безумовно ТАК 5 4 3 2 1 Безумовно НІ

- Я можу інстальовати до електронних пристроїв спеціалізоване програмне забезпечення, розроблене для навчання грі на музичних інструментах або для удосконалення такого навчання;

- Безумовно ТАК 5 4 3 2 1 Безумовно НІ

- Я здатний використовувати інстальовані до електронних пристроїв спеціалізовані додатки, присвячені навчанню грі на музичних інструментах, під час роботи на спеціалізованих навчальних платформах

Безумовно ТАК 5 4 3 2 1 Безумовно НІ

- Я можу використовувати особливості опціональних функцій електронних пристроїв (на кшталт зміни тембрального забарвлення звуку, жанрово-стильових особливостей тощо) для моделювання інтерпретаційної версії музичного твору

Безумовно ТАК 5 4 3 2 1 Безумовно НІ

- Я можу самостійно організувати у мережі конференцію, семінар, круглий стіл або форум з проблематики удосконалення скрипкового (інструментального) виконавства, набуття позитивного досвіду в цій галузі.

Безумовно ТАК 5 4 3 2 1 Безумовно НІ

Якщо Ваш результат 40 - 50 балів, – Ви людина, яка визначає свій рівень практичного володіння інформаційно-комунікаційними технологіями у процесі

інструментальної підготовки як високий; якщо Ваш результат 24 - 39 балів, – Ви людина, яка визначає свій рівень практичного володіння інформаційно-комунікаційними технологіями у процесі інструментальної підготовки як середній; якщо Ваш результат 10 - 23 бали, – Ви людина, яка визначає свій рівень практичного володіння інформаційно-комунікаційними технологіями у процесі інструментальної підготовки як низький.

Самооцінювання здатності до рефлексивного аналізу результатів власної інтерпретаційно-виконавської діяльності

Здійсніть самооцінку по кожному пункту, тобто обведіть відповідний бал за шкалою (від 5 – “безумовно ТАК” до 1 – “безумовно НІ”)

1. Шкала для оцінки власної здатності до рефлексивного аналізу щодо переконливості розробленої інтерпретаційної концепції:

Після прилюдного виступу мої мисленнєві зусилля спрямовані на виявлення недоліків та переваг відтвореної перед публікою інтерпретаційної моделі інструментальних творів.

Безумовно ТАК 5 4 3 2 1 Безумовно НІ

Під час аналізу відтвореної під час виступу інтерпретаційної концепції я здатен (здатна) зберігати повну об’єктивність щодо рівня її якості.

Безумовно ТАК 5 4 3 2 1 Безумовно НІ

Під час аналізу результатів втілення перед аудиторією розробленої інтерпретаційної концепції я здатен (здатна) покроково проаналізувати як позитивні, так і негативні моменти реалізації інтерпретаційної моделі.

Безумовно ТАК 5 4 3 2 1 Безумовно НІ

У процесі рефлексивного аналізу результатів втілення перед аудиторією розробленої інтерпретаційної концепції я здатен (здатна) внести необхідні корективи в інтерпретаційну модель.

Безумовно ТАК 5 4 3 2 1 Безумовно НІ

2.Шкала для оцінки власної здатності до рефлексивного аналізу виявленої під час прилюдного виступу виконавської надійності:

Я можу покроково проаналізувати всі позитивні та негативні явища прилюдного виступу.

Безумовно ТАК 5 4 3 2 1 Безумовно НІ

Я можу абсолютно об'єктивно виявити і сформулювати причини негативних моментів прилюдного виступу.

Безумовно ТАК 5 4 3 2 1 Безумовно НІ

Я здатний (здатна) виявити найбільш впливові негативні стресори, які не дозволяють мені цілісно донести мій інтерпретаційний задум до слухацької аудиторії.

Безумовно ТАК 5 4 3 2 1 Безумовно НІ

Я здатний (здатна) самостійно віднайти і застосувати на практиці адекватні методи подолання негативних явищ, притаманних моєму інструментальному виконавству.

Безумовно ТАК 5 4 3 2 1 Безумовно НІ

Я здатний (здатна) проаналізувати причини моїх сценічних успіхів і екстраполювати їх до процесу навчально-репетиційної роботи під час підготовки до концертних виступів.

Безумовно ТАК 5 4 3 2 1 Безумовно НІ

Якщо Ваш результат 33 - 45 балів, – Ви виконавець, що володіє високим рівнем здатності до рефлексивного аналізу результатів власної інтерпретаційно-виконавської діяльності; якщо Ваш результат 22 - 32 бали, – Ви виконавець, що володіє середнім рівнем здатності до рефлексивного аналізу результатів власної інтерпретаційно-виконавської діяльності; якщо Ваш

результат 9 - 21 бал, – Ви виконавець, що володіє низьким рівнем здатності до рефлексивного аналізу результатів власної інтерпретаційно-виконавської діяльності.

Дослідження здатності до самооцінювання під час процесу скрипкового виконавства.

(Модифікація за методикою опитувальника Г.М. Казанцевої)

При вивченні самооцінки за допомогою процедури тестування респондентам пропонують певну кількість тверджень, навпроти яких вони повинні написати один з трьох варіантів відповідей: «ТАК» (+), «Ні» (–), «не знаю» (?), який відповідає власній поведінці в ситуації прилюдного виступу.

Опитувальник

1.Звичайно, я передбачаю, що моя скрипкова виконавська діяльність буде успішною.

2.Коли я думаю про черговий екзамен з курсу «Основний інструмент», я, як правило, відчуваю, що мій настрої псується.

3.Більшість моїх колег-студентів з повагою ставляться до моїх оцінок щодо якості їх інструментального виконавства.

4.Коли я стою перед екзаменаційною комісією, я втрачаю впевненість у своїх виконавських діях.

5.Я абсолютно впевнений (впевнена) в тому, що є настільки ж успішною у моїй виконавській діяльності, як і інші мої однокурсники.

6.Іноді я зовсім упевнений (упевнена) у тому, що моя гра на скрипці нікому не подобається.

7.Весь процес моєї скрипкової підготовки, із заходами поточної та підсумкової атестації включно, я оцінюю як успішний.

8.На мою думку, як скрипаль-виконавець я не досягну успіху.

9.Коли я створюю інтерпретаційний проект музичного твору, я завжди маю рацію.

10.Під час виступу перед аудиторією я роблю багато недоречного, про що потім завжди жалкую.

11.Інформація про успіх у виконавській діяльності моїх однокурсників

призводить мене у стан розпачу.

12.Коли я виконую скрипкові твори для учнів на уроках музичного мистецтва, мені здається, що діти глузують над моєю грою.

13.Мене мало турбує, як мою гру сприймають учні на уроці музичного мистецтва.

14.Мені здається, що я ніколи не можу зіграти на сцені так само впевнено, як я роблю це вдома.

15.Я ніколи не жалкую, якщо під час концерту або екзамену відхиляюся від попередньої інтерпретаційної версії.

16.Коли я чую під час екзаменів з курсів «Основний інструмент» та «Додатковий інструмент», що у програмі моїх однокурсників є твір, який я також маю виконати під час екзамену, то маю впевненість, що колега виконає цей твір краще, ніж я.

17.Я впевнений (впевнена), що коли я маю виступати, мої однокурсники приходять, щоб мене підтримати.

18.Мені здається, що моя техніка скрипаля є гіршою, ніж у моїх однокурсників.

19.Під час концертних виступів у мене іноді складається враження, що мені просто щастить.

20.Якщо казати чесно, я просто маю страх виступати перед будь-якою слухацькою аудиторією.

Опрацювання результатів. Підраховується кількість позитивних відповідей (+) спочатку за непарними номерами, а потім за парними. Від першого результату віднімається другий. Кінцевий результат може знаходитись в інтервалі від – 10 до + 10.

Результат від – 10 до – 4 свідчить про низьку самооцінку;

Результат від – 3 до + 3 свідчить про середню самооцінку;

Результат від + 4 до + 10 свідчить про високу самооцінку.

Методика «Дослідження здатності до самокорекції під час процесу скрипкового виконавства»
(Модифікація за методикою В.Волошиної, Л.Долинської, О.Ставицької та О.Темрук).

Мета: визначення рівня здатності майбутніх учителів музичного мистецтва до самокорекції під час процесу скрипкового виконавства.

Матеріал та обладнання: комп'ютер, планшет або смартфон.

Інструкція для респондента. На запропоновані судження потрібно вибрати одну з чотирьох наступних відповідей: повністю погоджуюсь, погоджуюсь, не погоджуюсь, абсолютно не погоджуюсь.

Судження

1. Під час прилюдної гри на скрипці я спроможний (спроможна) після невдало зіграного фрагменту, забування нотного тексту або просто невірно зіграної ноти одразу ж зреагувати, непомітно виправивши ситуацію, і продовжити процес виконавства так, якби нічого не трапилось.

2. Під час прилюдного виступу на сцені після невдало зіграного технічного елемента я відчуваю розгубленість, яка негативно впливає на увесь подальший виступ.

3. На мою думку, будь-яке неочікуване відхилення від інтерпретаційної концепції, на кшталт плутанини у нотному тексті, можна ситуативно обернути на користь інтерпретації, додавши у гру елементи імпровізаційності,.

4. Під час виконавської діяльності я керую своєю спроможністю почути відхилення від уявного еталонного звучання скрипки, швидко оцінити ситуацію і органічно повернутися до запланованого тембрального забарвлення безпосередньо у процесі скрипкового виконавства.

5. Під час прилюдної скрипкової гри мене не полишає відчуття, що форма скрипкового твору «розсипається», а я не можу втілити необхідний

драматургічний розвиток і належним чином «підготувати точку золотого перетину».

6. Мене радує відчуття, що саме я управляю своєю реакцією на появу неочікуваного стресору під час прилюдного скрипкового виконавства, використавши зміну виконавської ситуації на користь своєї інтерпретації.

7. Я відчуваю впевненість у своїй здатності успішно виступати перед публікою.

8. Під час оприлюднення результатів скрипкової підготовки на сцені мені завжди хочеться уникнути деструктивного впливу стресорів, на кшталт панічного хвилювання, страху перед виконанням технічних елементів скрипкових творів тощо, оскільки стресори негативно впливають на мою сценічну поведінку.

9. Іноді я чітко бачу власну неспроможність цілісного втілення художнього образу інструментального твору на сцені, навіть у тих випадках, якщо на репетиціях мені все вдавалось.

10. Коли я уявляю собі будь-які проблемні ситуації прилюдного скрипкового виконавства, то мене відвідують думки про недоцільність подальших прилюдних виступів.

Опрацювання та аналіз результатів

Код запитальника:

прямі запитання – 1, 3, 4, 6, 7;

зворотні запитання – 2, 5, 8, 9, 10.

Відповіді	Прямі судження (бали)	Зворотні судження (бали)
Повністю погоджуюся	4	1
Погоджуюся	3	2
Не погоджуюся	2	3
Абсолютно не погоджуюся	1	4

10-19 балів – низький рівень здатності магістранта музичного мистецтва до самокорекції власної вокально-виконавської діяльності під час прилюдного виступу.

20-29 балів – середній рівень здатності магістранта музичного мистецтва до самокорекції власної вокально-виконавської діяльності під час прилюдного виступу.

30-40 балів – високий рівень здатності магістранта музичного мистецтва до самокорекції власної вокально-виконавської діяльності під час прилюдного виступу.